

1936 m.g.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXVIII
КНИЖКА 8-9

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51
София. Редакция и админ. — Цар. Иоанна, 18.
Само на този адресъ да се изпращатъ всички
материали, съобщения, суми и реклами.

АБОНАМЕНТЪ годишно (10 книжки) 100
лева — за чужбина 120 лева. Членовѣтъ на
Съюза получаватъ списанието безплатно.
Телефонъ 2-75-89, Пош. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Schriftleitung: Tzaritza Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXVIII

Октомврий—Ноемврий 1936

Книжка 8—9

НОВИЯТЪ ПЪТЪ

Единъ неочакванъ и трагиченъ за нашитъ другари въ Банско пожаръ смути намѣрението на българскитѣ туристи въ подпиринското градче да си дадатъ среща всички туристски дейци и поклонниците на чаровния Пиринъ. За кѣсо време, обаче, това смущение бѣ преодолѣно и добритѣ български туристи се отзоваха на новия призивъ въ Лѣджене, за да начертаятъ линиитѣ на новия съюзеиъ животъ презъ предстоящата година.

Съмненията на варненския съборъ, които бѣха изразени въ една настоятелна молба да се отправи най-после съюзътъ по пътя на едно идейно и организационно разрастване, въ Лѣджене се обѣрнаха въ една предпазлива констатация, че първитѣ крачки въ тази насока сѣ направени.

Никой, обаче, не пожела да ликува предварително преди сигурността въ новия възходъ на съюза да е станала общо убеждение и преди да се установятъ новитѣ придобивки на българския туризъмъ, като сигурни белези за новитѣ перспективи, които се чертаятъ предъ организация и дейци въ новопоеития пътъ.

Управата на съюза е сѣ съзнанието, че трѣбва да съхрани тѣзи чувства и пожелания, да ги сподѣли на широкия

кржгъ съюзни членове и дейци, и къмъ тѣхъ да отправи настоятелния позивъ за въодушевена работа презъ новата година.

Предъ насъ сѣ чиститѣ страници на съюзния животъ въ предстоящата година. Нека сѣ вещи рѣчи и любящо сърдце напишемъ въ тѣхъ завоеванията, които ни чакатъ въ всѣко отношение. Било по отношение туристската просвѣта, която все още ни липсва напълно, било по отношението прибиранieto подъ съюзния стягъ на всички любители на българскитѣ планини, било най-после по отношението материалното строителство въ тѣхъ, което има да осѣществява още толкова много задачи, можемъ въ предстоящата година да отбележимъ успѣхи, които да издигнатъ високо стойността и значението на българския туризъмъ и които да ни бждатъ единствената награда за безвъзмездна дейность, на която всички сме се обрели.

По този пътъ до година въ Севлиево ще можемъ сигурно да се поздравимъ съ дългоочаквания и желанъ новъ възходъ на Българския Туристически Съюзъ.

Ще откаже ли нѣкой участието въ това благородно съревнувание за придобивки и успѣхи въ българскитѣ планини?

„Български Туристъ“

СЪДЪРЖАНИЕ

(НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЧАСТЪ)

Д-ръ Л. Телчаровъ — Олимпъ; Влад. Георгиевъ — Пиринъ; Д-ръ Т. С. — На Мойте Роза; Ст. Поповъ — Мелникъ; Д. Пантелеевъ — Иванъ Вазовъ; Д. Пантелеевъ — Изъ юлийскитѣ Алпи; Г. — Евверстъ 1936; Общата художествена изложба и планината; Г. Гюлемезовъ — Картини изъ природата; Три хижи: К. Бѣловъ — освѣщаване хижа Бузлуджа; П. Карапетровъ — хижа Ерѣ Кюприя; Ив. Златаревъ — заслонътъ Юмрукчалъ; Д-ръ Х. Козакъ — Неврокопъ; Г. Георгиевъ — Картографната изложба и нашето планинарство; Злополуката на Айгеръ; Д-ръ Ив. Попивановъ — Туризмъ и хранене; Ст. Поповъ — Алпийски писатели (Францъ Ниберлъ).

ОПОЗНАЙ БЪЛГАРИЯ!

Вървиш по улиците унесенъ, залисанъ въ грижи, угорченъ отъ неправда, обхванатъ отъ мъка, не дигашъ глава дори да видишъ, какъ ярко слънцето залива тротоаритъ, колко свежа е зеленината на градината и колко чисто, си́ньо е нашето небе. Въпрѣки горещината на обѣднитъ часове, тѣха те лека прохлада, но ти не я чувствувашъ, не ѝ се радвашъ, тя не те облекчава!

Движишъ ли се по площадъ „Александъръ I“ или по ул. „6 септемврий“, дигни глава и вижъ насреща леко забулена въ омара Витоша! Загледай се горе по платото и ще видишъ ясно въ този обѣденъ часъ, кацнала като червенъ блокъ хижа „Тинтява“. Тя те мамѣ, иска да ти помогне да освободишъ душата си отъ мъката, която я притиска! Реши се и трѣгни за Витоша! Пѣтятъ нагоре те води презъ китни ливади — въ ранна пролѣтъ цвѣтъха тука сливитъ и засилвахъ красотата на клима съ порѣсенитъ бѣли цвѣтове; къмъ май пѣтятъ се на кичи съ розовитъ цвѣтове на дивитъ ябълки, когато отъ върховетъ още идѣше леденъ дѣхъ на нестопенъ снѣгъ! Следъ седмица-две си въ захласъ отъ промѣненитъ шарки на новия гигантски губеррь — лилави перуники, незабравки, опасали зеленината по продължение клокощещия ручей, а надъ тѣхъ цвѣтятъ и ухалятъ шипки.

Минешъ ли „Момина скала“ и дойдешъ ли до „Тинтява“, нѣма вече мъчително нанагорнище! Престой въ планината, продължи по платата, напредвай по влажната зеленина на сочните ливади, пресѣчени отъ тѣсни пѣтчечки! Ни шумъ, ни звукъ, тишина. . . и спокойствие, което постепенно те завладѣва. Ето че предъ тебе се издига самиятъ Черни връхъ. Ти си освеженъ, бодъръ, изкачването ти се струва лесно! Нагоре и все нагоре, презъ торфени ливади, презъ карамфилъ и незабравки, като че стѣпяшъ на пружини, презъ вади и ручей — до наблюдателницата, до пирамидата, на върха! Знаешъ ли, що е да имашъ щастие въ планината? — Да видишъ необятенъ просторъ, който ти се открива, да схванешъ всѣки връхъ! И тамъ, където бури бушуватъ и се засрѣщатъ, да нѣма никакво движение на въздуха, никакъвъ вѣтрецъ! Слънцето клюма на западъ, обжарва снѣжнитъ рилски върхове, които сега по-ярко се открояватъ на чистото си́ньо небе. Следъ нѣколко минути свѣтлината е оранжева, като че върховетъ трептятъ отъ оранжеви отблѣсъци, които бавно минаватъ въ свѣтло-жълто-лимонени. Гаснѣе свѣт-

ликтъ, слънцето потѣва задъ Руй, но западътъ блѣсти съ сребърна свѣтлина, която се мъчи да засегне юга и се стапя въ снѣговетъ на Мусала! Седишъ прехласнатъ. Лилавъ здрачъ лази по върховетъ, доближава те и те обгрѣща. Не мѣришъ времето. Долу, подъ тебе трептятъ хилядитъ свѣтлини на града и очертаватъ улици, площади. . . Радвашъ се на тази нечакана феерия, но се радвашъ и затова, че си далечъ и тѣй високо! Казвашъ си: „Разбрахъ себе си и планината, узнахъ България!“ Въ поднебни висини духътъ е свободенъ и бодъръ. Ти, който не искаше да се отдѣлишъ отъ градската обстановка, сега се стремишъ нагоре, все по-нагоре!

И при пръвъ случай ето те на Рила. Мощни борове клатятъ стволи, ти се вслушвашъ въ шепотъ и се чувствувашъ съвсемъ нищоженъ. Скроменъ туристъ, следишъ потоци, водопади, езера, алпийски растения. Прохлада, свежестъ те носѣ нагоре, все по-нагоре! Мусала те прие́ма и ти предлага гледката си!

Задѣхавъ отъ възторгъ, казвашъ си: „Стига, узнахъ всичко, разбрахъ очарованието, величието на нашитъ планини и собствената си немощъ!“ Лѣхътъ на борова смола те гали, униса. Рила, безкрайна, необятна, закриляла манастира и насъ презъ 500-годишното робство, те владѣе!

Отъ Мусала, казватъ, се вижда Дунавътъ. Узналъ ли си България? Не, докато не плувашъ по водитѣ му, докато не видишъ налѣгали узрѣли снопи, зелени бостани и не почувствувашъ меризъ на гроздова захаръ, която се пече на слънцето. Не си я разбралъ, докато не видишъ изгрѣвъ надъ Дунава!

Параходътъ леко те носи — забравашъ всичко; и ти плувашъ по „пѣтя на народитъ“. Но наведнажъ еква младежки хоръ! „Тихъ бѣлъ Дунавъ се вълнува, весело шуми!“ Та ти си на Козлодуйския брѣгъ! Зелена горичка — 201 дрѣвчета ти спомнятъ момчетата и войводата и страшния и великъ подвигъ, извършенъ за тебъ, за ментъ, за всички ни! За тѣхъ си спомняшъ, родени въ нашата земя хубава. И казвашъ си: „добре, че дойдохъ да те видя, почувствувамъ, разбира и обикна повече!“

Не стига ли? И още що?

— Морето! Остава да чуешъ плѣсъка на вълнитъ, да видишъ борбата имъ! Едната иде, бърза, настига другата и я поглѣща. . . Бушува, реве, блѣска се, взема жертвитѣ си, а утре е спокойно, гладко като езеро! Но нажде, за да те обикна и позная повече?

СКИТЪ СВОБОДНИ!

Въ влѣзлиятъ въ сила отъ 1 септемврий т. г. наредба-законъ за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ (печатанъ въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 196 отъ 1. IX. 1936) се изброяватъ всички предмети и стоки, които подлежатъ на акцизъ.

Скитъ не фигуриратъ като обектъ на акцизно облагане никжде въ закона и тъй като той изброява изрично предметитѣ, които подлежатъ на акцизъ, следва, че отъ 1 септемврий тѣ сж свободни отъ акцизъ.

Това личи и отъ чл. 556 на сжшия наредба-законъ, който гласи, че „Дължимиятъ и неплатенъ акцизъ върху скитъ въ употребление се събира на общо основание“ и което — тълкувано като преходна наредба — значи, че се дължи стариятъ акцизъ на онѣзи ски, които презъ изтеклата зима сж били декларирани като намиращи се въ употребление.

Съ това се слага край на тжжната история около прословутия ски — акцизъ.

Единствената забележка, която можемъ да направимъ по този случай е: Слава Богу! Разумътъ е наддѣлялъ.

— Въ Варна, за да се убедишъ, че нѣма брѣгъ по-милъ и по-приятенъ; на носъ Емине — да видишъ, какъ Хемусъ опира на морето, да почувствуваши въ еката му онази славна епопея — Шипка — за която по-често трѣбва да се питаме, дали сме достойни.

Несебъръ, древна Месемврия, изпълнилъ историята ни съ слава! Незабравими сж горещитѣ пѣсъци на твоя плажъ! Когато Европа още спѣше и нѣмаше история, тукъ, по тѣзи славни брѣгове цвѣтѣха и Одесусъ, и Аполония и Месемврия — станции по пътя на елинското разпространение по брѣговетѣ на Черно море! И по на югъ по брѣга, все надолу, да видишъ нашитѣ фиорди! Нова изненада! Планина, въ подножието на която бучи и се пѣни винаги неспокойното тука мо-

ре. То нахлува, навлиза въ устието на р. Ропотамо така, че не познавашъ, накѣде е течението! Не жали трудъ, върви нагоре по рѣката! Ще настѣпиши въ приказното царство на воднитѣ лилии, които, като голѣми топки ледъ плуватъ надъ зеленикавата отъ отражения вода, надъ царството на русалкитѣ. Не може да се опише тази красота, поставена въ рамкитѣ на зеленитѣ, обли скатове на Странджа. Тихо е. Иска ти се да доловиши звукъ, пѣсень, да чуешъ хайдушкия гласъ на Ангелъ войвода, подетъ отъ Странджа-баиръ, да разберешъ живота и копнежа на българина презъ вѣковетѣ.

И тогава да кажешъ: „Познахъ България и намѣрихъ себе си!“

А. Монеджикова

КРАСОТАТА И ТУРИЗМА

Всѣки день многократно ние изговаряме думата красота. Не всѣкога, обаче я слагаме на мѣстото, което отговаря на нея и невсѣкога можемъ да си дадемъ ясна и точна смѣтка за красотата и да изживѣемъ истинската сладостъ, която тя ни поднася. Въ сивотата на ежедневието, ние изживѣваме моменти на наслада, предизвикани отъ дадено движение, картина — пейзажъ, музика, пѣне. Не всѣкога разбираме, обаче тия моменти на наслада, които сж стимулъ и продуктъ на красотата. Безъ красивото, животътъ би заприличалъ на долина отъ която долитатъ само вопли на скръбъ и сълзи. Голѣмиятъ познавачъ на човѣка и душата му, великиятъ русинъ — Достоевски казва: „Красотата ще спаси свѣта“. А подъ понятието красота той

разбира Богъ, защото красотата е единност, ритмусъ, съзвучие, хармония. А Богъ е свършенна, абсолютна хармония.

Хората ще бждатъ доволни и радостни тогава, когато тѣхнитѣ постѣпки и прояви сж красиви т. е. въ единност, въ хармония съ вътрешния имъ гласъ — съвестята. Ето защо ние трѣбва да се стремимъ къмъ тая хармония. Така ще направимъ нашия животъ красивъ и постепенно ще облагородяваме нашата душа, до като се приобщимъ съ абсолютната хармония — Бога.

Природата е неуморимъ и неизчерпаемъ творецъ на животъ и красота. Въ времето когато нейнитѣ стихии затихватъ, тя ни разкрива толкова много омайни прелести. Полска или планинска

панорама, необхващаща съ погледъ далечина въ синевата на неизгледния просторъ, пораждатъ възвишени трепети и емоции. Тиха звездна вечеръ, лунна нощъ, слънчевъ залезъ край морето или въ планинскитъ хребети, каратъ човѣка да почувствува красотата, хармоничността. Ручей и край него проснатъ огроменъ пѣстъръ килимъ отъ ароматични цвѣта и треви, лѣтна вечеръ съ изгрѣвъ на луната, потокъ презъ пролѣтна вечеръ, който съ своя ромолъ акомпанира

дуета на два славея, извикватъ у човѣка благородни мисли и чувства. Планински върхове загнати въ сивия воалъ на мъглата или закрити отъ бѣла снежна покривка — всичко въ живата природа е красиво, омайно, пленително. Природата е изтъкана само отъ красоти. Ето защо когато човѣкъ се намира въ тѣсенъ допиръ и единение съ нея, подъ въздействието ѝ, ще развива своя усетъ и облагородява наклоноститъ си.

Христо П. Христовъ

ТУРИСТИЧЕСКА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТЪ

Туристическитъ организации, подпомогнати отъ своитъ съюзи не веднѣжъ сж доказали, че тѣхната дейностъ е отъ естество да радва, а сжщевременно и да ползува обществото. Тази именно тѣхна проява ги прави симпатична и вдъхва онова довѣрие, което тѣ заслужено иматъ.

Не бѣше много отдавна, когато на туризъма се гледаше като на движение, което задоволява само прѣжитъ изпълнители на това „удоволствие“. Днесъ, обаче ние виждаме, че туризъма се налага като една обществена необходимостъ, която ползува цѣлото общество.

Туристическитъ организации обединени въ своитъ съюзи, днесъ сж единъ мощенъ лостъ на прогреса, които превеждатъ задачи високоблагородни. Ето защо ние трѣбва да гледаме на това движение съ особена симпатия и да се стремимъ да го подкрепяме морално и материално въ неговитъ прояви.

Особено отъ значение се явява въ туризъма неговата стопанска дейностъ, която ще изиграе голѣма роля за материалното съживяване на нацията ни. Нека за примѣръ въ това отношение да ни послужатъ многото западно европейски страни, които поставятъ туризъма на първо мѣсто и съ това сж сдобили името на голѣми обекти, които трѣбва да бждатъ посетени. И действително тамъ приходитъ отъ посещенията сж отъ голѣмо значение за странитъ имъ.

Естествено е разбира се, че редомъ съ това и удобствата на съобщение, хотелиерство, прехрана и прочее сж били първитъ грижи.

Съ какво повече могатъ да се гор-

деятъ тѣзи страни отъ насъ въ красотата на природата. Нима ние нѣмаме дивно красиви мѣста, прѣснати изъ цѣлата ни страна. Нима нашитъ рѣки и балкани не представляватъ оная омайна картина, която виждаме въ рекламнитъ албуми на много западно европейски страни. Нима нашитъ краймория не сж много добри за създаване на морски курорти?

Всичко, съ абсолютното всичко ни е надарил майката природа. Остава само ние да го направимъ достѣпно за чужди и наши туристи и гости. Нека създадемъ удобства въ всѣко отношение и ние съ гордостъ ще поканимъ чужденцитъ да дойдатъ и се любуватъ на хубавата ни природа.

Ето тукъ азъ виждамъ голѣмото значение на туристическитъ организации, които съ себеотрицание се мѣчатъ да пробудятъ общественото съзнание и направятъ онова, което ние сме проспали, за да го дадемъ на човѣчеството въ форма на наблюдение, поука и удоволствие.

За съжаление, обаче, нашитъ туристически организации сж толкова слаби материално, че тѣ не могатъ да направятъ повече отъ онова, което правятъ съ своитъ крайно оскъдни срѣдства, но тѣ вършатъ геройския подвигъ да приучатъ обществото, което съ общи усилия да изгради благоденствието на хубавата ни страна.

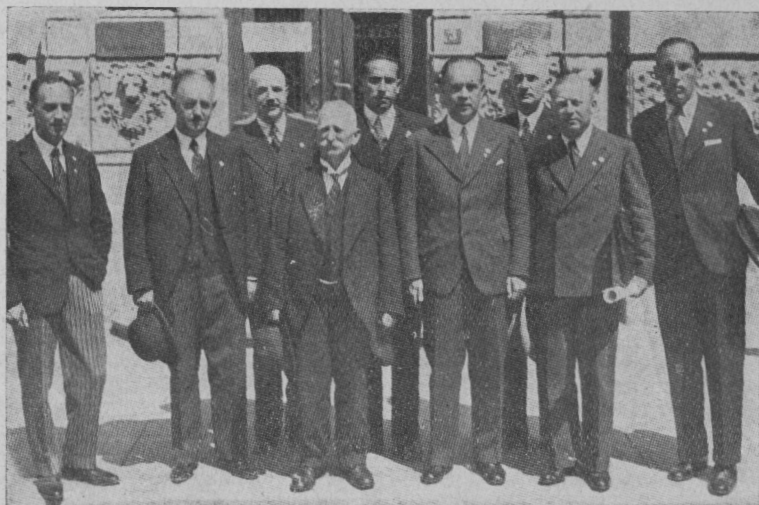
Не е ли наистина крайно време държавнитъ ни ръководители да осъзнаятъ значението на този подвигъ и да ги подпомогнатъ?

Г. Малчевъ

Следващиятъ брой 10, последенъ отъ настоящата година XXVIII на списанието „Български туристъ“, ще излѣзе точно на 1 декемврий.

Умоляватъ се всички клонове, които има да връщатъ непласирани книжки отъ настоящата годишнина, да сторятъ това най-късно до 25 ноемврий т. г. едно заради удобство на приключване годишнината и второ, за да може Ц. Н-во да изпрати отъ тѣзи повърнати екземпляри на онѣзи клонове, които поради изчерпване на изданието, не сж получили нѣкои книжки.

Следъ изтичането на този срокъ не ще бждатъ взимани подъ внимание никакви други рекламации.

КОНГРЕСЪТЪ НА АСОЦИАЦИЯТА НА СЛАВЯНСКИТЪ ТУРИСТИЧЕСКИ Д-ВА

През дните 22—25 август в София се състоя IX-ия конгрес на Асоциацията на славянски туристически дружества. Съгласно оповестената програма (вж. бр. 7) на конгреса бяха представени: Полското Татранско дружество — г. проф. В. Гьотел и И. Столфа; клуба на чехословашките туристи — Д-ръ К. Хлавка; Федерацията на югославянските планинарски дружества — Д-ръ Фр. Томиншек и Д-ръ Зл. Пребгъ и Българският туристически съюз — Н. Галчовъ, Ив. Раевъ и Д-ръ П. Пъевъ.

Конгресът се откри на 23. VIII в салона на Търг.-Инд. камара с реч от председателя г. Галчовъ, след което поднесоха поздравления представители на М-вата на просвѣтата, земледелието, на кмета г. Ивановъ, на Ю. Т. С. и др., както и отдѣлните шефове на делегациите.

Конгресът изпрати поздравителна телеграма до държавните глави на славянските страни, след което г. проф. Д-ръ Гьотел реферира върху националните паркове и бранища.

Конгресът изслуша и прие докладите на отдѣлните съюзи, очерта бъдещата дейност на Асоциацията, като изказа особено желание за създаване на туристически конвенции между отдѣлните славянски държави и реши специално издаването на общо списание, което да се списва на 4-тѣх езика.

След избора на нова управа на Асоциацията въ състав: председател — Д-ръ Р. Кетнеръ, подпредседатели — Ив. Раевъ и Д-ръ В. Гьотелъ, секретар — Ед. Бринда, касиер — Д-ръ Столфа

и членове — Д-ръ И. Хразе, Д-ръ Фр. Томиншекъ, Д-ръ А. Брилей, Д-ръ И. Претнаръ, Б. Романшекъ, Н. Галчевъ и Д-ръ П. Пъевъ. Конгресът определи Прага за мѣсто на X-ия конгрес през 1938 г., когато и ще се празнува 50-годишнината на клуба на чехословашките туристи.

Делегатите на конгреса бяха посрещнати радушно от всички туристически и славянски срѣди в столицата. На гостите въ недѣля, 23. VIII. бѣ даденъ обѣд от д-вото „Славянска беседа“, същата вечер У. С. на БТС даде банкет на своите гости, а Столичната община даде голѣма вечеря въ понеделникъ, 24. VIII. въ „Юнионъ Паласъ“.

Въ понеделникъ гостите направиха задруженъ излет до хижа „Алеко“ въ Витоша, гдето бяха сърдечно поздравени от председателя на „Алеко“, Д-ръ П. Пъевъ.

Нѣкои от гостите, след закриване на конгреса се отправиха на излети въ Рила.

Цѣлиятъ столиченъ печатъ отбелѣваше съ ласкави думи дѣлото на Асоциацията и вземаше участие въ нейния софийски празникъ.

По случай конгреса, БТС издаде специаленъ брой 7 на списанието „Български туристъ“, посветенъ изцѣло на славянския туризъмъ и съдържащъ статии за планините и туризма въ Полша, Чехославия, Югославия и България.

IX-ият конгрес на Асоциацията заякчи още повече връзките между представителите на славянския туризъмъ.

† ИЕЖ. КУРТЪ ХЕРБСТЪ

Високо въ Витоша, въ дъното на Драгалевската рѣка погледътъ опира върху възседналитѣ се единъ други сиенитни куполи на Куминитѣ. Въ можща линия се откроява отвесътъ на тѣхнитѣ изгочни стени върху нестоления още пролѣгъ снѣгъ на циркуса. Зимата ревниво пази това ценно кѣтче на Витоша отъ масовитѣ посещения и тука — както и върху източната стена на Резнѣветѣ — погледътъ бива прикованъ върху отвеса, импониращъ съ размѣритѣ си всрѣдъ планинската посрѣдственостъ на околността.

Топлитѣ дни на дѣтото и пролѣтътъ принамирахъ въ тия кѣтчета на Витоша всички, които търсятъ планинарското разнообразие и гласа на самата планина. Така навремето си въ малката долинка на Куминитѣ за пръвъ пътъ бѣ опънато вжжето, а малко по-късно тукъ се чу пѣсенъта и на желѣзото отъ кукитѣ и пиронитѣ. Въ едно кѣсо време почти всички скали на двата комина опознаха човѣка въ лицето на българския планинаръ и нему оставаше само да приложи придобития върху тѣхъ опитъ и върху отвеситѣ на голѣмата планина. Тия малки витошки скали станаха катерчни терени за софийскитѣ планинари, гдето по всички правила на алпинизма се изучава неговия отрасълъ — катеренето по отвеса.

Върху североизточния тригълникъ на долния Куминъ се прострѣ на 20 септември т. г. онова съкровено желание на младия планинаръ Хербстъ, което напрѣга духа на много негови съмишленици — да се достигне върха по неотпъкания пътъ. Може би неговата малка опитностъ е била насмѣшливо порицана отъ опитнитѣ съ сѣщия жаръ, както и грѣмогласно осъждана отъ разума на всѣкидневие. Но духътъ на младия планинаръ мѣчно ще бѣде откъснатъ отъ гладката стена, по която се пързляше неговото тѣло и двата малки жбѣра, които отказаха да задържатъ върху себе си прѣститѣ на отмѣляващитѣ му рѣце.

Добре би било по този поводъ — поне отъ пиететъ къмъ литналия духъ на младия планинаръ — нашитѣ вестникари да се откажатъ отъ жестоко то си намѣрение да правятъ отъ всѣко нещастие сензация и да откриватъ самоубийство тамъ, кждето духътъ е искалъ да изведе тѣлото къмъ свѣтълъ животъ. Д-ръ Л. Т.

НОВЪ КЛОНЪ НА Б. Т. С.

На 3. IX. 1936 г. въ Неврокопъ една група граждани сж положили основитѣ на клонъ отъ Б. Т. С., който е приетъ отъ Ц. Н-во на съюза. Поздравяваме новитѣ ратници за туризма и по този случай даваме статия за Неврокопъ.

ПЛАНИНСКА СПАСИТЕЛНА СЛУЖБА

Българската планинска спасителна служба започна въ края на месецъ септември своята подготвителна работа. Миналата година службата бѣ почти преустановила своята работа. Редовни спасителни команди не се изпращаха, понеже наложения върху скитѣ акцизъ бѣ парализиралъ живота въ планината. Все пакъ и при малко станалитѣ планински инциденти сж се притичали въ помощъ членове на спасителнитѣ команди, които въпрѣки наложената отъ акцизната властъ прѣчка, продължаваха редовно да излетуватъ и да вършатъ по свой собственъ починъ благородното дѣло на планинската спасителна служба.

Едно отъ първитѣ тазгодишни начинания на службата е уреждането на три модерни планински аптеки, които сж поставени на хижитѣ: Алеко, Кумата и Момина скала. Аптекитѣ съдържатъ всички лѣкарства, превързочни материали и медицински пособия, които сж необходими за даване бърза и рационална медицинска помощъ. Набавени сж и нуждитѣ инструменти, барабани съ стериленъ материалъ, копринени конци, етеръ и пр. Въобще, инвентара на аптекитѣ е подреденъ по начинъ, щото при крайна нужда да не липсва нищо за извършването на една неотложна операция въ самата хижа. Разбира се, всичко това изчерпа осжжднитѣ срѣдства на Спасителната служба и Изпълнителния комитетъ започна да прави потѣпки предъ нѣкои официални учреждения за материално подпомагане на службата.

Като предстоящи инициативи, могатъ да се споменатъ следнитѣ:

1. Уреждане подобни планински аптеки въ нѣкои многопосещавани хижи на Рила, Родопитѣ и Пиринъ.

2. Учредяване секции на Спас. служба въ нѣкои градове, които служатъ като изходенъ пунктъ за многопосещавани планински обекти — напр. Самоковъ, Дупница, Банско, Кюстендилъ и пр.

3. Снабдяване нѣкои планински пунктове съ носилки, спасителни шейни, вжжета и др. пособия, необходими за извършване спасителни акции.

Д-ръ Б. х. Стамовъ

СКРЪБНИ. — Настоятелството на Карловския клонъ „Юмрукъ Чалъ“ отъ Б. Т. С., съобщава за кончината на дългогодишния членъ отъ контролната комисия на дружеството Дечо Коларовъ. Въ неговото лице, клонътъ губи единъ отъ основателитѣ си, който непрекъснато до края на живота си живо се интересуваше отъ всѣка дружествена проява.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Новото Централно Настоятелство на Българския Туристически Съюз е издало своето първо окръжно № 521 от 1 септември т. г. до клоновете си. Съокръжното съпоставя въпроси около бъдещата програма, която Ц. Н-во иска да проведе през идущата година, а именно: на първо място една творческа дейност за хижестроителство, пштица, маркировка, спални, излети и пр. въ планината — после културно-просвѣтна дейност по селищата — стегната организационна дейност въ клоновете за привличане на колкото се може повече членове-туристи въ съюзните редове и, най-после, обмислянето на една социално-помощна дейност за съюзните членове. Наредъ съ тая програма, подчертанъ е дебело и поетия новъ лозунгъ — обединението на всички туристически и планинарски сили въ услуга на общото туристическо дѣло въ страната.

Срещи

На 3 и 4 октомври, по инициатива на Ц. Н-во, съж се състояли съвмѣстни излети-срещи въ следните мѣста:

1. Въ хижа „К. Панайодовъ“ въ Рила. Присѣжествували съж излетници отъ клоновете въ Кюстендилъ, Пазарджикъ, Пловдивъ, Лѣджене и София — общо около 40 души. Отъ страна Ц. Н-во е присѣжествувалъ председателя г. Ив. Раевъ. Излетътъ е миналъ най-весело, като между другото, вечерта съж били размишнени най-непринудено мисли и мнения и върху нѣкои актуелни съюзно-организационни въпроси. На 4. X. т. г., въпрѣки неблагоприятното време, е направено изкачване до вр. „Равни Чалъ“ и „Белмекенъ“.

2. Въ хижа „Юмрукъ-Чалъ“, на Бал-

кана. Присѣжествували съж излетници отъ Карловс, Пловдивъ, Сопотъ и Клизура. Отъ страна на Ц. Н-во е присѣжествувалъ съюзниятъ секретаръ В. А. Радевъ. Срещата е минала задушечно, но изкачване до вр. „Юмрукъ-Чалъ“ не е могло да стане, поради крайно неблагоприятното време. Въ срещата се е говорило за откриването на новопостроения високопланински заслонъ подъ вр. „Юмрукъ-Чалъ“, което ще стане още тази есенъ, по-късно, а така също и за единъ общъ излетъ на клоновете презъ идущето лѣто по случай събора въ Севлиево.

3. На хижа „Узана“ въ Балкана. Присѣжествували съж клоновете отъ Габрово и Севлиево (единъ представителъ). Отъ страна на Ц. Н-во е присѣжествувалъ съюзниятъ подпредседателъ г. К. Кирозъ. Групата, въпрѣки лошото време, е направила излетъ до хижа „Мазалатъ“, отъ кждето се е спуснала къмъ Габрово.

Такива излети Ц. Н-во проектира да се направятъ по-нататъкъ и въ други съюзни хижи изъ планините, тъй като по този начинъ се манифестира както идеята и дѣлото на Б. Т. С.

Клонъ „Планинецъ“ — София

По традиция всѣка година, въ началото на м. октомври, клонъ Планинецъ, празнува деньтъ на хижата си въ Витоша. Също и тази година Планинци, на 4 октомври, отпразднуваха на хижата си деньтъ ѝ.

За случаятъ, бѣха поканени, и присѣжествуваха, много туристи и съмишленници на клона, отслужи се водосветъ отъ младия попъ на с. Владая. Импровизира се хоръ за водосвета. Секретарътъ на клона г. Н. Петровъ, очерта историята на хижата и държа прочувствено слово на присѣжествуващите да подкрепятъ дѣ-

лото на Планинци за успѣха на родния туризъмъ. Приветствия се изказаха отъ клона „Момина скала“, отъ Ю. Т. С., отъ клона „Хемусъ“ при Б. Т. С. отъ с. Надежда и други. Хижата бѣ доста посетена, въпрѣки лошото време.

Клонътъ благодари на всички, които се отзоваха на хижата за празника ѝ, а също и на дарителитъ отъ спортния магазинъ „Факторъ“ за хубавия даръ, отъ който се нуждаеше хижата, и за волнитъ дарения отъ други.

Хижа „Планинецъ“ — Витоша

Денът на „Селимица“

На 13 септември н. г. пернишкият туристи отпразднуваха тържествено своя „Ден на Селимица“ — патронният празник на едноименната хижа.

Въпреки не много хубавото време, тук се бѣха стекли многобройни посетители — надъ 1000 души отъ София, Перникъ и Радомиръ, между които личеа председателя на Б. Т. С. г. Раевъ, една голѣма група „Алековци“, представители на др. софийски клонове и др.

Съгласно оповестената програма отъ настоятелството, сѣбота вечерта бѣ уредено „туристическо увеселение“, като се запали традиционния огън на поляната предъ хижата, където се извиха кръшни народни хора и срѣдъ специалния фейерверкъ — ракетно освѣтление, пѣсни и декламации, веселието продължи до късно презъ нощта.

На другия денъ, точно въ 10½ ч., се извърши молебенъ отъ Негово Преосвещенство епископъ д-ръ Кирилъ Стобийски, въ съслужие съ други двама свещеници. Следъ молебена първи произнесе възторжено слово за туризъма епископъ д-ръ Кирилъ като благослови всички туристи.

Следъ него държаша приветствени речи г. г. **Иванъ Раевъ**, председател на Б. Т. С.; **Мойсей Сѣбевъ**, отъ страна на Софийския клонъ „Алеко“. Туристътъ Захариевъ отъ юношеската секция „Орлета“ поднесе на хижата единъ подаръкъ отъ кухненски прибори. На край председателя на пернишкия клонъ, **инж. Броксъ** благодари отъ името на перничани на всички присѣтстваващи за честта, която направиха съ посещението си и откри веселата частъ.

Следъ обѣдъ тържеството се превърна въ съборъ, на който присѣтстваха множество селяни отъ околните села.

„Алеко“ — София

Красивитѣ околности, отличниятъ бюфетъ и удобниятъ шосеенъ пътъ до хижа „Алеко“ привличатъ годишно десетки хиляди посетители отъ всички обществени слоеве — любители на планината, а особено голѣма частъ отъ софийскитѣ чуждестранни дипломати и презъ скиорския сезонъ.

По тия причини, настоятелството на Соф. клонъ „Алеко“ отъ Б. Т. С., въ желанието си да създаде всички удобства на гоститѣ, е изработило правилникъ за доброто стопанисване имотитѣ на клона, инсталиране електричество при хижата, украсата на хижата и заслонитѣ и създаване условия за приятно и удобно го-

стуване при най-много посещаваната хижа „Алеко“.

Реализирането на горната програма е възложено на специалния стопански комитетъ, който устройва редовно дежурство при хижата и се е конституиралъ, както следва: председател — Л. Николовъ; секретаръ — Мойсей Сѣбевъ и членове: Д. Парлапановъ, Ат. Янковъ, Ив. Митевъ, Кр. Димовъ, М. Димитраковъ и Ив. Павловъ.

Изъ живота на клоноветѣ

По една хубава традиция отъ редица години, клонъ „Безово“ въ Асеновградъ устройва излетъ до в. „Безово“. Тази година празника бѣше на 27 септември — Кръстовденъ и бѣ отпразднуванъ по най-тържественъ начинъ. На върха биде поставена паметна плоча за покойния Хр. Пашковъ — пръвъ председател и основател на клона.

На 20 септември Великотърновския клонъ „Трапезица“ е устроилъ среща между клоноветѣ отъ Габрово, Г.-Орѣховица, Д. Орѣховица, Дръново, Елена, Плачковци, Тръвна, Търново и Севлиево въ гр. Дръново. На срещата не е даденъ официаленъ характеръ, а целта ѝ е само да опознае и сближи членоветѣ отъ съседнитѣ клонове и по този начинъ да се създадатъ благоприятни условия за бъдещи по-чести конференции.

На 9 августъ т. г. Тетевенскиятъ клонъ „Веженъ“ е отпразднувалъ тържествено и весело празника на хижата „Веженъ“. На празника е била открита новопостроената телефонна линия, която свързва хижата съ града и метеорологическата станция къмъ хижата.

На 23 августъ по случай годишнината отъ откриването на хижа „Царичина“ Клисурскиятъ клонъ е устроилъ традиционния си излетъ до хижата.

Дръновскиятъ клонъ „Бачо Киро“ е отпразднувалъ най-тържествено освещаването на туристическия домъ въ града имъ. Отслужена е панихида за патрона му Бачо Киро, за дарителя му Никола П. Мушановъ и за всички починали членове на клона. Гражданството е проявило голѣмъ интересъ къмъ дѣлото на туризма и масово е посетило празника.

На 23 августъ Кюстендилскиятъ клонъ „Осогово“ е устроилъ градинско увеселение въ читалищната градина.

Харманлийскиятъ клонъ „Родопи“ е развилъ усилена излетна дейность. Посетени сѣ Пловдивъ и Бачковския манастиръ. Опредѣлени сѣ и залесителни излети, благодарение на които сѣ засадени 800 дръвчета.

Есень въ полето

Снимка Ник. Ив. Божиновъ

ОЛИМПЪ

д-ръ Л. ТЕЛЧАРОВЪ

Впечатлението от планините е най-силно въ деня, въ който биватъ съзерцавани въ цѣлата си височина отъ политѣ до върховетѣ, когато погледътъ рови въ гънкитѣ имъ да налучка линията, водеща нагоре, по която понататъкъ двигателнитѣ апарати сливатъ желанието съ изпълнението.

На д-ръ Шаранковъ и на менъ липсваше тоя романтиченъ моментъ отъ нашето олимпийско предприятие и ние съ свито сърдце се прощавахме съ спътницитѣ си, напускащи подъ проливенъ дъждъ влака въ спиркитѣ на долината Темпе и Солунския заливъ, не можейки да различимъ около себе си нищо друго, освенъ семафоритѣ и силуета на гаритѣ.

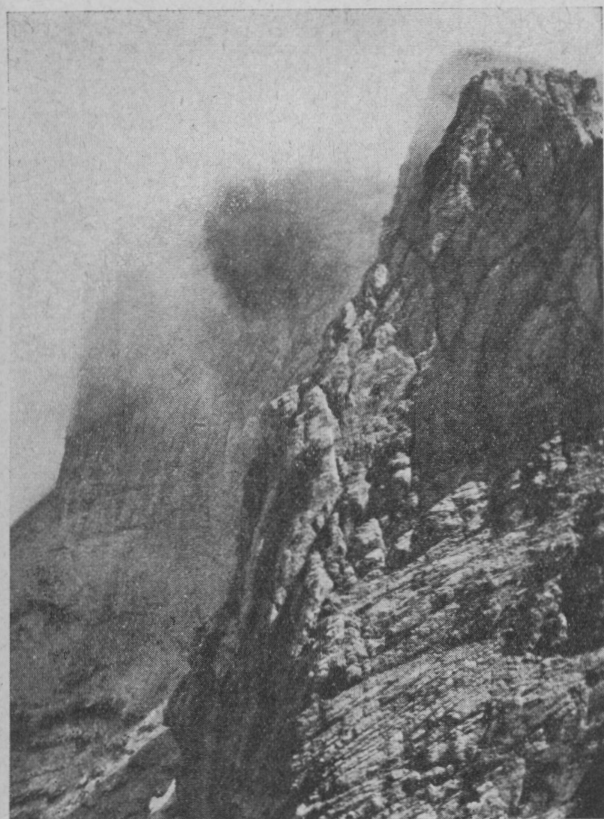
Въ лѣво отъ насъ въ една малка ивица виждахме само морето, сюжетътъ, който привличаше нашитѣ спътници. Никой отъ тѣхъ, обаче, не гледаше презъ прозорцитѣ на влака тъй глупаво както насъ проливния дъждъ въ противната страна на морето, очаквайки отъ тамъ да изпъкне силуета на древната планина на боговетѣ.

Дъждътъ постепенно утихваше, когато ние се измъкнахме надъ селото Лито-

хоронъ къмъ Ставросъ, откритата площадка на която за пръвъ пѣтъ постави въ нашия погледъ комбинацията на планината и морето, между чийто мощни влияния се провличаха гъсти воали отъ облаци, разкъсвани само тукъ-таме, за да ни дадатъ предговора на оня образъ за Олимпъ, който не малко е третиранъ въ митологията.

Високо надъ 2000 м., между разхвърлянитѣ провизии и снаряжения, завити въ нашитѣ чували, въ ранната студена утринна, ние въртимъ тѣлата си, съвсемъ не съ колебание, кое да предпочетемъ за съзерцание — морето или издигащитѣ се предъ насъ каменни масиви, а отъ чисто практическото съображение на удобство върху неумолимо коравата варовикова скала. Въ нея като че ли бѣ изкристализирала студената апатия на отдавна презрѣнитѣ олимпийски богове къмъ нахалното човѣчество.

Олимпийскиятъ день, отразенъ въ водитѣ на Солунския заливъ, ни посрещна въ пълно снаряжение върху голитѣ скалисти тераси на Зонапия, въ лавиннитѣ гънки на която се гущеше огромно количество снѣгъ, изпъкващъ съ особено значение на необходимостъ въ го-

Скала, Пантеонъ и Зевсовия тронъ

рещата атмосфера на карста. Провизираме се съ ценния продукт и бавно се измъкваме към скалистия хребетъ между Сколио и Скала, забулени въ голѣмата си частъ отъ гъсти облаци, излизаци на кълба отъ голѣмия казанъ и прехвърлящи хребета, отгдето спокойно се разстилатъ надъ Миара и Мегали Гурна, за да потънатъ въ горитѣ на южния Олимпъ.

Докато азъ стояхъ съ забитъ въ мъгливъ погледъ по направление на високитѣ върхове, Шаранковъ измъкна нейде изъ мъглата единъ високъ, строенъ каракачанинъ, чиято завита пастирска гега нахално завираше своята обяснителна роля въ класическия езикови познания на моя спътникъ, романтичната проблема на когото засега не бѣ друга освенъ къде, какъ и за колко време. Високъ, снаженъ овчаръ, той ни гледа съ добродушния си погледъ, усмихва

ни се, сипва ни отъ матерката си млѣко, вади кукурузенъ хлѣбъ и ни предлага да ядемъ — въ кѣсо време ние сме единствениятѣ му и най-добри приятели. Въ планинитѣ това често се случва съ обитателитѣ, когато тѣ сѣ малко.

Отправляме се за Скала. Само отъ време на време всрѣдъ мъглата се очертава линията на върховото било. Всрѣдъ бѣсната облачна атмосфера, ние се стараемъ единствено да налучкаме своя пътъ къмъ Пантеона на Олимпъ. Едно приятно изкачване по скалитѣ, което не може да се означае като катерене, ни изведе въ кѣсо време на върха Митика, или Пантеонъ, олимпийския доминантъ, стоящъ 2917 м. надъ морскитѣ вълни, които къпятъ политѣ му. Митика стърчи самъ всрѣдъ облацитѣ, коронванъ съ две каменни камари, въ подножието на които се гушатъ неизбѣжнитѣ за всѣки по-модеренъ алпийски връхъ бутилки, чието суетно съдържание — визитни картички — оживѣва фантазията на посетителя, разочарованъ вече съ първитѣ си стѣпки върху върха отъ чара на митологията.

Часътъ е 11. Облацитѣ се снишаватъ и единъ по единъ се откриватъ Стефани — Зевсовия тронъ, понататъкъ Порта, Тумба и Св. Илия на северъ, на югъ виждаме гордия Сколионъ, потапящъ отвеснитѣ си склонове въ преспитъ на голѣмия казанъ, задъ него всрѣдъ разкъсаната облачна завеса се подава хребета на южния Олимпъ, започващъ отъ Калогеросъ и свършващъ надъ Ливадаки. Подъ насъ зѣе огромниятъ стрѣменъ коридоръ, който ще ни отведе къмъ Стефани, но ние не напускаме Пантеона докато на северозападъ предъ насъ не се откри Пиндъ, а на югъ право надъ морето масивитѣ на Осса и Пелионъ, участващи въ общата планинска съвкупностъ на тая морска страна.

Единъ великолепенъ назѣбенъ хребетъ, чиято алпийска стойностъ вѣрвамъ често е съблазнявала посетителитѣ,

свързва Пантеона съ Зевсовия тронъ. Ние не се спуснахме по нормалния път на коридора, преди да се увъримъ въ качествата на съединителния хребетъ, следъ това слизае бързо въ коридора, мъчейки се да го наподобимъ на нѣкой отъ стръмнитѣ коридори въ Мальовишкия дѣлъ на Рила, когато неусѣтно въ основата на коридора мъглитѣ се разкъсватъ надъ цѣлата долина Врисула. Чакъ до морето като че ли бѣ прокопанъ тунелъ, който да ни посочи цѣлата амплитуда на масива и неговитѣ крайности — дълбочината и височината. За едно кжсо време ние владѣхме Стефани или Зевсовия тронъ и вмѣсто да следваме направления на тритѣ му каменни пирамиди, предпочетохме да се занимаваме съ северозападната стена на Митика, обрната къмъ Стефани, чийто варовикъ оправдаваше напълно сходството на обекта съ казанската стена на Пиринския Елъ-тепе.

Въ далечината на югозападъ върху хребета на Сколионъ още продължаваше да ни изпраща своитѣ поздравителни викове олимпийскиятъ овчаръ, съпроводилъ съ погледа си всичкитѣ ни изкачвания. Мога да си представя неговата тжга, когато следъ последнитѣ йодлери, отправени къмъ него, и азъ потжнахъ следъ приятеля си задъ скалитѣ на Стефани. Бѣдниятъ овчаръ отдавна не бѣ видѣлъ човѣкъ и сега единственитѣ хора на Олимпъ се скриваха отъ погледа му.

Тѣй завърши деньтъ въ високитѣ отдѣли на каменния Олимпъ. Единъ правъ, изпълненъ съ лавиненъ снѣгъ, улей ни свали на нѣколко минути надъ олимпската хижа, чиято врата бѣ здраво окована отъ туристическата организация на Елада, тъй че, нито гърмоветѣ на Зевса, нито жезълътъ на Посейдона, нито шперцътъ на най-опитниятъ чикагски ганстеръ не биха могли да нарушатъ принципа за частната собственостъ на Елиникосъ Орейбатикосъ Синдесмосъ. (Б. р. Гръцки планински клубъ).

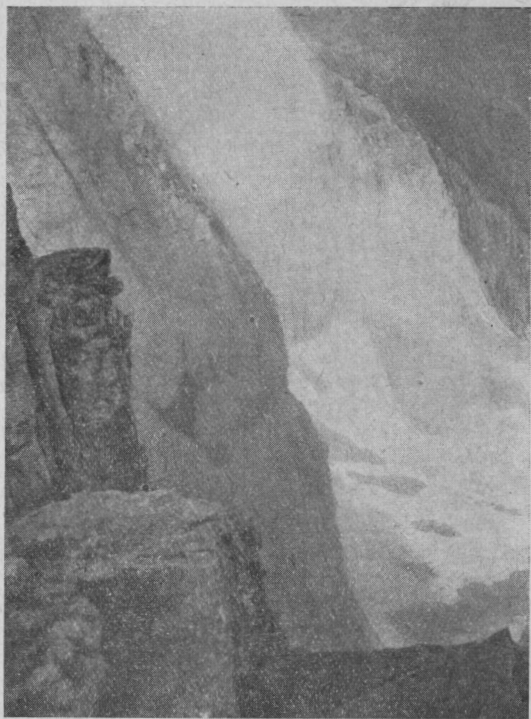

Едно отъ най-приятнитѣ впечатления въ тая южна планина сж нощитѣ. Върѣдъ разкъсанитѣ облаци ние гледахме хубаво звездно небе. Долу подъ насъ, по направление на Спилия и манастиря Св. Дионисий единъ грамаденъ облакъ е легналъ въ долината и закрива спойката между морето и планината. Надъ този облакъ се вижда огненочервеното сияние на изгрѣващата луна и нейнитѣ отражения далеко въ залива.

Ясенъ день смѣни лунната нощъ и замъглява короната отъ свѣтлинѣ, блѣскащи въ далечината, наредени като бисери край Солунския заливъ — първитѣ слънчеви лъчи зачервяватъ варовика на върховитѣ пирамиди и скоро планината се кжпе вече въ горещата лѣтна атмосфера на лѣтното слънце. Колкото и красивъ въ своята осанка, чарътъ на Олимпъ изпжква особено въ чудната комбинация съ залива.

Два дни по-късно, луната освѣтяваше нашето бавно спущане къмъ морето. Топлиятъ морски вѣтръ лѣхаше при всѣки завой. Звънътъ на литохорскитѣ стада мелодично се примѣсваше къмъ него. До-лу, край брѣга на Катерини се виждаха още нѣколко малки свѣтлинки, отразени въ залива.

Минахме край Литохоронъ. Патенто-виятъ „водачъ“ на Олимпъ, Какалосъ, сигурно по старъ навикъ поглежда още къмъ идващитѣ отъ литохорското край-брѣжие въ селото пѣтници и радостно трѣпне при изгледа на всѣка раница или голфъ. Той доживѣ да види, обаче, своя Олимпъ, когото въ 1903 г. заедно съ Бо-ви и Боасона развѣнча отъ мистиката на митологията, въ рѣшетѣ на по-голѣми браконieri, въ дѣното на раницитѣ на които лежеше цѣлъ арсеналъ отъ желѣза и инструменти и чиито стѣпки безмѣлно минаваха край Литохоронъ, безъ да пое-матъ неговата визитна картичка.

Южнитѣ върхове на Олимпъ (Калогеросъ), гледани отъ Зевсовия тронъ

Ел-тепе и Кутела — аероснимка

ПИРИНЪ

Текстъ и снимки отъ ВЛ ГЕОРГИЕВЪ

Слушалъ бѣхъ много за него, за неговата необикновена красота и великолепие, за неговитѣ дивни езера, мурови гори и върхове, зарити въ небесата. И въ моето въображение Пиринъ винаги се явяваше като приказенъ свѣтъ, като далечната тайнствена страна, изпълнена съ мистичностъ, съ красота и страхотностъ.

Виждалъ бѣхъ го отъ Мусала, обгърпалъ цѣлъ отъ тъмни облаци и трепетъ е обхващала душата ми; виждалъ съмъ го отъ Белмекенъ да блѣсти въ бѣлата си снѣжна мантия, подъ утриннитѣ лъчи на слънцето; виждалъ съмъ го отъ „Юмрукчалъ“ да открива въ хоризонта мощната си снага и винаги неудържима сила ме е теглила да потъна въ неговия лабиринтъ, да почувствувамъ красотата му въ непосредствена близостъ, да

усетя трепета на сърдцето отъ неговата мощ и величие.

Ще бжде ли нѣкога? Ще ли ни се удаде случай, отъ другия край на България, отъ тихитѣ води на Дунава, да побродимъ и ние всрѣдъ неговитѣ гори и върхове, да ни лѣхне свежестъта на неговитѣ езера, да се насладимъ на неизказаната му красота?

Напускаме бързо Костенецъ, за да останатъ повече дни за Пиринъ, прехвърляме Белмекенъ, Кургово, Юндола. Какво сж тѣ предъ трепетното очакване да бждемъ колкото се може по-скоро въ Пиринъ? Въ нетърпение минаватъ и конгреснитѣ дни.

Най-после: пѣтътъ ни води направо за мечтаната планина.

Чепино, Софанъ дере, Алакь дере, Елешница, Баня, Банско и още сжщата

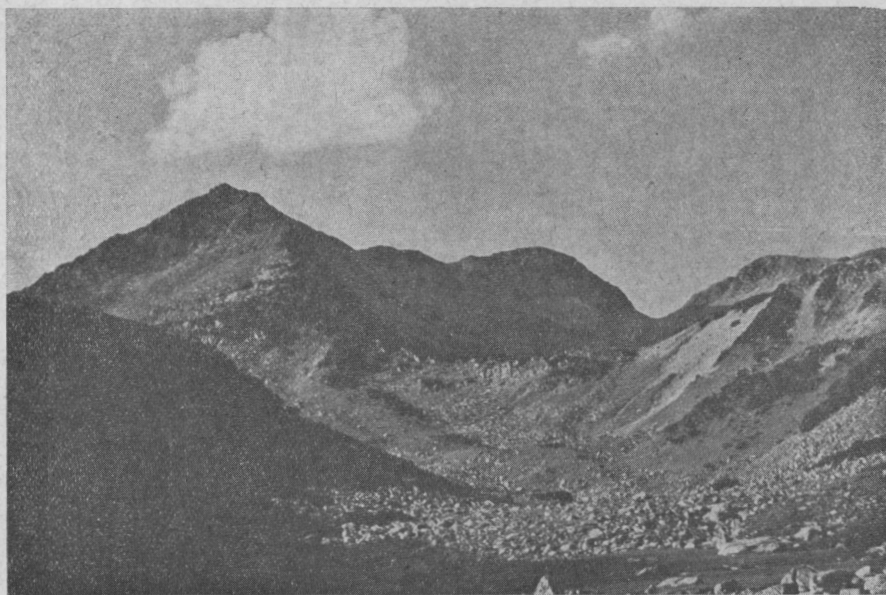
нощъ да окъпемъ душата си въ сладко въодушевление отъ неизказания чаръ на една пиринска нощъ, подъ лунния блѣсъкъ на луната, надникнала задъ Тодоринъ връхъ и свѣтлитѣ езици на голѣмия огнь край хижа Бъндерица, безпомощно раздиращи мистичната тайнственостъ на гората. Незабравима нощъ.

Пълзимъ по каменистия лобъ на Елъ тепе. Боже мой, какъ бавно е изкачването, а какъ голѣмо желанието да сме веднага тамъ горе, да обгърнемъ съ погледъ красотитѣ на половинъ България, да се почувствуваме за моментъ откъснати отъ празднотата на всѣкидневието и изпълнимъ душата си съ нови непознати чувства. Уви! Често мъгли минаватъ край насъ и затулятъ отъ погледа всичко. Часъ и положина Елъ тепе ни държи въ пленъ, преди да ни пусне да се смъкнемъ по стръмната пѣтека къмъ Казана.

Следъ малка почивка на Бъндеришкитѣ езера, минаваме стръмния склонъ на Тодоринъ връхъ, за да се закове погледа ни на необикновено красивото Василашко езеро. Не ти се върви нататкъ. Искат ти се да се спрешъ тукъ, да сто-

ишъ въ захласъ предъ тая чудно хубава панорама и поглъщашъ ненаситно красотата, що Богъ е изсипалъ тукъ съ всичката си щедростъ. Василакъ, Стражитѣ, Газей, Мангъръ тепе — който може, нека ги описва. Щастливъ е, който може да ги види.

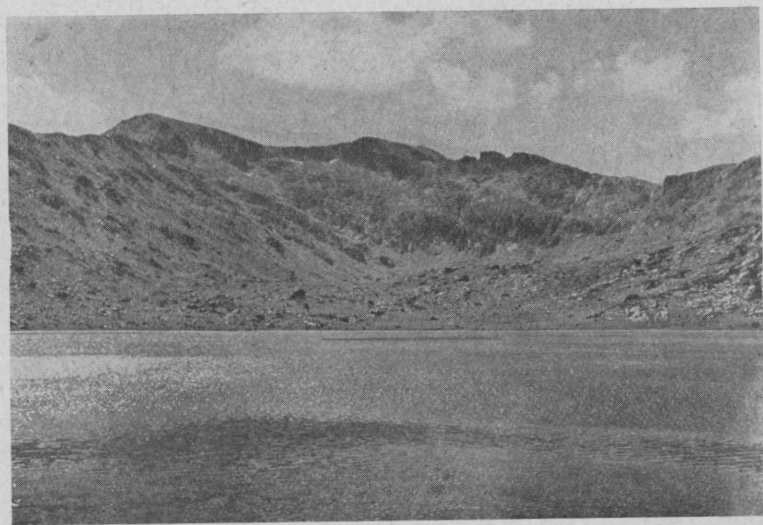
Демяница. Чудно мѣсто. Душата почива тукъ напълно, освободена отъ суетата на дѣлничния животъ тамъ долу. Искат ти се да стоишъ тукъ и въ тайнствената тишина на планината, да съзерцавашъ въ нѣмъ възторгъ най-красивитѣ творения на създателя. Пълниятъ дискъ на луната, спрѣлъ надъ Стражитѣ, освѣтява чудна картина, изпълнена съ тайнственостъ и красота. Десетина туристи, не чувстващи умората на предния день, всрѣдъ приятната топлина на голѣмия огнь въ прохладната пиринска нощъ, разказватъ преживявания въ тая чудна планина. Късна нощъ. Нуждата за сънь, необходима отмора за утрешния пѣтъ, е прибрала всички вече въ кокетната хижа. Стоимъ сами съ моя добъръ приятель отъ София предъ гаснещия огнь, съ погледъ къмъ освѣтенитѣ зѣбери на Стражитѣ, унесени

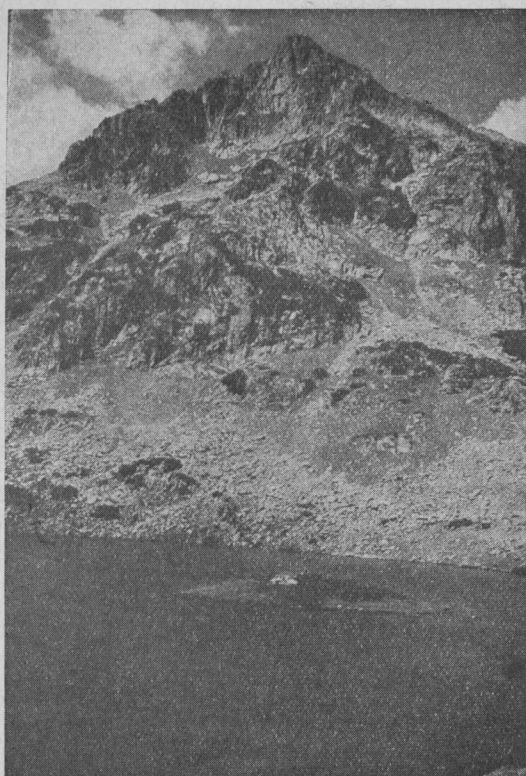

Превалтъ

Горе:
Момини двори
Срѣдата и долу:
Папазъ гьолъ

Валявица

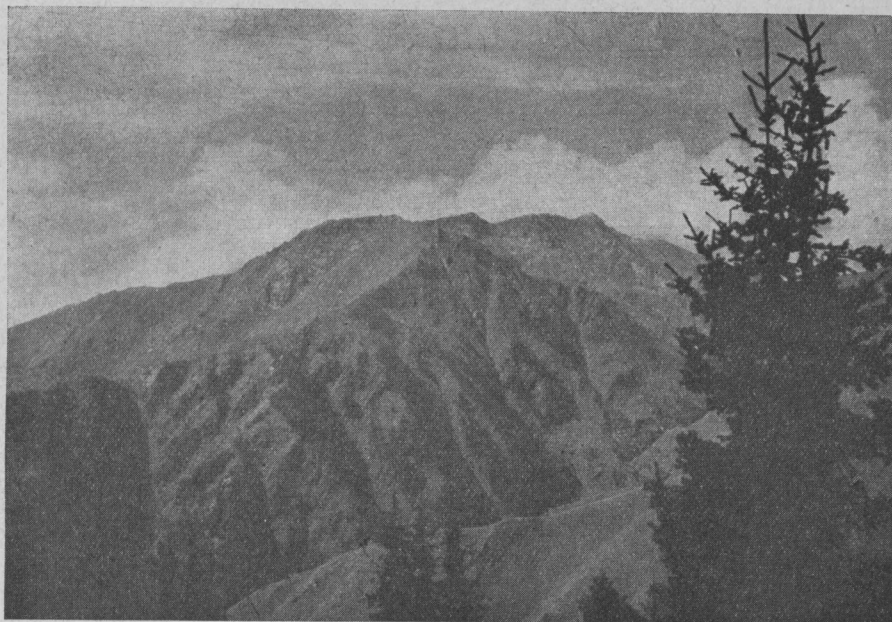
еъ нѣмото величие на планинската природа и слушае „на мѣлчанието дивната пѣсень“. Втора нощъ на истинско щастие и доволство. Спомнямъ си думитѣ на възрастенъ човѣкъ, когото бѣхме настигнали въ Костенското дефиле на пътъ за Белмекенъ: „Завиждамъ ви. Тия двадесетъ дни изъ планината сж вашиятъ животъ за презъ цѣлата година“.

Влаженъ, мъгливъ день. Въ дълга редица, единъ задъ другъ, следваме стѣпкитѣ на нашия водачъ презъ Валявица, по стрѣмния скалистъ склонъ на Момини двори, къмъ Папазъ гьолъ.

Папазъ гьолъ. Гжста мъгла покрива всичко. На нѣколко метра сме само отъ него и не можемъ да го различимъ. Ситенъ дъждъ и студъ ни прибира къмъ набързо запаления огънь, притиснати единъ до другъ подъ малкото платнище, разочаровани отъ негостоприемността на Пиринъ тоя день. Но, не се минава много време, мъглата бавно се вдига и ни открива чудна картина, която никога

Рила: къмъ Попова шапка

Рила

не ще забравимъ. Мъгла и вода -- всичко слѣто въ едно като безбрѣжно море. Малки проблѣсъци на слънцето презъ разкъсанитѣ облаци рисуватъ върху огледалната повърхность на езерото чудно красиви отражения, смѣсващи се въ следния мигъ съ тия на очертаващия се вече презъ мъглата Дженгалъ. Стоимъ изумени предъ тая игра на природата, неподаваща се на описание, открила ни за мигъ своята рѣдка красота, за да я скрие отново подъ бавно спускащата се мъгла. Като че ли нѣкой великъ художникъ ви открива най-ценното си и скъпо творение само за мигъ и бърза да го покрие, за да не му отнемете нѣщо отъ неговата красота. Много пѣти съмъ идвалъ тукъ, ни разказва на връщане нашия водачъ, но никога не съмъ виждалъ Папазъ-гьолъ тъй чудно красивъ, както сега.

Тъмни облаци покриватъ долината на

Демяница. Чакаме въ малката пристройка на хижата да спре проливния дъждъ, за да продължимъ нашия дълъгъ пѣтъ.

Ето ни отново предъ Валявишкитѣ езера, въ които, като че ли предъ утриненъ тоалетъ, се оглеждатъ Момини двори. Виемъ нагоре по каменистата пѣтека, прехвърляме Превало, предъ насъ прозира презъ мъглата Белемето, спускаме се надолу по мекитѣ тревисти поляни на Чаиро. Малка закуска подъ ситния дъждъ при Башлийца и се загубваме въ китнитѣ гори на Мозговица и Беговица. За малко само тая хубава частъ на Пирина ни откри своитѣ красоти и простори. Цѣлиятъ день мъглата ни бѣше неприятенъ съпѣтникъ. Въ мъгла, морни и измокрени, ни приюти и хижа Попина лѣжка, за да ни изпрати на следния слънчевъ день за Св. Врачъ, края на Пиринския ни излетъ и началото на тоя изъ Рила и Витоша.

НА МОНТЕ-РОЗА

д-ръ Т. С.

Преди години, въ хубавитъ студентски времена, веднажъ се бѣхъ отбилъ въ Милано. Въ една бистра пролѣтна вечеръ стояхъ на покрива на катедралата между огромната маса отъ каменни светци, които, сякашъ, съзерцаваха ведно съ менъ равнината на По и въ далечината надъ вечернитъ мъгли озарения отъ слънцето хребетъ на Алпитъ. Неусѣтно у менъ се породѣ желанието да посетя масива на Монте-Роза, който въ тоя мигъ изглеждаше като златенъ вѣнецъ надъ ломбардската столица. Уви, годинитъ минаваха и едва това лѣто, минавайки отново презъ Ломбардия, можахъ да направя това отдавна проектирано посещение.

Необикновено изобилниятъ снѣгъ, който падна тази зима въ Горния Пиемонтъ, продължаваше да влошава климатическия условия на цѣлата висока област, макаръ че въ Милано имаше 35 градуса на сѣнка. Отъ Алпийския клубъ ни предупредиха, че всички високопланински хижи и заслони по масива на Монте-Роза сж още затворени съ изключение на наблюдателницата на Колъ д'Оленъ. Предупредиха ни сжщо,

че е предпочително да носимъ скитъ си, понеже долинитъ въ най-горнитъ си части сж още пълни съ снѣгъ.

Въ единъ горещъ слѣдобѣдъ тръгнахме съ мощната Алфа Ромео на единъ колега отъ „форланини“, който сжщевременно ми бѣ и водачъ. Привечеръ бѣхме вече въ Аланья, малко селце, високо въ дъното на долината на Сезия. Изморени отъ продължителнитъ непоносими горещини, двамата се радвахме като деца на първата среща съ планината. Въпрѣки това, решихме да тръгнемъ на другия день за Колъ д'Оленъ и евентуално, ако времето не се поправи до день-два, да слѣзнемъ въ долината на Гресоней и тамъ да чакаме. . .

Сутринята, едва що камбанитъ на цѣлата долина бѣха звѣнили за „Анджелусъ“ и ние бѣхме вече на пѣтъ подъ едно оловено небе, което предвещаваше по-скоро снѣгъ отколкото слънце. Пѣтеката минава между нѣколко самотни чифлика, после изведнажъ се издига стрѣмно изъ гората, минава край водопади (нѣколко пѣти по-голѣми отъ Костенския), прекосява отново гори и пасбища. Скоро се показаха първитъ пре-

Гресоней съ Вайсхорнъ

Групата Монте-Роза

спи снягъ. Следъ два часа бързъ ходъ сме вече при Савей, нѣколко необитаеми още мандри, всрѣдъ единъ дивъ декоръ на скали и покрити още отъ снягъ пасбища. Колкото повече се изкачваме, сняжнитѣ парчета се сливатъ и не следъ много сме принудени да сложимъ скитѣ. Следъ 5 часа отъ тръгването ни отъ Аланья бѣхме вече на високото до 3.000 метра плато Колъ д'Оленъ, което е вододѣлъ между долините на Сезия и Гресоней. Има две хижи-хотели, една наблюдателница и единъ много добре уреденъ физиологиченъ институтъ, поддържанъ отъ туринския медицински факултетъ. Заварихме всичко затворено.

Посреща ни пазача на единствено отворената наблюдателница, кждето се приютяваме отъ лошото време. Между това, времето се проясни и ние, следъ като се изсушихме, прекарахме цѣлия слѣдобѣдъ въ пързалие по идеалнитѣ ски-терени около наблюдателницата, като същевременно се любувахме на грандиозната гледка на частъ отъ веригата Монте-Роза и отсрещния масивъ на Шра-

лингъ и Вайсхорнъ. Вечерта ведно съ наблюдателя обсъждахме положението, което се характеризирва съ силно непостоянно време и много прѣсенъ снягъ. Решаваме на другия день да слѣземъ въ Гресоней и тамъ да почакаме. Така и направихме.

На заранята за половицъ частъ се спуснахме съ скитѣ до езерото Габиеъ, отъ тамъ за два часа бѣхме въ Дейола, нѣколко самотни чифлика въ политѣ на ледника на Лисъ. За романтичността на долината спомагаха и споменитѣ за едно царствено съществуване и за една трагична любовъ, за която официалната история още мълчи, но за която говорятъ старитѣ жени, които работятъ картофенитѣ ниви или плетатъ предъ огъня. Като легенда звучи днесъ разказътъ за кавалкадата на смъртта, за онова царствено шествие, което, погеглило отъ замъка Ставалъ, изкачило се по ледника, прехвърлило Колъ де Лисъ и се спуснало по ледника Горнеръ въ Церматъ. Чакъ тамъ видѣли, че този, който ги е водилъ, е билъ единъ мър-

Ледникът Лисъ

Долината Гресоней

Езерото Габиеъ

твецъ. Кралицата, прощавайки се съ мъртвия си приятелъ, поставила на гърдитъ му кръстъ отъ огромни рубини, а другиятъ се самоубилъ. Разправяше ми старъ единъ алпиецъ, че често пѣти заблудени нощемъ ловци сж виждали по ледника шествие на тайнствени свѣтлинки, предъ чието сияние се забелязвалъ единъ царственъ и строенъ женски силуетъ, докато въ воя на вѣтъра се примѣсвали гробовнитъ припѣви на реквиема. Така минаха нѣколко дни между излети до близкитъ върхове (Ротхорнъ, 3200 м.), Вайсхорнъ (3350) и разговори вечеръ на чаша вино, когато вѣтърътъ и дъждътъ ѝ караха да се приберемъ въ кръчмата при огъня.

Най-после времето се оправи и една заранъ потеглихме отново презъ Габиеъ за Коля д'Оленъ. Къмъ 1 ч. сл. обѣдъ потеглихме отъ наблюдателницата добре екипирани за заслона Ньифети, придружени отъ наблюдателя, който носѣше инструментитъ за горната обсерватория на Монте-Роза.

Пѣтътъ ни минава по източния склонъ на Щолембергъ и после по ледника Индренъ, чиято първа частъ е доста мъчна и опасна. Преминали, обаче, зоната на пукнатинитъ, по-нататкъ ледникътъ е добъръ и дори вжжето става излишно. Въ 6 часа бѣхме въ заслона Ньифети.

Както е известно, Монте-Роза не е връхъ, а полукръгъ отъ нѣколко върха, обърнатъ съ отворената си частъ къмъ Швейцария. Главнитъ върхове на масива сж: двата Лискама източния 4535 м., западниятъ — 4478, близнацитъ Касторъ и Полуксъ, Поанъ Парро — 4464, Поанъ Ньифети — 4559 и Поанъ Дюфуръ — 4633. Последниятъ връхъ е вторъ по височина въ цѣлата алпийска верига. Ние имаме за обектъ източния Лискама, по който се достига обикновено отъ заслона Ньифети, като се изкачи ледника Коля де Лисъ и оттамъ по хребета се достига самия връхъ. Обаче, въ настоящия моментъ едно посещение на Лискама бѣ много рисковано, поради прѣсния снѣгъ по хребета, затова ние

Ледникът Лисъ

намърихме за благоразумно да се изкачимъ на по-лесния, макаръ и по-високъ пунктъ Нъифети.

Потеглихме рано при изгрѣвъ слънце на следния день. Излишно е да описваме настроението на алпийската утринъ. Пътътъ ни минава отъ начало по ледника Лисъ, по който достигнахме билото при Колъ де Лисъ и оттамъ прекосихме презъ швейцарска територия фирновото поле задъ Шварцхорнъ и Поанъ Парро. Така се достига до горната обсерватория Режина Маргарита, която служи сѣщевременно и за заслонъ и е открита само месецъ-два презъ годината.

Пътътъ, който направихме не представляваше друго освенъ единъ дълъгъ отекчителенъ ледниковъ туръ, който не изисква особена техника. При хода на

билото, естествено, отъ дветѣ си страни имахме обичайнитѣ за Алпитѣ пропасти. Отъ върха и отъ цѣлото било имахме грандиозна гледка къмъ Матерхорнъ, Брайтхорнъ, Грандъ Турналенъ, Поанъ Дюфуръ и т. н., на който изгледъ, обаче, не можехме да се радваме много, защото трѣбваше отново да поемемъ скучниятъ и уморителенъ пътъ по ледника надолу. Преспахме отново въ Нъифети. На другия день трѣбваше на всѣка цена да се върна въ Милано. Едно бързо спущане съ скитѣ до Савей, после автомобилътъ ме грабна и бързо отнесе долу въ долината, въ дъното на която планичигѣ потъваха, но останаха като незабравимъ образъ, който владѣеше съзнанието, когато сѣщата вечеръ въ бързия влакъ за Триестъ се отправихъ за България.

Едно чудо, една легенда. Или по-добре: единъ сънь.

Едно чудо — не само на въодушевената природа, но и на времето, което обича да отбелязваме като минало или история.

Една легенда — увличаща, трогваща съ въодушевлението на своята необикновеност и необичайна красота.

И единъ сънь, който не тежи върху клепките, а остава скъпа реликва на съзнанието.

Нѣкой ще каже: съ това се прави реклама на Мелникъ. Азъ бихъ искалъ да я направя, защото той я заслужава. И все пакъ: като че ли е по-добре Мелникъ да остане скритъ за ненаситното око на търсещитъ сензации въ природата туристи и пѣтешественици. Страхъ ме е, че многото погледи ще разсипятъ праха на времето, който тъй нѣжно покрива останките на стария Мелникъ.

Впрочемъ, диктуваната отъ стопански съображения пропаганда за привличане на чужденци и туристи ще надделѣе. Представявамъ си вече потокътъ отъ въоръжени съ апарати и жажда за прочутото мелнишко вино хиляди и хиляди, които ще отварятъ устата си отъ . . . предстореѣ възхищение по картини и рекламни плакати.

И сега не знамъ още дали картинитъ на Борисъ Деневъ сѣ по-хубави отъ самия Мелникъ или той отъ тѣхъ. Първитъ притежаватъ освенъ истината, тъй близка до фантастичната действителностъ, а чара на едно възвишено художество и висше изкуство. Самиятъ Мелникъ — като картина или гледка — превъзхожда картинитъ и поражая погледа съ изненадващото великолепие и единственостъ на вида си.

Едно е ясно: че картинитъ на Борисъ Деневъ не могатъ да бѣдатъ разбрани, ако не се види самия Мелникъ. (И още

едно: че никой не може да превъплоти Мелникъ по-добре отъ Деневъ).

Както винаги въ такива случаи, човѣкъ стига въ Мелникъ съ едно възпитано предусещане, което все пакъ бива надминато и забравено предъ самата действителностъ. За впечатлението отъ Мелникъ важатъ две правила: колкото и голѣмо и богато въображение да има човѣкъ, все пакъ не може да си създаде и най-слабата представа за него и — второ — наистина, това впечатление не може да се предаде съ думи. Изисква се рѣдкото умѣние едновременно да се разказва и рисува, което е мѣчно защото думитъ нѣматъ цвѣтове и багри.

Когато автомобилътъ се спусне по шосето, мине мостчето и спре подъ единъ сгроменъ пѣсѣчникъ-стена — защото не може да продължи до самия градъ — изведнажъ ви обзема чувството, че сте се отдѣлили отъ обикновения свѣтъ. Двата километра извървявате съ унесеностъта на съзнанието, че навлизате въ нѣкое отъ ущелията на Кавказъ и изведнажъ се спирате. Не за да свалите шапка или успокоите ударитъ на сърдцето си, но защото ви е страхъ да вървите по-нататъкъ, уплашени отъ гледката.

Ущелие отъ Кавказъ? — Не, по правилно би било сравнението съ нѣкой отъ крѣговетъ на дантевия адъ. Но защо да сравнявамъ — Мелникъ е несравнимъ и като гледка и като преживѣлица.

Наистина: нищо повече отъ една тѣсна планинска долина съ кѣщи отъ дветъ страни една надъ друга. Но каква долина и какви кѣщи! И тия два прости елемента на този чуденъ пейзажъ въ какви рамки — рамкитъ на позлатени отъ слънцето стени отъ пѣськъ и южно-синьо небе.

Нищо повече: но който го види, му е достатъчно.

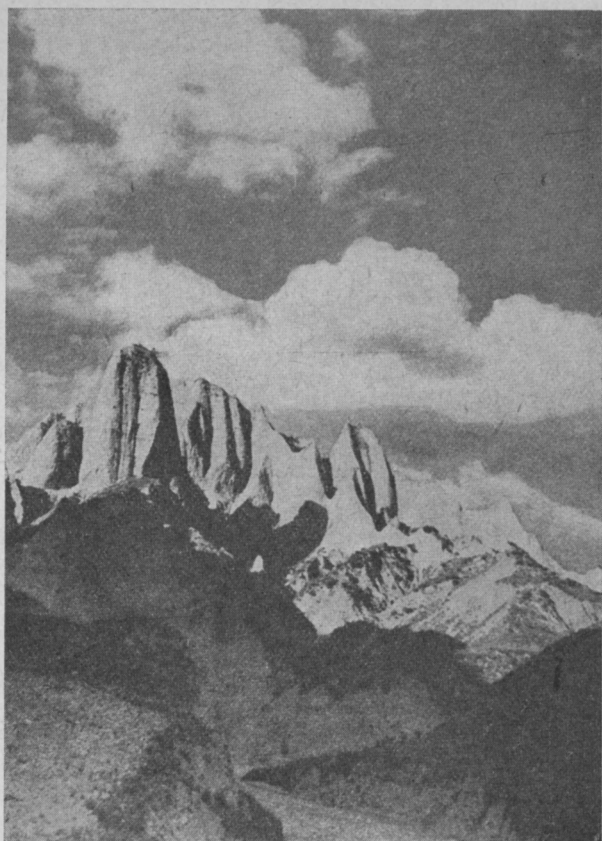
Малко, много малко история.

Нѣкога въ Мелникъ сѣмъ заточавали провиненитѣ знатни велможи отъ византийския дворѣ. Заточеницитѣ идвали съ своитѣ семейства и своитѣ пари, носейки въ душата си чувствата на покрусено щестлавие и огорчена суетность. Дали природната фантастика на Мелникъ е могла да замѣни пищностьта на византийския дворѣ е мѣчно да се отгатне, но принуденитѣ отшелници — въ примирение и отчаяние — не сѣмъ довършвали живота си въ бездействие: тѣ сѣмъ строели кѣщи и черкви (казватъ, че нѣкога черквитѣ били четиридесетъ) като едничко срѣдство срещу скуката. Скука въ Мелникъ? — Мѣчно понятие за насъ, едnodневнитѣ му посетители, които могатъ да иматъ и радио и жѣлти романи за една марка. Но животътъ на ония нещастници — или щастливци — тогава е догарялъ като свещъ въ неподвиженъ въздухъ. Съ едничкото разнообразие: молитви и вмѣсто причастие — тъмночервената течность отъ мелнишкитѣ лозя.

— — — — —
Разправятъ, че Мелникъ билъ средище и на богата търговия. Но това не е достоинство — тя не е романтика.

Чувството за романтичното е мѣчно да се обясни: въ Мелникъ то получава израза на едно диво желание да се върнете въ вѣковетѣ назадъ и преживѣете, макаръ и за мигъ, всичката прелестъ на онова бавно течащо, обречено на забравя, време, когато слънчевитѣ утрини сѣмъ носели и досада и животъ, а луннитѣ вечери — примирение и, все пакъ, страсть. Когато задъ безбройнитѣ осветени прозорци тихо или въ изгарящи чувства е протичалъ животътъ, удавенъ въ въздишки и шумътъ на потока, когато надеждитѣ сѣмъ били приспивани отъ мигновено доволство.

— — — — —
Би трѣбвало да разправа за оригиналния стилъ на нѣколкокатнитѣ кѣщи, къмъ които времето е било милостиво и тѣ още не сѣмъ рухнали, за едничката улица, по която тече рѣката, за кацналитѣ високо отстрани кѣщи, за които се чу-

димъ кой и какъ е отивалъ до тѣхъ. Или за изкопанитѣ подъ кѣшитѣ или вѣнъ отъ града въ пѣськъ изби за вино, пълни сега съ забравя и тишина, за едничката малка площадка въ града, върху която старо дърво хвърля сѣнка, подъ което Х. ни разпарвяше за миналото на Мелникъ, за старитѣ занаяти и за оня майсторъ-строителъ, който — неизвестно какъ — успѣлъ да построи черква съ колона, висока 20 метра отъ единъ камѣкъ. Тази колона — още необяснимо какъ — успѣлъ да вдигне право и тогава поискалъ, изкаченъ на нея да си изпие кафето, като едничка награда и удоволствие.

Може да се разправи още много нѣщо: но каква полза, когато човѣкъ пѣма да има непосредственото чувство на преживѣлицата тамъ и възбудата отъ всичко, което го заобикаля въ Мелникъ?

Сега Мелникъ е пепелище. Времето е заличило блъсъка на миналото. Отъ много къщи стърчатъ само зидове или каменнитъ основи, надвесени надъ рѣката. Като че последнитъ обитатели на къщитъ отъ отчаяние сж ги разрушавали, за да ни лишатъ безсърдечно отъ удоволствието да се възхищаваме на тѣхната печаль. Двороветъ сж обрасли съ храсти и смокини, които сжщо не цвѣтятъ. Надъ цѣлото градче се носи лѣхъ на забрива и откъснатостъ отъ свѣта и се дочува молбата му да се остави да умре тѣй, както вѣковетъ сж го заведвали.

Малкото останало къщи сж като настрѣхнали отъ гнѣвъ срещу две-три по-

стройки въ „новъ стилъ“ (или безстилие), засегнати не само въ гордостта на своята традиция, но и въ своя видъ, когато искатъ да бранятъ срещу посегателството на лишеното отъ всѣкава романтика и вкусъ настояще.

— — — — —

А околността на Мелникъ!

Изходилъ съмъ цѣла България, пропътувалъ съмъ половината Европа и трѣбва да призная, че на колкото и чудеса на природата и знаменитости на миналото да се е радвало окоето ми, никое отъ тѣхъ не може да достигне Мелникъ и околноститъ му по забележителностъ и интересностъ.

ИВАНЪ ВАЗОВЪ И БЪЛГАРСКИТЪ ПЛАНИНИ

За 15-годишнината отъ смъртта му

Никой български писателъ отъ освобождението насамъ не е билъ така здраво приобщенъ къмъ българскитъ планини, както Вазовъ. Израстналъ въ пазвитъ на Сопотския Балканъ, закърменъ съ приказки и легенди за дивнитъ старопланински върхове Амбарица, Купенитъ, Юмрукъ чалъ, Вазовъ бѣше най-честъ гостъ на нашитъ планини. Стара-планина, Рила, Витоша, Родопитъ и Сръдна-гора оживяватъ съ своето първично очарование и внушителностъ всѣкога, когато разгънеме неговитъ класични пѣтни описания, разкази и планински стихотворения. Но най-ценно, най-значително произведение на Вазовъ отъ полувѣковното му общуване съ планината е, безспорно, „Великата Рилска пустиня“, написана съ единъ рѣдъкъ и неповторимъ за българската литература Вазовски размахъ.

Иванъ Вазовъ е сжщевременно и единъ отъ родоначалнитъ на българския туризъмъ. Здравата му връзка съ нашитъ планини го сприятеява съ Алеко Константинова. Той членува въ Алековия „Урвичъ-клубъ“, участвува презъ 1895 г. въ първото изкачване на Черни връхъ и изобщо е най-редовенъ излетникъ въ групата на Щастливеца. Вазовъ, изкачвайки Мусалла съ група наши учени, още преди 35 г. вмѣнява като дългъ

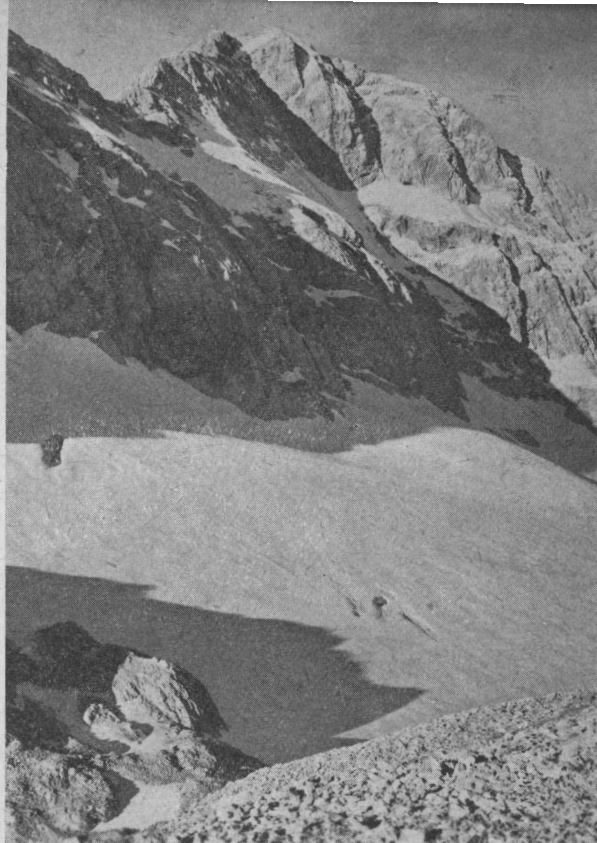
на тогавашнитъ туристически дружества необходимостта отъ построяване на самия връхъ „отъ изобилнитъ камъни едно грубо подслонче, за да се укриятъ излетанитъ отъ вѣтъръ, дъждъ, градъ — изненади тѣй чести и възможни въ тая своенравна и приоблачна област“.

Докато Алеко е апостолътъ на българската планинска хубостъ, туристическиятъ водачъ и родоначалникътъ на култа къмъ планинитъ, Вазовъ, вѣренъ на своя поетиченъ и съзерцателенъ темпераментъ, е тѣхниятъ вдъхновенъ пѣвецъ. Той, дори съ по-голямъ сила отъ Алеко, се опита по чисто художественъ пѣтъ да внедри въ съзнанието и сърдцето на българския народъ обичъ къмъ нашитъ родни планини. Отъ страницитъ на „Български туристъ“ смѣло и гордо можемъ да признаемъ, че отъ Вазовитъ пѣтни описания и планински стихотворения, писани преди половинъ вѣкъ, не само българскитъ туристи, но и цѣли поколения се научиха да обичатъ простия и красивъ миръ на нашитъ планини.

Ето защо, съ най-големо право, българскитъ туристи считатъ Вазова, наредъ съ Алеко, за единъ отъ първитъ свои учители.

Да пребже неговата паметъ!

Димитъръ Пантелеевъ

ИЗЪ ЮЛИЙСКИТЪ АЛПИ

ДИМИТЪРЪ ПАНТЕЛЕЕВЪ

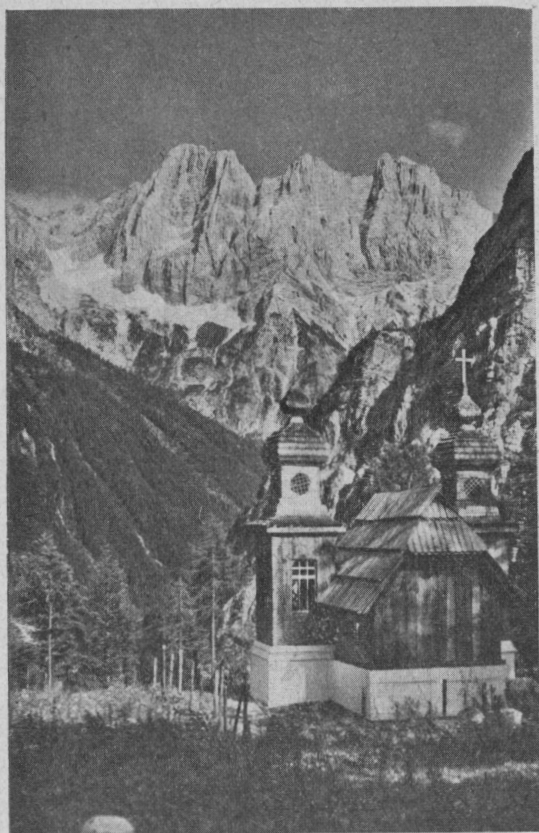
Това лѣто, най-после, следъ зимниятъ излетъ до Карпатитъ, БТС успѣ да осъществи още единъ свой починъ, още една съкровена цель: наши туристи да върнатъ за първи пътъ групово миналогодишното посещение у насъ на Словенското планинско дружество, за първи пътъ да стъпятъ върху исполинското и голо чело на единъ отъ най-именититъ върхове на славянскитъ планини — Триглавъ. Липсата на навици и традиция въ българскитъ туристически сръди, следъ като завладѣятъ и опознаятъ своитъ планини, да видятъ и чужди планински свѣтове, едва ли не провали и този починъ. За щастие, следъ две продължения на срока за записване на излетници, на 2 септемврий т. г. една група отъ десетъ души — шестъ отъ София и по единъ отъ Самоковъ, Пазарджикъ, Казанлъкъ и Вратца, се събра на перона на Софийската гара.

И така събрани, непознати единъ за другъ, десетъ български планинари, на които предстоеше да изживѣятъ десеттѣ дни като стари и вѣрни приятели, да представятъ българскиятъ туризъмъ и съ достоинство да носятъ българското име, съ силна и дълбока трѣпка усѣти-

ха радостта, че отиватъ при единъ братски славянски народъ, чиято малка земя се слави съ своята чудна хубостъ. Повлѣчени отъ своята радостъ, ние дори не подозирахме колко близка ще ни стане Словенската земя, колко дивни ще бждатъ планинитъ, които ще обходимъ.

Новото, чудното, интересното, за чась започна съ навлизането ни въ Хърватско, а после и въ Словенско: просторни и правилно очертани кукурузени ниви, сочни, зелени ливади, изъ които пасѣха породисти крави, китни села съ неизмѣнната островърха кула на селската църква, обширни джбови и борови гори въ равнината, чисто облѣчени люде по гаритъ. Съ една речъ, цѣлиятъ пейзажъ излъхваше нѣкакво странно и ново очарование, което безспорно идѣше отъ културния работенъ похватъ на хърватскитъ и словенски селяни.

Пжтувахме цѣла нощъ и цѣлъ день презъ обширната земя на нашитъ съседи. Пжтуването презъ деня ни даде възможность да влѣземе въ непосредъденъ досегъ съ жителитъ на тази земя,

Шкарлатица (2738 м)

топлото и сърдечно внимание на братята славянски планинари отъ Словенското планинско дружество.

На Люблинската гара ни очакваше малка група отъ управата на СПД (така ще бележа за напредъ Словенското Планинско Дружество) на чело съ неговия председател Д-ръ Й. Претнаръ и нѣколко отъ ония словенски планинари, вече наши стари познайници, които миналата година ни гостуваха. Срещата бѣше кратка, но сърдечна. Приветствува ни споредъ обичая, д-ръ Претнаръ, казахъ нѣколко слова и азъ, като водачъ на групата. И отъ гарата, презъ запуслитѣ улици на Люблина, въ студентския домъ, кждето трѣбваше да пре спиме, въ ресторанта на другарската вечеря, на която отново се говори за напредъка на планинарството въ дветѣ братски страни и за голѣмата и отговорна мисия на славянството, презъ време на нощната ни разходка до Люблинския небостъргачъ, къмъ насъ се насочи едно такова рѣдко по своята искреностъ и топлота внимание, което продължи презъ всички дни на нашето пребиваване въ Словения, че ние всички се чувствувахме изненадани и стѣснени отъ тази славянска гостоприменостъ, срещу което нѣмахме сили и възможности да се боримъ.

На втория день отъ пътуването ни, следъ едно бѣгло разглеждане на Люблина и обѣдъ отъ името на СПД върху красивата тераса на хотелъ Белвю, започна най-сѣществената частъ отъ нашия излетъ: къмъ Юлийскитѣ алпи.

Трѣбваше да гониме една отъ крайнитѣ станции по линията за Италия, Мойстра, която, заедно съ Крапъска гора сѣдни отъ най-удобнитѣ изходни пунктове за царствения Триглавъ и изобщо за Юлийскитѣ алпи. Въ това наше пътуване, ние не бѣхме вече сами. Къмъ насъ доброволно бѣха се присѣдинили, като водачи на групата, нашата симпатична и стара познайница г-ца Лина Фетихъ и двамата млади инженери Левъ Пипанъ и

предимно хървати и словенци. Сърдечни разговори за братски връзки, между всички славянски народи, обичъ и познаване къмъ нашата земя и народъ, внимание къмъ насъ и очудване, че сме се запѣтили чакъ къмъ далечния Триглавъ. Ние, на свой редъ, споредъ силитѣ и възможноститѣ си, отвърщяхме на нашитѣ случайни и съвсемъ непознати съпътници, съ сѣщата обичъ и внимание къмъ тѣхното народно дѣло и тѣхнитѣ културни прояви, показвахме имъ на снимки хубоститѣ на нашитѣ полета и планини, черпехме ги съ български цигари, отваряхме подъ носоветѣ имъ малки мускали съ розово масло, изобщо, вършехме истинско славянско опознаване.

Така разнообразенъ и запълненъ би преминалъ първиятъ день отъ нашето пътуване дори и ако не бѣхме отрупани по-късно вечерята, въ Люблина, съ

Авчинъ, и двамата отлични алпинисти.

Като изключимъ нашитъ водачи, ние, десетимата планинари си оставахме все чисти и непоправими българи. И въпреки че бѣхме се събрали люде съ най-различни мирогледи, интереси и занятия, мѣчихме се да имаме сега единъ мирогледъ — планинарския; еднакви интереси — сѣщо планинарски, едно занятие — планинарство. Въ действителностъ, не бѣше така: между насъ имаше четирима банкови чиновници, единъ текстиленъ техникъ, единъ словослагателъ, единъ фотографъ, единъ чиновникъ отъ Вжча, единъ писателъ и една бѣловласа художническа глава, нашиятъ „отецъ“, видниятъ потомъкъ на самоковскитъ зографи, бай Павелъ Францалийски. И отъ десетимата, само единъ можеше да каже, че планинарството горе-долу му е било нѣкога занаятъ, единственъ, може би, бѣше препълненъ съ изживявания, които ние нѣмахме, единственъ, може би, галѣше съ очи тридесетметровото алпийско вѣже на словенскитъ ни другари, което лежеше завито като зелена змия върху багажника на вагона.

Това бѣше Бѣлката. Старъ алпийски вълкъ съ претрошени рѣще, нозе и ребра по Дофинскитъ алпи. Бѣлката бѣше сѣщевременно и най-внушителната, въ двойката смисълъ на думата, гарнитура на нашата група.

Навлизахме вече въ планинска Словения, или въ Горенско, както наричатъ планинската частъ на своята земя словенцитъ. Влакътъ лети срещу течението на Сава Долинка, която, заедно съ Сава Бохинка, излизаща отъ Бохинското езеро, образуватъ голѣмата и плавателна Сава. Отъ дветъ страни на линията, зелени, тучни пасбища, изкуствени борови гори, кокетни, чисти селца-лѣтовища, безъ селско население, асфалтирани пѣтища, хиляди велосипедисти, малки градчета, центрове на словенската индустрия. И ето — изведнажъ въ далечината се мѣрнаха мощни, величествени планински масиви — на северъ Камнишкитъ алпи,

масивътъ Караванке, съ най-високиятъ си връхъ Столъ, а на юго-западъ, снагата на Юлийскитъ алпи. Тамъ нѣкъде потъналъ въ здрачътъ на вечерята, се бѣлѣеше огромното снѣжно чело на Триглавъ.

Влакътъ неусѣтно ни смѣкна на станция Мойстрана. Презъ тѣсенъ мостъ преминаваме бистрата като сълза Сава Долинка и влизаме въ селото. Какво ти село! Сѣщинско алпийско селище, каквото сме виждали по картичкитъ, които нашитъ приятели сѣ ни пращали отъ Швейцарскитъ или Тиролскитъ алпи! Съвършено чисти и настлани улици, спретнати стари къщи съ островърхи стрѣхи, ливади, ливади, ливади, сочни и зелени, по които царствено се разхождатъ огромни млѣчни крави.

Предъ Мойстрана се издига единъ приказенъ планински декоръ, чакъ нѣкъде, до запаленото отъ залѣзващото слънце небе — Триглавъ и по-нискитъ планински вериги предъ него. Мойстрана

отъ десетки години посрѣща гости като насъ и ги препраща топло и внимателно къмъ най-близката хижа за нощуване, къмъ Алияжевия домъ.

Освенъ нашата група на Мойстрана слѣзоха и две „деклицы“, две мили словенски девойчета, ученички отъ Люблинската гимназия, които самички, спокойно и безстрашно, се запѣтиха къмъ хижата, а на следния день бѣха наши съпътници. Колко волно се ходи и диша въ тая чудна и културна словенска земя!

Мръкваше се, когато бодро се отпразнихме къмъ хижата. Това бѣше първата хижа на СПД, въ която трѣбваше да нощуваме. Лекъ и удобенъ коларски пътъ между борова гора, която вече тъмнѣеше, следъ тричасово ходене ни изведе точно предъ отворения врати на Алияжевъ домъ. Съ облекчение хвърлихме препълненитѣ раници, които бѣха започнали да тежатъ. Тукъ, както и въ всички хижи на СПД, намѣрихме отличенъ бюфетъ, какъвто човѣкъ не би могълъ да получи и въ най-реномирания български ресторантъ.

Алияжевъ домъ, който носи името на Алияжевъ, попъ отъ Довие, съ голѣми заслуги за развитието на планинарското дѣло въ Словения, е построенъ въ прочутата мѣстность „Врата“, въ подножието на северната стена на Триглавъ, на километръ-два отъ италиан-

ската граница. Построенъ, ако се не лъжа, въ 1910 год., макаръ и не на голѣма надморска височина (1015 м.), домътъ носи особеността и стилътъ на всички по-стари хижи на СПД.

Попаднали за първи пътъ въ не нашенска хижа, ние бѣхме респектирани отъ образцовата чистота въ трапезарията, отъ вежливостта на пазака, отъ редътъ и тишината що царѣше презъ цѣлата нощъ.

Въоръжени съ специално писмо отъ управата на СПД до всички „оскрѣбници“, (така се наричатъ пазачитѣ на словенскитѣ планински хижи), съ което ги задължаваха да настанятъ насъ, гоститѣ, преди да настанятъ своитѣ хора, въ най-хубавитѣ легла, ние се запѣтихме къмъ горѣния етажъ на домътъ да се натъркаляме по нароветѣ. И, о, изненада: вмѣсто нарове — стаи съ едно, две, три и четири легла. Легла съ пружини, съ чисти възглавници, съ чаршафосани одеала, а върху одеалата — специални покривки отъ пухъ! И баня! И тукъ, и по хижитѣ 1500 метра по-горе отъ Алияжевъ домъ — все сѣщата обстановка, сѣщата чистота, сѣщиятъ редъ. Въ тѣхъ липсваше само банята. А отъ отчета на СПД се вижда, че презъ 1935 г. въ третѣ планински дома около Триглавъ — Алияжевъ домъ, Кредарица и Александровъ домъ, сѣж преспали общо 10,000 души!

„Лукния“ въ подножието на Триглавъ

Ей Богу, не свикнахъ съ подобни удобства по планинскитѣ хижи азъ не можахъ да спя така добре, както спя обикновено върху твърдитѣ нари на хижа Алеко. Комахай и бай Францалийски не спа спокойно. Много меко му било. Цѣла нощъ мислихъ за своята Рила, за колибата си подъ Мусалла и за коравото легло отъ камъкъ и клекъ. Все пакъ взехме си дума да присадиме нѣщо и у насъ отъ това, което видѣхме: той въ хижа „Мусалла“, азъ — въ „Алеко“. Дано ме разбератъ многобройнитѣ кредитори на „Алеко“, съ чиито пари горе-долу се понаправи нѣщо въ хубавата ви-тошка хижа.

Въ четири часа преди разсъмване, нашитѣ водачи Авчинъ и Пипанъ, а съ тѣхъ и Бѣлката, незабелязано се измъкнаха отъ хижата: предстоеше имъ тежко 10-12 часово катерене по северната стена на Триглавъ. Чу се лекъ шумъ отъ желѣзни чукове, клинове и халки, предпазливи стѣпки, тихъ говоръ и после всичко затихна. Мислено имъ пожелахъ щастливо изкачване и . . . последно сбогомъ, защото, Богъ знае какво можеше да се случи. Триглавската стена е взела живота на стотици алпинисти, знайни и незнайни безумци, които съ страхотна смѣртъ въ зиналитѣ бездни бележеха стремежитѣ на силния и могъщъ човекъ къмъ недостѣпнитѣ върхове на планинския миръ, превръщаха, както въ

приказкитѣ, невъзможното въ възможно.

Третиятъ день отъ нашето пътуване, чистъ и ясенъ септемврийски день, заедно съ единствения пъргавъ и неуморимъ нашъ водачъ г-ца Лина, ни поведе къмъ Триглавъ. Не направиха и сто крачки отъ хижата, предъ насъ се разкриха въ цѣлата своя красота типично алпийски пейзажи, каквито нашитѣ очи не бѣха свикнали да виждатъ. На северо-западъ отъ хижата, като исполинско вѣтрило, по чийто ребра се препичаха на септемврийското слънце сиво-пепеляви снѣжни лавини, бѣха прилепили своитѣ отвесни, нарѣзани, каменни чела нѣколко върхове, побратими на Триглавъ — Стенаръ (2501), Шкарлатица (2738) и по-низкитѣ връхчета до тѣхъ — Роглица и Кукова шпица.

Съ ненаситни очи се обърнахме на югъ — тамъ величествениятъ Триглавъ гори запаленъ отъ утринното слънце. Студена, тъмна, възправила своя разенъ грѣбъ, назъбенъ отъ хилядолѣтията, се бѣ изпрѣчила предъ очитѣ ни северната Триглавска стена. Отъ стариятъ и потъмнѣлъ варовикъ лѣхаше студъ.

Ние вървѣхме бавно по стрѣмния склонъ на Цмиръ, полегнахъ срещу Триглавската стена, а очитѣ ни се забиваха хей, въ ония нѣми отвеси, където сега нашитѣ приятели пълзѣха.

И колкото по-нагоре се възкачвахме по извънредно стрѣмния рѣбъ на Цмиръ,

толкова по-ярко се открояваше върху чистото небе каменното вѣтрило на Стенаръ и Шкарлатица, и северната стена на Триглавъ — отъ основитѣ ѝ, чакъ до самия връхъ. Една отвесна стена, около 1500 метра висока!

Триглавъ, и по-специално северната му стена, е фокуса, изобщо, на Словенскитѣ алпи. Той е национална гордост. Не бихъ преувеличилъ ако кажа, че тя е светиня за младитѣ словенци, така, както стената на плача въ Йерусалимъ е светиня за евреитѣ. Всѣки добъръ словенски планинаръ счита за свой дългъ, поне веднажъ въ живота си да „плезиратъ“, т. е. да се катери по стената. А катерачеството е едно едва ли не нѣщо обикновено за словенскитѣ туристи. Стари и млади най-редовно отиватъ да правятъ този или онзи катерически туръ. Дори председателятъ на СПД, д-ръ Претнаръ, бѣ изчезналъ за нѣколко дни отъ Люблина да направи нѣкакъвъ ненаправенъ до сега отъ него туръ въ планината.

Въ Люблина, съ клонове въ Йесеница и Савица, съществува катерически клубъ „Скала“ съ около 352 членове, предимно млади хора. Има два дома, единиятъ отъ които ние видѣхме чаплинския масивъ Воглъ Клубътъ се покровителствува и най-щедро подпомага отъ СПД.

За придобиване на катераческа рутинна, СПД презъ 1935 г. на свои сръдства е изпратила въ централнитѣ алпи 12 души катерачи, които сж изкачили благополучно около 15 алпийски върхове надъ 4000 м.

Това сж, наистина, грижи, които би трѣбвало да имаме и ние, но можеме ли да ги осъществиме?

Но да се върнемъ къмъ Триглавската стена. Тя е и стена на смъртта, кървава стена. Само тази година, до септемврий, бѣха загинали 6-7 души словенци и чужденци.

Водачъ по стената, и перманентенъ шефъ на спасителни експедиции, или търсачъ на погинали катерачи, е познатиятъ въ цѣло Словенско Йожа Чопъ, желѣзаръ отъ Йесеница, когото д-ръ

Претнаръ ни представи на Люблинската гара. Не особено едъръ човѣкъ, сухъ, жилавъ, облѣченъ въ живописни алпийски дрехи, Йожа Чопъ се държи скромно, дори стѣснено. Това не му прѣчи да познава, споредъ думитѣ на нашия милъ водачъ инж. Пипанъ, стената така, както познава своитѣ длани.

Унесени въ съзерцания по тая дивна планинска красота, ние неусѣтно стигнахме по Томиншековия пѣтъ на Цмиръ, до такова мѣсто, кждето човѣкъ не би могълъ да ходи друго яче, освенъ да се залови здраво за желѣзнитѣ клинове и ежжето, забити почти въ отвеснитѣ каменни скали. А долу — пропасть съ стотици метра дълбока!

Изкачването до хижа Кредарица по единъ съвършено новъ и труденъ пѣтъ за насъ, които сме навикнали да ходимъ само по тревиститѣ пѣтеки на нашигѣ планини, ни умори твърде много. Следъ петъ часова ходене, пресичайки източната частъ на Триглавския леденикъ „Зелени снѣгъ“, стигнахме хижа Кредарица.

Ето ни съвсемъ близо до Триглавъ, забилъ глава въ синята висъ, съ гладки сиви стени, които слизатъ долу въ невидими пропасти. А пѣтътъ къмъ него не се виждаше. Упованието ни бѣше въ водачката.

Два часа обѣдъ и почивка въ хижата ни даде възможностъ да се съвземемъ не толкова отъ умората, колкото отъ напластениятъ съвършено нови впечатления у насъ, отъ рѣзкия досегъ съ тоя чуденъ алпийски миръ.

Хижа Кредарица (2515 м.) гъмжеше отъ посетители, предимно словенци. Присѣтствието на десетъ български туристи привлече вниманието имъ къмъ насъ. Нашитѣ цигари отново заходиха отъ маса на маса. „Хвала“, „врло лепо“, „сияйно“, това бѣха възклицанията на словенскитѣ пушачи.

Но и нашето внимание трепна въ мигъ: незнайно стъ кого окаченъ, на видно мѣсто въ хижата висѣше скромничко единъ плакатъ на БДЖ съ великолепнитѣ снимки на Бончо Карастояновъ отъ старопрестолното Търново.

„Посетете Търново“ — канѣше плахо плакатътъ. Ние, които бѣхме се зарѣяли далече отъ родната си земя, на най-западната планинска граница на Югославия подъ Триглава, откъдето съ полузатворени очи виждахме цѣлата славянска земя, чакъ до Черно море, усѣтихме радостна трѣпка, възстановихме отново загубената връзка съ България. Рѣдъкъ и неповторимъ мигъ на обичъ по бащината земя!

Докато почивахме на топло въ хижа-та, времето започна да се разваля. Духна остъръ, студенъ вѣтръ, прелегѣха откъмъ Италия черни, дъжденосни облаци. Въпрѣки всичко, трѣбваше да се изкачине на върха. Следъ едно спускане надолу отъ хижата, започваше пѣтеката къмъ върха. Пѣтека ли? Не бѣхъ направили още десетина стѣпки и, о чудо, започна старата история: по плоския съ 70—80% наклонъ рѣбъ, нѣщо прилично на пѣтека, по която може да се ходи само като се залавяме за клинове-тъ, а при най-опаснитѣ мѣста — и за теленитѣ вѣжета. А отъ дветѣ страни на пѣтеката — равни стени, бездѣлни въртопи — свѣтъ да ти се завие. Това бѣше вече катерачество!

На стотина крачки по-горе, срѣцнахъ единъ отъ иашитѣ. Вие му се свѣтъ — ше се връща. Още по-нагоре — другъ. Колѣната не го държели, а освенъ това трѣгналъ и съ неподковани скиорски обувки. Нѣкъде подъ билото на Мали Триглавъ догонихъ трети — съ последни усилия се мѣчеше да излѣзе на тѣсното било. Надзърналъ въ безднитѣ, спомнилъ за своитѣ близки и му трепнали рѣцетѣ. Четвърти изкочи отъ единъ камененъ заслонъ, — такъвъ малъкъ, дребенъ, вѣтрътъ ще го отвлѣче.

И наистина, горе на Мали Триглавъ лудо вѣтрътъ вѣе, захвърля огромни парцали отъ черни облаци върху Триглавъ, върху Шкарлатица, Бегунски връхъ и Риавина, връхлита и върху насъ, готовъ всѣки мигъ да ни запрати долу на „Зелени снѣгъ“.

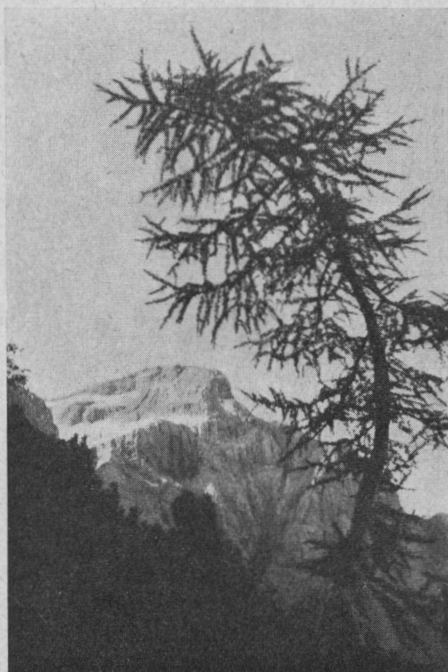
Четиримата наши приятели, които първи хванаха пѣтеката къмъ Триглавъ,

изглежда че бѣха изпреварили внезапно появилия се вѣтръ и прикрепвайки се с вѣжето, по съвършено острия рѣбъ бѣха вече стигнали на върха.

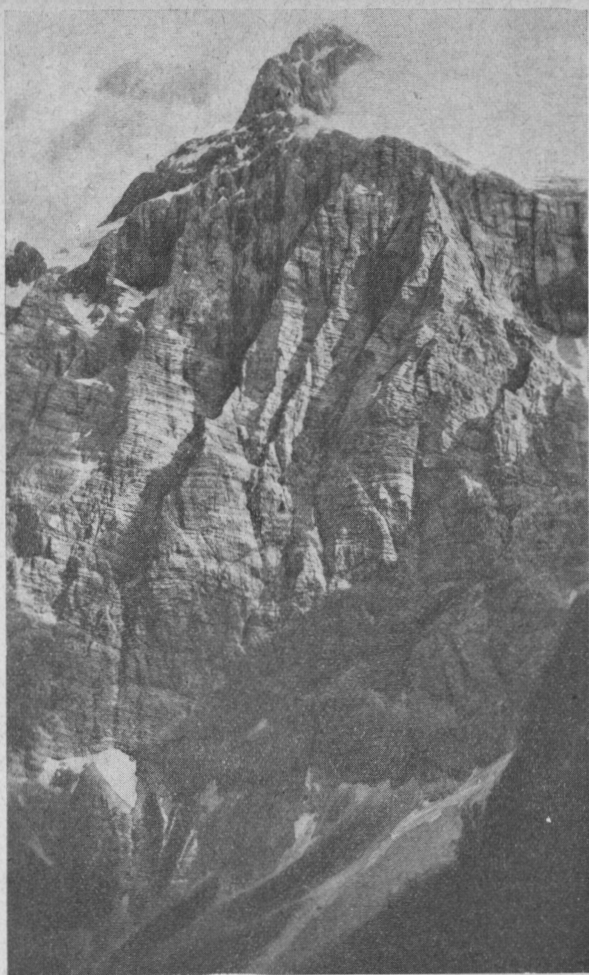
Остъръ страхъ сви сърдцето ми: какъ бихме се върнали въ София, ако нѣкой отъ насъ, неопитнитѣ, неволно се търкулне надолу въ бездѣннитѣ безднѣ!

Легнахме на грѣбъ задъ не високъ камененъ блокъ съ надежда вѣтрътъ да утихне или най-малко, облацитѣ надъ Триглавъ да се прѣснатъ. А отъ мѣстото, дето лежахме, до самия връхъ имаше не повече отъ 200—300 метра.

Явно личеше, че тая опасна вѣтровита и облачна игра, и да се качиме на върха, не би ни дала възможность да обхванеме цѣлата осемдесетъ километрова каменна снага на Юлийскитѣ алпи, да погалиме съ очи Адриатика, да зърпеме приказната Венеция; която, въ чисти и ясни дни, се е мѣркала като видение далече нѣкъде всрѣдъ зеленитѣ води на Ядранското море.

Триглавъ отъ Цмиръ

Северната стена на Триглав

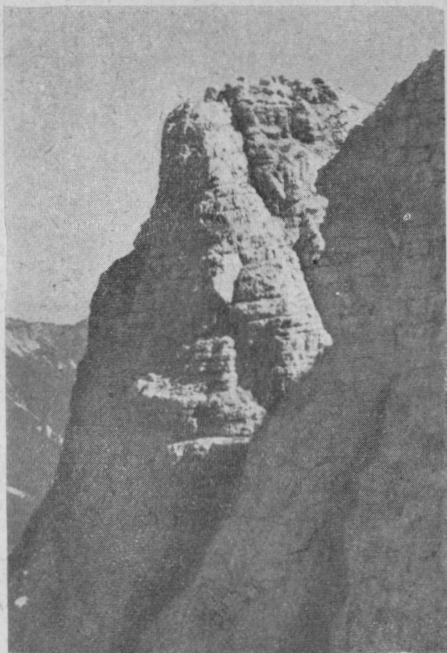
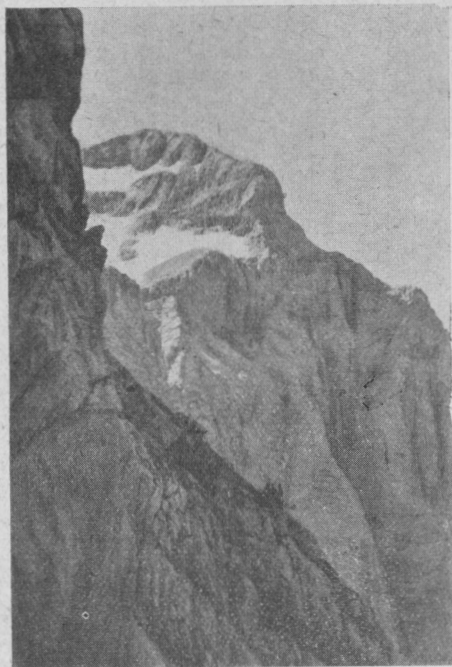
Вътрърът, студът и мъглата не ни позволиха да поздравим нашите трима катерачи по стената, с които бяхме си дали среща на върха, нито да ги дочакаме, заедно с ония, които се бяха качили по легалния път. Спустнахме се отново в хижа Кредарица, а след малко време пристигна и цълата група от върха.

Безспорно, най-много ни интересуваша катерачите. Особено превързаната глава на нашия водач Пипанъ. Преди да чуеме подробностите по това нещастие, трябваше да се превърже наново пробитото Пипаново чело.

Бледен от изгубената кръв, навърно и изтерзан душевно от случайното нещастие по най-опасното място на северната стена, инж. Пипанъ, въпреки всичко, показваше завидна планинска твърдост и бодрост.

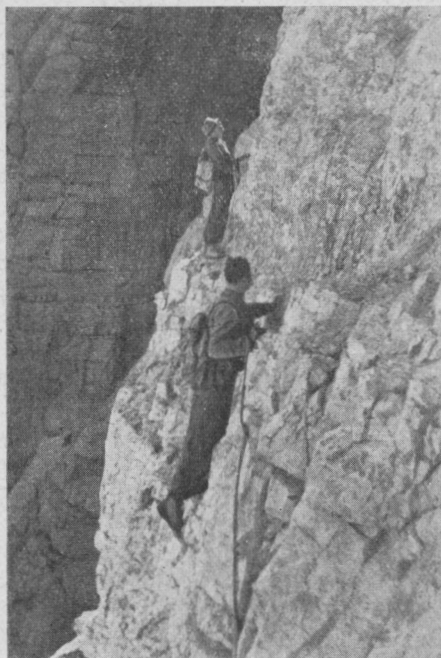
Уморен се чувствуваше и Бълката, който, макар нетрениран и малко на тежък, все пак достойно представи младия български алпинизъм. Третият катерач, инж. Авчинъ, прекрасен техник и водач в качването, бодро слезе от върха и веднага замина за Любляна.

Тримата катерачи, които се отправиха преди зори към стената (водач е бил Авчинъ, вторъ Пипанъ и третъ — Бълката, навързани на тридесетметровото въже) сж се качвали по Словенския път на Стената, като сж направили два варианта. (Освен Словенския път имало още два пътя за катерене — Австрийски и Баварски, който бил най-труден и опасен). Качването е продължило цъли единадесет часа и би завършило съвсем без събитие, ако по една случайност водачът на 100 м.

Северната стена на Триглавъ

Сн. инж. Фр. Авчинъ

Сн. инж. Фр. Авчинъ

Юлийскиѣ Алпи

подъ върха не откъртил камъкъ, който полетѣлъ по голѣмия наклонъ. Авчинъ извикалъ, но Пипанъ, вмѣсто да си скрие главата — я дигналъ нагоре и камъкътъ го блъсналъ по дѣсната страна на челото му, като пробилъ дебелия рѣбъ на неговото кепи.

Това е било единъ трагиченъ мигъ. Пипанъ, зашеметенъ отъ удара, изпусналъ вѣжето, на което е билъ вързанъ. Изобилна кръвъ потекла по лицето му отъ дълбоката му рана.

Бѣлката, който е билъ 7-8 метра подолу, не е виждалъ онова, което ставало надъ него, а сѣщо така е билъ невидимъ и за двамата негови другари. Въ моментътъ, когато усѣтилъ вѣжето свободно, Бѣлката е билъ на една едва ли не напълно гладка частъ отъ стената, придържайки се съ края на прѣстигъ си о нѣкаква малка каменна бучка.

— Ако водачътъ не бѣше се пласиралъ на удобно мѣсто въ скалата и ударениятъ Пипанъ не се освести тутакси, неговото падащо тѣло като перушичка щѣше да повлѣче и мене, — разказваше Бѣлката. — Нѣмахъ време дори да си прочета молитвата.

Все пакъ не би ни било весело, ако експедицията на именития Йожа Чопъ бѣше тръгнала да дири смазанитѣ трупове на тримата ни другари по страховатата Триглавска стена.

Въ продължение на нѣколко часа отъ хубавъ и слънчевъ лѣтенъ день, рѣзко преминахме въ сурова зима вечеръ.

Студъ и дъждъ ни придружиха чакъ до Александровъ домъ (2404), триетажна каменна хижа подъ Триглавъ, където трѣбваше да пренощуваме.

Приятната атмосфера въ хижата, щастливото преминаване на най-трудния дѣлъ отъ нашия алпийски излетъ и предвкушането на дългата и желана почивка подъ пуховитѣ покривки на Александровъ домъ, ни караше да се развеселиме.

Освенъ това тукъ можяхме да установиме, че почти всички бѣхме си развалили чистия бѣлгарски говоръ и говорѣхме на нѣкакъвъ страненъ бѣлгаро-сърбо-хърватско-словенски езикъ, съ който великолепно се разбирахме съ всички славянски племена въ не малката югославянска държава.

Току-що бѣхме си легнали и изведнажъ ревна страшна алпийска буря. Загракаха зловещо дървенитѣ капаци по прозорцитѣ, сякашъ се бѣ залюлѣла и тежката каменна хижа. Рукна и пороенъ дъждъ. Навремени екваха и гърмотевици, които разтърсваха планината. Тѣхното ехо цѣли минути се носѣше изъ нощния мракъ.

Незабравима нощъ въ Алпитѣ!

*

Четвъртиятъ день отъ нашия излетъ бѣше вече день на слизане отъ Триглавъ. Въ студената и дъждовна сутринъ, придружени отъ единъ югославянски граничаръ, който отиваше да си заеме поста при граничния пунктъ Доличъ на сама-

та итало-югославянска граница, ние крачехме по-бодро, готови за нови планински завоевания. Предстоеше ни осемчасовъ пътъ до новата хижа на СПД на високото плато Комна.

Неусетно стигнахме до граничния пунктъ Доличъ.

Значи, хей, на среща, е вече Италия. Но, въ действителностъ, земята и планинскитѣ върхове, които виждахме, не бѣха частъ отъ стара Италия. Тамъ долу, въ долините и градоветѣ, живѣеха нѣколко стотинѣ хиляди словенци, откъснати отъ своята родна Словения.

Лицата на нашитѣ приятели словенци се помрачиха. Не изпитваха ли тѣ същото тягостно и болно чувство, което съмъ изпитвалъ винаги, когато отъ върховетѣ на Осоговската планина жадно съмъ хвърлялъ очитѣ си къмъ бѣлата глава на Шаръ, въ подножието на който се гуши родниятъ домъ на моитѣ дѣди и прадѣди? Проклето, трижди проклето робство!

Всички сме любопитни да видиме италианския граничаръ. Едно остро подсвирване и ето отъ поста, чийто покривъ виждахме, се запъти къмъ насъ дребенъ граничаръ-алпиецъ, съ алпийска шапка, голфъ, виндяке и неизбѣжната черна фашистка риза. Следъ него дотича и оскръбначката на планинската хижа, словенка, която щедро предлагаше да вкусиме на празенъ стомахъ отъ нейното великолепно вино „Кианти“, което бѣ донесла.

Почерпихме италианеца съ българска цигара, нѣкой тикна въ ржцетѣ на югославянския войникъ цѣла шѣпа цигари. И презъ седловината Хрибарице (2357) се насочихме къмъ Седемтѣ триглавски езера и отъ тамъ — къмъ хижата при петото и шестото езера, където трѣбваше да бждеме точно по обѣдъ.

Напустнахме вече снѣжнитѣ пресли, стръмнитѣ урви, клиноветѣ и теленитѣ вжжета. Тукъ-таме се мѣрнаха дребни планински цвѣтя: незабравка, анемони, сини камбанки, а по-надолу — планински карамфилъ, мащерка и второто триглавско езеро (първото е въ Италия) въ

чийто незначителна водна повърхностъ не можеше да се огледа рѣдко красивия, наведенъ като кулата въ Пиза, алпийски връхъ Зелнарица (2398 м.).

Следъ малко почивка край езерото подъ шума на тихия дъждъ, който отъ време на време по-щедро се разливаше върху насъ, минавайки край малкитѣ и полупресъхнали триглавски езера, отзобахме се предъ малката и кокетна хижа на СПД, при шестото триглавско езеро. Два часа почивка и ето ни отново на пътъ къмъ нашата днешна цель: хижа Комна.

Слизихме все по-надолу и по-надолу. Мълчаливата смърчова гора въ националния паркъ Комна, изъ който вървѣхме нѣколко часа, освежиха очитѣ ни, зажадняли за зеленина. Следъ иглолистната гора, появили се и млади букви и джбови гори облѣчени вече въ жълта премѣна. Надвесихме се и край седмото и последно триглавско езеро и по една нова и широка пѣтека добре маркирана, ние внезапно се стѣписахме на единъ залой — предъ насъ се откри рѣдка по своята хубостъ картина: далече нѣкъде долу въ низината презъ разкъсаната мъгла блѣснаха водитѣ на голѣмото Бохинско езеро, задъ насъ — хижа Комна, а по-далече — планинскитѣ масивъ Воглъ съ алпийската Подрта гора (2050 м.), който ревниво криеше по севернитѣ си ребра нестопени снѣжни прѣспи.

Но съзерцанието ни бѣше смутено — на стотина метра отъ хижата рукна такъвъ пороенъ дъждъ, че трѣбваше цѣла нощъ да сушиме мокритѣ си дрехи.

Комна (1520 м.), най-новата хижа на С. П. Д., се оказа по-скоро планински хотелъ, отколкото обикновена планинска хижа. Най-модерна архитектура, стаи съ по едно и две легла, топла и студена вода въ всѣка стая, парно отопление, обширна и луксозна трапезария, отъ чиито прозорци се вижда, като на дланъ, прекрасното Бохинско езеро.

Всичко това предизвика у насъ, ако не завистъ, то поне истинско безвѣрие, че нѣкога и по нашитѣ планини ще изникнатъ подобни хижи.

Дай Боже!

Мъглата и непрестанният дъжд ни задържаха и на следния ден до обяд в хижата, объркаха малко пътните ни планове и ни лишиха от възможност да поздравим телеграфически конгреса на югославските туристически дружества, който тоя ден бѣ откритъ въ Сараево.

Но къмъ обяд времето се поправи и ние дружно се спустнахме по стръмнитѣ склонове на Комъ къмъ разнината. По общо решение, отбихме се за малко до забележителния и красивъ водопадъ Савица и по идеално шосе, което лжакушеше край брѣга на Бохинското езеро, навечеръ се добрахме до хотела Св. Янецъ, собственост на С. П. Д., където трѣбваше да пренощуваме.

Шестиятъ ден бѣ великолепенъ слънчевъ денъ. Още въ ранна сутринъ, съ лодки обиколихме красивото, дълго петъ километра, езеро, чиято романтика не бихъ могълъ да забравя никога. Сѣщиятъ денъ презъ Бохинска Бистрица се отправихме къмъ единъ отъ найхубавитѣ свѣтски курорти въ Централна Европа — Бледъ, където само преди два дена бѣха се отбили, идещи отъ Италия, Н. В. Царя и Царицата.

Простата красота на Бохино и култивираната хубостъ на Бледъ бѣха за насъ следъ Триглавъ, който само за една нощъ побѣлѣ, едно ново утвърждение на радостѣта ни, че се намираме въ една славянска страна, върху която та-

ка изобилно и безмѣрно се е излѣла Божията благодать. Късно вечерта ние се намѣрихме за втори пътъ въ Любляна, за да останеме въ нея на следния денъ, а следъ това — да започнемъ нашето връщане съ еднодневни престои въ Загребъ и Бѣлградъ, като гости на Хърватското и Сръбското планински дружества.

Не мога да отмина неочаквания и сърдеченъ приемъ, който ни оказа Хърватското планинарско дружество. Въпрѣки краткото ни престояване въ Загребъ, симпатичнитѣ представители на дружеството г. г. Вайлеръ и Хорватъ съ автомобили ни заведоха до тѣхния великолепенъ „Томиславовъ домъ“ (1012 м.), на Слемие — Медведница — малкъ, но гористъ планински масивъ надъ Загребъ.

И тамъ, както въ Любляна, на импровизираната вечеря въ ресторанта на хижата, здраво се положи началото на връзката между българскитѣ и хърватски планинари.

Споменътъ ни за незабравимия излетъ въ Юлийскитѣ алпи, сърдечното и братско посрещане на нашата група въ Любляна и Загребъ, вниманието, което бѣше отправено къмъ насъ, което бѣше същевременно и внимание къмъ Б. Т. С., винаги ще ни изпълва съ чувство на най-топла благодарностъ къмъ нашитѣ словенски приятели, ще ни кара да опознаеме и обикнеме тѣхната прекрасна земя още по-добре.

На югославно-италийската граница

Забележка. Снимкитѣ на стр. стр. 292, 295, 297, 298 и 300 сж отъ Т. Пеловъ

ЕВЕРЕСТЪ: 1936 ГОДИНА

Шестата обсада на Еверестъ презъ настоящата година, за обща изненада, завърши също неуспѣшно. Противно на другитѣ експедиции, отъ тазигодишната се очакваше пълнѣнъ успѣхъ, защото никога къмъ върха на земята не се е отпращала една така добре подбрана и подготвена експедиция.

Въ Дарджилингъ въ началото на мартъ се бѣха събрали дванадесетъ английски алпинисти, цвѣтътъ на тѣхното планинарство. Не по-малко отъ деветъ отъ тѣхъ бѣха стари познати на Еверестъ: Рѣтледжъ, водачътъ, Смитъ, Шиптънъ, Харисъ и Уиндхемъ бѣха участници въ експедицията 1933 г. до върха, Кемпсънъ, Уорренъ и Уиграмъ се запознаха съ него презъ последната подготвителна експедиция 1935 г., а Морисъ още презъ 1922 г.

Още на 30 априлъ, обаче участниците преживѣха първата изненада: неочакванъ снѣженъ валежъ поржси цѣлата планина съ новъ снѣгъ, но това не е намалило ентузиазма на експедицията, която — благодарение на голѣмата си опитностъ — въ нѣколко дни само успѣва да изгради лагеритѣ I, II и най-после III на височина 6550 метра. На 15 май вече Смитъ и Шиптънъ достигнаха съ 41 носачи лагеръ IV на височина 7010 м. Отъ лагеръ IV, обаче, Шиптънъ изпращалъ радиосъобщения на Рѣтледжъ за невъзможно лоше време влошаващо се отъ день на день. За да се избѣгне опасността отъ отрѣзване на челната група, тя се връща успѣшно на 18 май въ лагеръ III. Водачътъ Рѣтледжъ ре-

шава съ тежко сърдце да прибере цѣлата експедиция въ лагеръ I за събиране на нови сили.

Между това отъ Индия метеорологичнитѣ съобщения гласѣли, че времето на монсума приближава. И отъ тукъ започва комедията съ тия метеорологични съобщения, които съ като че ли единствената причина за неуспѣха на експедицията. Споредъ „науката“ монсумътъ е трѣбвало да дойде отъ Индия до Хималаитѣ за 14 дни и при тази смѣтка челната група отишла отново въ лагеръ III, гдето обаче е била изненадана отъ страшенъ валежъ: монсумътъ въ сжщностъ се дотърлил само за 4 дни. Въпрѣки понататъшнитѣ съобщения отъ станцията Алипоре, че монсумътъ ще се задържи и затова групата се върнала отново въ лагеръ I, на 27 май единъ силенъ вѣтъръ очистилъ цѣлата планина отъ снѣгъ и създалъ идеални условия за изкачване. Веднага се започнало ново изкачване, защото — и споредъ „науката“ — монсумътъ трѣбвало да престане: но сега пъкъ се случило обратното — времето се влошило и силни валежи задържали челната група въ лагеръ II нѣколко дни. Съ 5 планинари и 42 носачи билъ направенъ въпрѣки това безуспѣшния опитъ да се достигне северното седло, но поради опасния снѣгъ, опитътъ пропадналъ. На 6. VI. лаг. III билъ опразненъ окончателно и следъ странични опитни изкачвания на 18 юний цѣлата експедиция потеглила дългия си пътъ обратно. Еверестъ успѣ и тази година да стѣлѣне своитѣ нападатели.

ОБЩАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ИЗЛОЖБА 1936 И ПЛАНИНАТА

Десетата юбилейна обща художествена изложба, открита на 11. X. въ София, за съжаление подчертава все още отчуждеността на българските художници от планината. Безъ да можемъ тука надълго да се впускаме въ размишления по този поводъ, налага ни се да отбележимъ, че е крайно време вече нашитъ художници да разбератъ, че планината сама нѣма да отиде въ ателиетата имъ, а тѣ ще трѣбва да отидатъ въодушевени при нея, да навлѣзатъ въ нейнитъ гѣнки, да се сближатъ съ нейнитъ елементи и да създадатъ така едно възвишено изкуство.

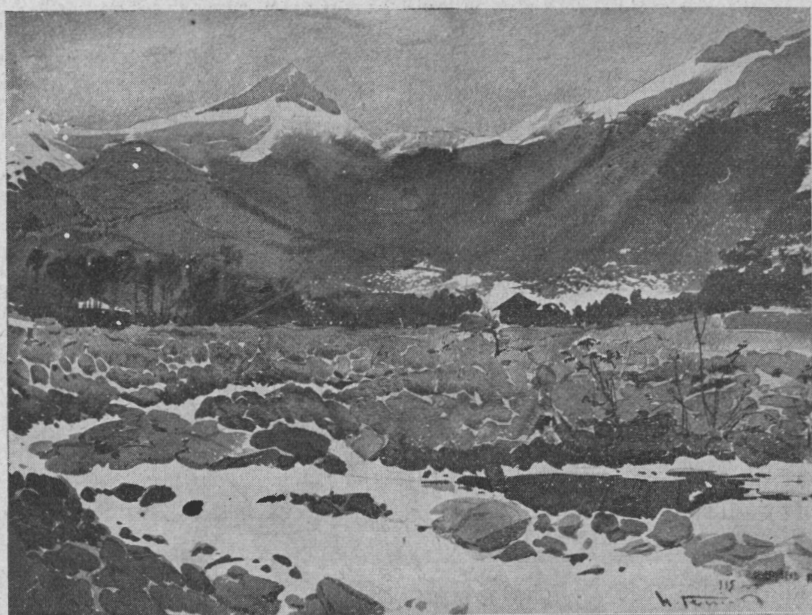
Количествено пейзажната живопись не отстъпва много. Но качествено тя е все още на нивото на наивното превъплощаване природата и планината или на мѣката да се долови тайната на тѣхния чаръ (В. Бараковъ, Тр. Василевъ, Д. Занковъ, К. Гърневъ и Ал. Миленковъ). Вѣрно предаване на багритъ и съ това отиване къмъ цвѣтната фотография ни дава П. Джамджиевъ (село Ракигово и Родопски лѣсъ), пресиленъ и претрупанъ е Н. Кожухаровъ (Родопитъ).

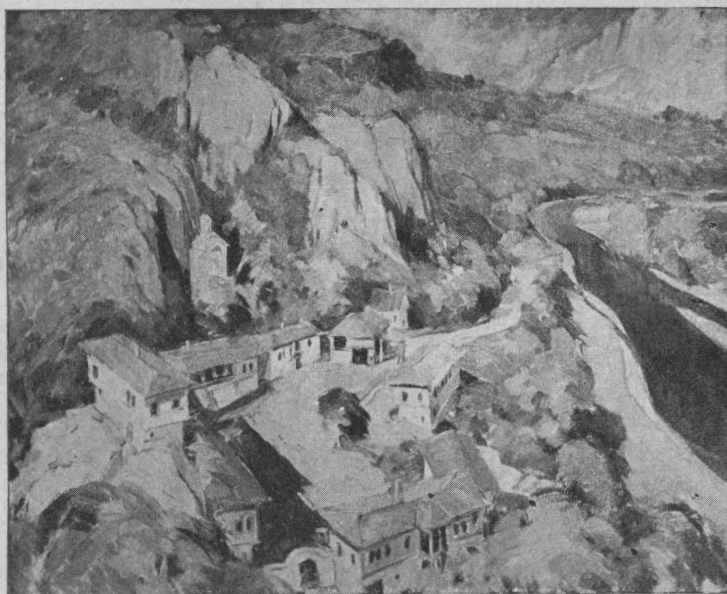
Хубави обещания и надежди вдѣх-

ватъ съ своята декоративность А. Стайковъ (скали въ Пашмаклий) и съ своята свѣтла свежестъ Йорд. Гешевъ (Пролѣтъ и Пиринъ). Последниятъ трѣбва обязательно да се отдаде на планината и проникне повече въ нея. Изненадващо хубави сж картинитъ на Ив. Тричковъ (две пейзажа), въ които личи едно овладяване на цвѣтоветъ и подробноститъ (ако на № 361 не бѣ сложилъ ненужния тежъкъ букетъ цвѣта въ дѣсно).

Простотата на сюжета улеснява донѣкъде проф. С. Велковъ (ливади въ Рибарица), макаръ че сѣщиятъ сюжетъ блика отъ естествено богатство у Б. Деневъ.

Отъ другитъ стари майстори П. Морозовъ съ „Борове изъ беглика“ догонва Решрайтеръ, Райко Алексиевъ (Черепишъ) е доловилъ много въ природата и се справя лесно съ сюжета. К. Щъркеловъ е винаги добъръ (но и това не е напредѣкъ). Единъ, който е успѣлъ да улови и предаде тайната на планинското настроение е Г. Желѣзаровъ (планинско поточе), а Ат. Миховъ (Рила зиме), Крискарецъ и Пав. Францалийски оставатъ съ обичѣта си къмъ планината.

Горе: Райко Алексиевъ — Черепишъ
 Долу: Борисъ Деневъ — Пейзажъ
 На предната страница: Йорд. Гешевъ — Пиринъ

КАРТИНИ ИЗЪ ПРИРОДАТА

Г. ГЮЛМЕЗОВЪ

Изобщо, пътуването е незамяемо удоволствие, най-вече ако не сте свързани съ нѣкое превозно сръдство. Тогава за васъ нѣма пътѣ, нѣма посока.

Когато напустнахъ върха, слънцето високо бѣ отскочило надъ Стядово. Леки сутренни мъгли покривагъ долината на Луда-Камчия. Следъ кратко спущане по стръмната пътека, изоставихъ я и навлѣзохъ безъ пътѣ подъ сѣнката на стара букова гора. Тукъ бѣ тихо и прохладно. Само листата по върховетѣ на букитѣ шумяха въ нѣжна непрекъсната мелодия. По нѣкога попадахъ на изоставена пътека, последвахъ я, но тя скоро се изгубваше изъ гората. Тукъ-тамъ снопѣ отъ слънчеви лъчи нахлуваше между клонетѣ, огрѣваше покрититѣ съ мъхъ букаци и за мигъ гората се преобразяваше. Изплашени отъ присѣтствието ми птички прехвъркваха предъ менъ и съ писъкъ изчезваха изъ листата на букака. Високо отъ върховетѣ на гората долиташе тѣжното гукане на гривека-самотникъ. И наново гората затихваше.

Склонътъ, по който се спущахъ къмъ рѣката, завърши съ малка скалиста площадка, цѣла покрита съ мъхъ и здравецъ. Къмъ рѣката скалата се спущаше стръмна, недостъпна на повече отъ 20 м. дълбочина. А тамъ доле — бистро поточе обхождаше скалата почти въ полукръгъ. Водитѣ на пѣточето безгрижно се гонѣха по каменото корито, цѣло потопено отъ слънчеви лъчи. — Нѣколко малки вирчета като сини насълзени очи, се вглеждаха въ небето.

Следъ уморителното пътуване площадката бѣ отлично мѣсто за почивка. Набързо сняхъ раницата и легнахъ на грѣбъ върху дебелията постелка отъ мъхъ. Въ гората бѣ тихо. Само шумътъ на поточето като недовършена приказка долиташе изъ дълбочината. Слънцето ме препича, слабъ прохладенъ вѣтрецъ ме гали и унася на сънъ. Лежа на грѣбъ и се чувствавамъ като въ дъно на голѣма конусовидна яма, стенитѣ на която

сж покрити съ зелена гора, а надъ нея закрепено парче отъ синьо ненагледно небе. Задрѣмалъ съмъ. Колко е траяло не знамъ. Нѣкакъвъ остъръ писъкъ ме стресва. Вслушамъ се. Писъкътъ се повтори и се носи току подъ менъ отъ къмъ долѣтъ. Предпазливо надничамъ къмъ поточето. И това което видѣхъ ме изненада. Тамъ долѣ, — голѣма сива мечка, потапя въ водата малко мече, което е хванала съ зѣби за врата. То пици, рита и се мъчи да се освободи отъ устата на майка си. А тя спокойна, не възмутена, ту го потапя, ту го вдига надъ водата, задрѣжа го за малко и наново го потапя. На брѣга, друго мече, се овѣртва неспокойно около майка си и очудено гледа братчето си, което при всѣко потапяне въ водата силно изпищяваше. Потапянето продължи нѣколко минути. Следъ това мечката се покачи на брѣгътъ и внимателно сложи мечето на поляната, която бѣ цѣла огрѣна отъ слънцето, а то лудо затича около ѣ като често се търкаляше по тревата. Но изглеждаше, че работата още не бѣше завършена. Мечката се обърна къмъ другото мече, което бѣгаше подирѣ изкѣпаното си братче. Хвана го. То запищя. Легна на грѣбътъ си и се помъчи да ухапи майка си. Но тя сърдито изрѣмжа. Хвана го съ зѣби за вратѣтъ. Отнесе го до вирчето и започна да го потапя въ водата. А то рита и пици, докато майка му отнесе и него на поляната.

Гледахъ и не вѣрвахъ на това, което видѣхъ — никога не предполагахъ, че мечката е толкова чистоплътна.

Картината бѣ и художествена и забавителна. Щастливата майка спокойно легнеше съ изкѣпанитѣ си деца, подъ прѣстрата сѣнка на стария букъ. Поточето румолеше, своята вѣчна тиха пѣсенъ, всрѣдъ божествената тишина на гората. Но ѣто отъ къмъ „Дебела могила“ зала овчарско куче. Мечката стана. Вслуша се. Подбра мечетата предъ себе си и като сѣнка, потѣна и се загуби изъ гората.

Есень въ планината

Снимка Йос. Шнитеръ

ТРИ ХИЖИ

ОСВЕЩАВАНЕТО НА ХИЖА „БУЗ- ЛУДЖА“

На Илинденъ, въ 1866 год., когато паящото слънце огаряше жетварката-робиня, а тихиятъ вѣтрецъ носѣше нейната тъжна пѣсенъ по златната Розова долина, на Бузлуджа шепя юнаци се борѣха срещу стократно повече озвѣрени тирани. . .

Въ неравна борба намѣриха смъртъта си Хаджи Димитъръ и другаритѣ му.

Победителитѣ отрѣзоха главитѣ на четниците, набиha ги на колове и папсунаха Балкана. . .

Останаха да лежатъ обезглавенитѣ и окървавени трупове, а на небето черни облаци плътно се настилатъ. Проливенъ дъждъ изплака, сякашъ, сълзитѣ на цѣлъ народъ, изми окървавениятъ тѣла, а по-роитѣ отнесоха кръвта имъ по долини и полета и напоиха родната земя, за да отхрани тя стократно повече герои. . .

Тѣ умрѣха, но оставиха една искра, която времето разпалеше въ сърдцата на тѣхнитѣ братя да умратъ и тѣ за свободата на родината.

Минаватъ години, докато на Илинденъ, въ 1884 г., по инициатива на Казанлъшкото читалище „Искра“, на Бузлуджа се отслужва панихида за падналитѣ четници, и отъ тогава, всѣка година на този день на Бузлуджа се стича хиляденъ народъ отъ дветѣ страни на Балкана, за да се поклони предъ паметъта на падналитѣ герои. . . идватъ . . . и ситиватъ, като оставятъ полу-съборени колиби, разхвърлени прѣсно отсѣчени клони и загасващи пепелища.

Години наредъ, безмилостната брѣва изсича гората около лобното мѣсто и то става все по-пусто и по-пусто. . .

Казанлъшкитѣ туристи, въ желанието си да запазятъ това свято мѣсто и го направятъ достъпно въ всѣко време на годината — съградиха хижа-паметникъ „Бузлуджа“. Тѣхниятъ непосиленъ трудъ

въ продължение на около 4 години, се увѣнча съ успѣхъ. Тая година, на 2 августъ, Илинденъ, осветиха хижата.

Двойното тържество на Бузлуджа — освещаването на хижата и панихидата за падналитѣ четници — привлече хиляденъ народъ.

Красивата и кокетна хижа, окрасена отъ трудолюбивитѣ туристи, съ гирлянди отъ вѣчно зелени лаври, привлечаше погледа на всѣки новопристигналъ гостъ.

Още отъ сѣбота сутринъта Бузлуджа гъмжеше отъ народъ.

Слънцето потъна въ пурпурния западъ. Черни облаци бавно настѣпваха заедно съ нощта и се настилаха надъ Бузлуджа. Въ далечината се чуваха грѣмотевици — по всичко личеше, че ще взли. Вѣтрътъ донесе гъсти мъгли, които лудо се гонѣха по върха и гората. Всѣки имаше желание да бѣде въ хижата, но тя бѣше вече запълнена.

Много хора разбраха сега, колко ценна е хижата въ планината и колко голѣмо е дѣлото на туриститѣ. . .

Особено красиви бѣха моментитѣ, когато мъглитѣ, подгонени отъ вѣтъра, потѣваха въ долинага и надъ Бузлуджа блѣсваха затъенитѣ между облацитѣ — пълната луна и треперящитѣ звезди. Всѣки тогава неволно почваше да шепти:

Настане вечерь, месецъ изгрѣ,
Звезди обсиятъ свода небесенъ.
Гора зашуми . . .

и недоизкаралъ още стиха, мъглитъ на-
ново му отнематъ луната и звездитъ, но
го оставятъ да чуе какъ гората пѣе хай-
душката пѣсенъ и листата на старитъ
букаци — едничкитъ свидетели отъ онова
героично време . . .

Цѣла нощъ надъ Бузлуджа ту се го-
нѣха мъглитъ, ту надничаха луната и
звездитъ. . .

Още съ пукването на зората гоститъ
се раздвижиха.

Илинденското слънце плуваше по си-
нъто небе, а вѣтърътъ все още гонѣше
разкъсанитъ мъгли.

Къмъ 8½ часа, при гробоветъ на за-
гиналитъ четници, се отслужи панихида
и поднесоха вѣнци.

Въ 10 часа Н. В. Преосвященство Ста-
розагорскиятъ митрополитъ Павелъ, въ
съслужие съ нѣколко свещеника, освети
хижата и следъ кратко слово я откри.

Председателътъ на хижо-стротелния
комитетъ г. Дим. Вѣнковъ даде отчетъ,
въ който изтъкна значението, което хи-
жата има, като такава, построена на то-
ва историческо мѣсто. Изтъкна трудно-
ститъ, срещнати при изграждането на
хижата и публично благодари на щедри-
тъ дарители.

На края г. Вѣнковъ подчерта, че съ
изграждането на хижата туриститъ не
смѣтатъ, че сѣ направили нѣщо много
голѣмо. Тѣ не се ласкаятъ, че тѣхното
дѣло е първо, нито пъкъ, че ще бѣде
последно. Ала все пакъ то е единъ при-
носъ къмъ нашата бедна материална
култура въ планината — все пакъ то е
единъ подвигъ за времето, въ което жи-
вѣемъ и единъ примѣръ за патриотич-
ностъ и родолюбие.

Следъ отчета, поднесоха поздравле-
ния: г. полк. Велчевъ — началникъ на
Казанлъшкия гарнизонъ, г. Г. Серафи-
мовъ, който произнесе прочувствена
речъ и, между другото, даде тържестве-
но обещание, че ще издействува предъ
сбщинския съветъ да се гласува сума за
пристройка къмъ хижата. Поздравиха и
г. полк. Стефановъ — началникъ на Ве-
ликотърновския гарнизонъ, г. Дочевъ —
представителъ на читалище „Искра“,
г. Г. Х. Генчевъ — представителъ на за-
паснитъ офицери, г. Л. Брънековъ —
представителъ на Ю. Т. С. и представи-
теля на габровския клонъ (Б. Т. С.)

На всички отговори председателя на
казанлъшкия клонъ г. Манолъ Черневъ.

Следъ обѣдъ гоститъ се бѣха вече
прѣснали по различни посоки и Бузлуд-
жа остана пакъ самотна. . .

К. Бѣловъ

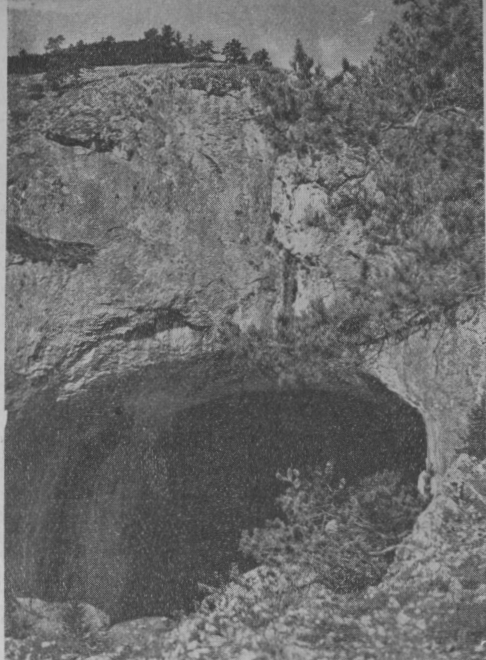

Освѣщаване на хижата
„Бузлуджа“

ХИЖА „ЕРЪ-КЮПРИЯ“

Освещаването на хижата „Ерѣ-Кюприя“ бѣ извършено на 29 августъ въ присѣтствието на повече отъ 400 души посетители-туристи и нетуристи, граждани и селяни. Село Орѣхово, въ чието землище е построена хижата, бѣ най-многолюдно представено. Това многолюдно посещение е най-красивото и убедително доказателство за правотата на турист. идея.

Следъ нѣколкото слова, които Хвойненския свещеникъ каза, говори отъ името на туристическото дружество „Калояновъ връхъ“ председателя г. П. Карапетровъ. Сѣщиятъ следъ като подчерта възвишенитѣ задачи на българския туризъмъ изтъкна слабата подкрепа, която държавата дава на туристическитѣ организации, които се издигатъ и развиватъ изключително на собственитѣ средства. Направи следъ това изложение при какви условия е изградена хижата и мѣнотинитѣ, при които е реализирана тази инициатива. Изказа благодарностъ и признателностъ къмъ с. Орѣховската община, която е отпуснала 5 декара мѣсто за постройка на хижата, къмъ щедрия дарителъ г. Ангелъ Груевъ съ чиято материална и морална подкрепа се изгради тази постройка; благодари на архитектитѣ г. г. Скордевъ и Тумангеловъ за изработения отъ тѣхъ планъ и ръководство, както и на предприемачитѣ строители, които най-добросъвѣстно сѣ изпълнили поетиятъ отъ тѣхъ анга-

жиментъ. Сѣщиятъ направи апелъ къмъ всички да използватъ хижата най-внимателно и целесъобразно и я пазятъ като читѣ си. Направиха се овации на дарителитѣ. Поднесоха се поздравии: отъ кмета на сборната Хвойненска община г. Антоновъ, отъ подпоручикъ Колевъ, отъ името на началника на Пловдивския гарнизонъ, отъ г. Бойчевъ отъ името на централното управление на Ю. Т. С., отъ г. д-ръ Павловъ отъ името на Пловдивското ловно д-во „Соколъ“ отъ г. Ст. Атанасовъ отъ името на Асеновградското туристическо дружество и отъ г. Н. Жаловъ родопчанинъ.

Следъ поздравленията, председателятъ на дружеството г. Карапетровъ, съ нѣколко слова прерѣза лентата и обяви хижата за открита. Поднесоха се и нѣкои подарѣци за обзавеждането и увеличаване инвентаря на хижата. Следъ обѣда се устроиха веселия, народни хора и забави. Наистина, освещаване хижата „Ерѣ Кюприя“ бѣ едно истинско и пълно съ смисълъ и значение народно празненство.

Освещаване на хижата „Ерѣ-Кюприя“

ЗАСЛОНЪ „ЮМРУКЪ ЧАЛЪ“

Завладяването на най-високия старопланински връхъ

Съ общитѣ усилия на пловдивскитѣ и карловскитѣ туристи, тази година е реализирана още една довчерашна мечта. Построи се първия високопланински заслонъ въ Стара-планина — заслонъ „Юмрукъ Чалъ“, на 2200 м. надъ морското равнище, въ самото подножие на едноимения връхъ. Той ще даде възможность на туриститѣ и любителитѣ на природата да посещаватъ по-често най-непристъпния, но най-красивия старопланински кътъ.

Най-важното предназначение на заслона „Юмрукчалъ“ е да улесни изкачването до върха „Юмрукчалъ“, този старопланински исполинъ, който, вѣчно намръщенъ и обвитъ въ мъгли, отдавна е спечелилъ име на единъ отъ най-негостоприемнитѣ върхове. Рѣдко туристъ, накарналъ се на поклонение отъ далечни български покрайнини, ще запази скѣпъ споменъ въ сърдцето си за него. Или ще изгуби търпение да чака вдигането на мъглитѣ и ще се върне или пъкъ, тъй-мо изкачилъ съ мъжа самия връхъ, изведнѣжъ ще връхлети мъгла и ще затули цѣлия кръгъзоръ, следъ което почватъ опаснитѣ лутания по еднообразнитѣ чалове и бездѣнни джендеми, които при най-благоприятни случаи ще го заведа въ северна България, вмѣсто въ южна или обратно.

Съ така построения заслонъ, ще може всѣкога сутринъ, преди изгрѣвъ слънце, да се издебне удобенъ моментъ

за изкачване, а съ направата на пътека до върха, сигурно „Юмрукчалъ“ ще престане да се подиграва съ своитѣ посетители.

А какво може да се види тамъ? Преди всичко, почти всички български планини съ най-високитѣ имъ върхове. Дветѣ най-голѣми български равнини: дунавската и тракийската, съ всички рѣки, които ги напояватъ. Най-сетне, дветѣ розови долини — Стрѣмската и Казанлъшката и цѣлата Стара-планина.

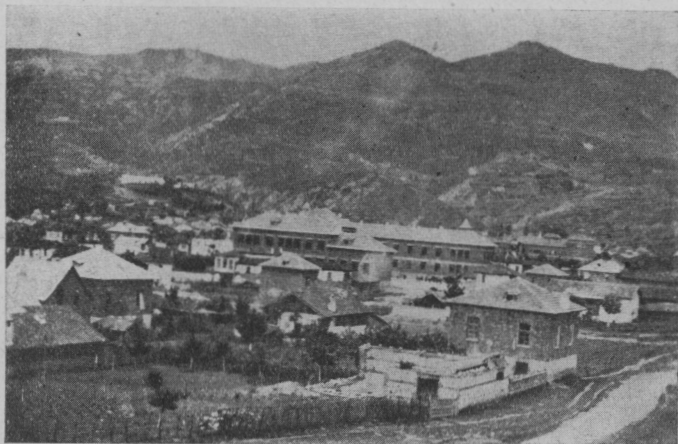
Южно подъ „Юмрукчалъ“ сѣ добре известнитѣ на всѣки туристъ — Джендема и Рая — два лабиринта съ стрѣмни балкански потоци. Първиятъ отъ тѣхъ — Джендемътъ е обрасълъ съ непроходима гора, а Рая — съвсемъ обезлесенъ, изобилствува съ много красиви прѣскала и представлява действително рай, но рай населенъ само съ диви кози. Въ Джендема се намира и голѣмото прѣскало, което, събирайки водитѣ си отъ вѣчната преспа подъ в. „Юмрукчалъ“, пада отъ една отвѣсна скала по-висока отъ 100 метра. Близко до него се намира голѣмата пещера „Ханъ Мааржъ“, която служи за подслонъ на овце.

Имайки заслона „Юмрукчалъ“, ние ще бродимъ волни изъ най-непристъпната, но най-красива частъ на Стара-планина презъ всѣки сезонъ, защото знаемъ, че и при най-лошо време има гдѣ да се подслонимъ.

Иванъ Златаревъ — Карлово.

НЕВРОКОПЪ

д-ръ Х. П. КОЗАКЪ

Градът Неврокопъ се намира въ една отъ най-неизвестнитѣ части на България. Тамъ, дето долината на р. Мѣста, заключена отъ голѣмитѣ планини Пиринъ, Рила и Доспатъ, излиза за пръвъ пътъ на югъ отъ тѣсната Момина Клисура въ една равна котловина, се намира неврокопското поле, чието пространство се изчислява на 75 кв. клм. (ширина 5 и дължина 15 клм.).

Гази котловина представя едно старо езеро. То е покрито съ плиоценози отлежавания, които, обаче, въ срѣдната частъ се задълбочаватъ върху алувиали, значи върху съвсемъ нови наслоявания отъ р. Места. Наслояването е почвало, може би, въ Миоцена, но при все това миоценови пластове не се виждатъ нийде. Горнитѣ пластове (пѣськъ) азъ намѣрихъ за явно понтийски глини и наносъ. Плиоценовитѣ пластове сж смущавани; тѣ се спускатъ къмъ срѣдната на котловината, но по-нататъкъ сж смутени пакъ, защото дилувиалнитѣ наноси сжщо иматъ несъгласуване. Докато въ Пиринъ нѣма никакви равнини, които да отговарятъ на пѣсьцитѣ въ котловината, въ Доспатъ се вижда ясно една равнина, която се мѣсти къмто югъ, при Фотавище.

Котловината, по-рано еднообразна, се раздѣля отъ дилувиално размиване и днесъ има едно терасуване отъ 5 реда. Най-високата тераса (100—120 м.) минава на северъ и на изтокъ презъ едри ка-

мѣни съ старовулканиченъ произходъ*) и е силно разрушена отъ по-късни събития. Втората тераса (60 м.) се намира право при Неврокопъ, именно въ юго-западната окрайнина на града, но се срѣща сжщо и при други мѣста на котловината. Третата тераса (35 м.) обхваща пѣлата котловина и представя господствуващата форма на града. Хълмътъ отъ пѣськъ и наноси на северната окрайнина на града представя една частъ отъ нея, сжщо както и равнинитѣ на пътя за Топлица, югоизточно отъ Неврокопъ. Терасата е била смущавана, което личи отъ едно предвижване презъ време на напукванията въ дилувия. На 12 метра терасата представя само една гънка ивица при рѣкитѣ; тя е отстранена отъ алувиални размивания. Терасата отъ 5 м. е отъ предисторично време и представя собствената почва на котловината, състояща се отъ сива прѣстъ и пѣськъ и върху нея почива по-голѣмата частъ отъ града. Само зданията отъ кметството до градската рѣка почиватъ върху пѣсьчни основи отъ новъ алувиумъ, който е образувала рѣката съ своитѣ силни течения. Азъ видѣхъ това прекрасно на 23 и 24 юлий т. г., когато при наводнението водата течеше като порой.

*) в. Геоложката карта на срѣдна и източна частъ на Балканския полуостровъ отъ Ст. Бончевъ. София, 1936.

Основитѣ на града сѣ вече**) стари; може би тукъ сѣ живѣли въ долината тракийци, но това не е доказано съ положителност. Известна положителност относно първия градъ, разположенъ въ котловината, имаме отъ римско време, на име Никополис на р. Нестумъ, който се е намиралъ на единъ часъ юго-източно отъ днешния градъ. Като военна база, той бѣше много познатъ и днешнитѣ негови развалини свидетелствуватъ ясно за това, както и за неговото минало величие. Траянъ бѣше далъ градски права на този градъ, но апогеевъ на сѣщия бѣше по-късно, именно къмъ 5—6 вѣкъ, което се потвърждава отъ находките на монети. Тукъ сѣ се срещнали източно-римското и западноримското влияния, но надмощието останало на първото. Не се знае кога е загиналъ, но се предполага, че първото навлизане на българитѣ (Исперихъ) е дало поводъ за това. Презъ време на 1 и на 2-ро то царства вече не се говори за такъвъ единъ градъ въ тази долина, а едвамъ презъ турско време, когато за този градъ се говори вече като разположенъ отъ равнината въ долината, дето се премѣстилъ, дето се намира и днесъ. Той бѣше всецѣло подъ турско влияние и носѣше основнитѣ черти на ориенталскитѣ градове, съ мнозинството на населението турско, представлящи търговското и работнишкото съсловия. Но тогава още българитѣ представяха една здрава частъ отъ населението. Тукъ била премѣстена Неврокопската митрополия, чийто районъ обхващаше турската долина на Струма, областта на Места до Разлога и Петричко и играеше огромна роля въ течението за обединението на народностния елементъ въ тази частъ на Македония. Българското население се занимава главно съ земледѣлие.

Какъ сѣ били представени тамъ разнитѣ народности тогава, къмъ които тогава сѣ придошли и цигани и евреи, не се знае, но при първото преброяване въ

1920 г., значи следъ осемгодишна свобода, българитѣ сѣ брояли 4.759 души, турцитѣ — 900, циганитѣ — 248 и евреитѣ — 225 души; но турцитѣ трѣбва да сѣ били въ турско време много по-силно застъпени, понеже виждаме въ града преди освобождението 14 джамии. Днесъ турци има още по-малко — около 200 души само и съ една джамия. Циганитѣ бѣха наполовина мохамедани и тѣ намаляха силно.

Днесъ градътъ брои 8.878 жители и има площъ 6 кв. клм., следователно, съ една гъстота на населението отъ 1.480 души (София има 10.541), т. е. съ слаба населеност, което проличава и отъ самото устройство на града: площадитѣ и празнитѣ мѣста преобладаватъ. Но има изработенъ строителенъ планъ за долната частъ на града, датиращъ отъ 1922 г. още и предвижда улици подъ правъ ъгълъ, тротоари и пр.

Населението въ своето мнозинство е земледѣлско. Най-главниятъ артикулъ е тютюнътъ, съ стойността 20.224.811 лева презъ 1934 г., или 1.850 лева хектарътъ.

Цифритѣ за сѣянитѣ растения показватъ голѣмата важностъ на тютюна, ржъта, овеса и виното твърде ясно. Сѣянето на оризъ е особено силно въ тази долина, защото тука имаме вече сръдноморски климатъ*). Стопанската форма е екстензивна: липсватъ машини и земледѣлски уреди, видѣхъ още 6 дървени плугове на единъ желѣзенъ, а модерни земледѣлски машини не срещнахъ никѣде, но разчита се съ положителност за засилени доставки на тѣзи стоки въ близко бъдеще.

Добитъкътъ въ окръга брѣмъ 12.000 вола и крави, 3.500 коне и кобили, което е твърде малко и което говори ясно за преобладаващия начинъ на съобщения, именно съ волски кола, и съ кола въобще.

Покрай земледѣлието и занаятитѣ заематъ видно мѣсто, предимно дърве-

**) в. Миковъ—Орманджиевъ, „България“, стр. 41, София, 1936.

*) К. Кировъ „Климатична скица на България“, „Сборникъ на Бълг. Акад. на наукитѣ“ 25, София, 1929.

ната индустрия**): семери, дървени плугове, материалът за които се взема отъ Пиринъ. Иначе Неврокопъ има слаба индустрия. Има само една електрична работилница съ оксигененъ моторъ, една оризова фабрика за произведенията отъ долината на Места и една фабрика за изкуственъ ледъ. Каменовъглената мина, намираща се недалечъ отъ града, още не работи. Нейнитъ въглища сж подоброкачествени отъ тѣзи на приоценовата долина въ югозападна България, но съ по-малко калории отколкото въглищата на западни Балканъ. Проучванията въ това отношение още не сж свършени.

Поради лошитъ пѣтища къмъ северъ, гръцката граница се намира на 14 клм. отъ тукъ. Организирането на общественитъ учреждения и предприятия тукъ не е привършено и продължава разволя си. Въ града има пожарна команда, окръжна болница, метеороложка станция (3-то разредна), която работи тукъ отъ 1914 г., смѣсена гимназия.

Що се отнася до туристичното бжде-

**) Данчовъ, „Българска енциклопедия“, София, 1936.

ще на града, въ това отношение трѣбва да се очакватъ много работи. Мекиятъ климатъ, повлияванъ отъ планинитъ (срѣдно 13 гр. С.) придава на града потребното значение като курортенъ градъ за климатинчо лѣкуване. Топлитъ бани, които, споредъ новия планъ на града, се предвиждатъ като основа на нови бани, ще се радватъ на популярностъ. Най-сетне градътъ е изходенъ пунктъ за излети изъ Пиринъ-Планина (къмъ Елъ-тепе, Папазъ-гьолъ), къмъ Доспатъ и къмъ планинитъ на гръцката граница, които още не сж изследвани въ туристично отношение.

Когато ж. п. линия отъ Чепино се свърже съ Неврокопъ, съобщенията ще бждатъ съществено подобрени, а днесъ съобщенията ставатъ съ автобуси отъ София, презъ Симитли и Разлогъ (д-во „Югъ“) или отъ Чепино презъ Разлогъ.

Имамъ да изкажа признателността си на г. Мълчанковъ, секретаръ въ общината за оказаното ми съдействие и разни информации. Дано дойде скоро денътъ, когато този най-откъснатъ отъ България градъ се издигне стопански и културно, отъ каквито има нужда мирното, трезво и свободолюбиво население.

Хижа „Яворовъ“ въ Пиринъ, която на 8. VIII празнува традиционния си годишенъ праедникъ.

КАРТОГРАФНАТА ИЗЛОЖБА И НАШЕТО ПЛАНИНАРСТВО

ГЕОРГИ СТ. ГЕОРГИЕВЪ

Съборът на славянските географи и етнографи в София през 1936 се ознаменува с една ценна картографна изложба, уредена съвместно от двата наши географски институти. Това културно събитие по жъна голѣмъ успѣхъ всрѣдъ нашата общественостъ не само защото несъмнено бѣ една рѣдка проява на научно-техничната дейностъ въ страната презъ годината, но и защото тукъ, за прѣвъ пѣтъ, публично се изнесоха на показъ прѣвитѣ завършени резултати отъ грандиозното наше дѣло по триангулационното и невилационното измѣрване и топографното снимане на българската земя. Поради това не е никакъ странна приятната изненада, която донесе за всички ни тая необикновена научно-културна манифестация. Географскиятъ институтъ повече отъ петнадесетъ години безшумно и упорито изгражда едно голѣмо национално дѣло, което по строго научната си организация и точно изпълнение винаги ще буди гордостъ у племето ни и ще прави честь на нашето младо техническо съсловие.

Външно изложбата прави впечатление съ две нѣща: вложеното отъ уредниците усърдие и любовъ къмъ работата и голѣмата системностъ въ подреждането. Благодарение на това и неосведомениятъ посетителъ добива свързана представа за твърде сложната и бавна работа по изготвянето на една съвременна топографна карта.

Съ нагледни таблици и диаграми е изясненъ напредѣка на досегашнитѣ работи и ония, които тепърва предстоятъ. Изложени сѣ разнообразни измѣрителни уреди и други съоръжения, съ които си служатъ отдѣлитѣ и службитѣ при института. Особено добре е представена фототриангулацията (обикновена и стереоскопна, въздушна и земна), която заема голѣмъ дѣлъ въ новитѣ снимачни работи, като важно помощно сръдство. Тукъ се виждатъ: фототеодолити, аеро-

камери, трансформатори и др. Стереоавтографътъ „Вилдъ“, това чудо на прецизната механика, който чертае автоматично хоризонталитѣ на терена само възъ основа на фотографни снимки, не е изложенъ, поради нуждата отъ непрекъснато използване въ института.

Дежурни служебни лица въвеждатъ любознателния посетителъ въ последователността на работата: отъ опредѣляне на първостепеннитѣ триангулационни точки дори до окончателно завършения и изтегляне въ тушъ оригиналенъ планшетенъ листъ, отъ който се отпечатватъ чрезъ „офсетъ“, (за сега само въ мѣрка 1:50.000), четирицѣтни листове на картата. Оригиналитѣ планшетни листове се сниматъ въ мѣрка 1:25.000. Навсѣкѣжде личатъ ръководнитѣ начала: голѣма изисканостъ, точностъ и чистота въ работата, които качества придаватъ художественостъ и прегледностъ на крайнитѣ резултати. А надъ всичко владѣе единъ общъ стремежъ: чрезъ използване новитѣ методи на Геодезията и Картографията да се извлѣкатъ максималнитѣ резултати при българскитѣ условия на работа, въ което е и сполучено напълно. Предъ героичнитѣ усилия на шепа скромни труженици и безшумни творци на българската култура съзнателниятъ посетителъ неволно се преизпълва отъ чувство на национална гордостъ. Остава да се съжалеява само задето картнитѣ листове се отпечатватъ бавно и съответно напредването на предварителнитѣ работи. По тая причина, за окончателното имъ отпечатване и довършване, при днешната скоростъ на работата, ще сѣ необходими, може би, още около 10 години.

Но за българскитѣ планинари дѣлото на Географския институтъ представлява и другъ интересъ.

Взаимното сътрудничество между сътовното планинарство и Картографията съществува отдавна като безспоренъ

фактът. Въ културните страни съ развито планинарство не е мислима никаква сериозна планинарска дейност, безъ помощта на топографни карти, каквито съществуватъ въ разни мѣрки и на достъпни цени. У насъ положението е по-друго. Макаръ българскиятъ инстинктъ за ползуване отъ карти при излетитѣ и за осмисляне на планинарската дейностъ да е още въ зачатѣкъ, презъ последнитѣ години картитѣ на г. г. Делирадевъ и д-ръ Луизъ започватъ да ставатъ все по-често неизбежни наши съпътници. Бързо растящиятъ интересъ къмъ Рила и Пирина и въобще развоя на високопланинския ни лѣтене и зименъ туризъмъ, подсилванъ често и съ срѣдствата на алпийската техника, даватъ основание да се вѣрва, че въ скоро време картата ще се наложи масово и на българския планинаръ като вещь отъ първа необходимостъ.

Опитътъ въ другитѣ страни отдавна е показалъ, че нуждитѣ на планинаря не могатъ да се задоволяватъ отъ така нареченитѣ „военни карти“, които обикновено се чертаятъ въ по-дребни мѣрки (1:40.000 до 1:100.000) и съдържатъ подробности, които интересуватъ повече народната отбрана. Първа Швейцария, класическата страна на алпинизма, е съзнала нуждата отъ особени планинарски, а по-късно и скиорски карти и се е погрижила за тѣхното създаване. На нейния алпийски клубъ се пада голѣмата заслуга още презъ 1865 по приспособяване на швейцарската военна карта и за планинарски цели.

За сега, отъ особенитѣ планинарски карти се иска да отговарятъ на две условия: да изобразяватъ възможно най-вѣрно планинската природа и да обхващатъ повече планински подробности (каменни грамади, сипеи, тѣснини, естествени стени, моренни валове, циркусни прагове, по-значителни групи дървета, планински пжтеки и вѣрвища презъ гори и на открито, отдѣлни скални блокове, малкитѣ гѣнки на терена, планински постройки, хижи, заслони, горски долове, чаркове, вѣроятни скиорски пжтища,

опасни мѣста отъ лавини, иглолистна, широколистна и клекова растителност, млади посадки, строго охранителни периметри и зони, кариери, пещери, езера, водопади, блата, тресавища, исторически мѣста и развалини и др.). Опитътъ показва, че тѣзи изисквания могатъ да се задоволятъ само отъ топографни карти въ мѣрки не по-дребни отъ 1:20.000 или 1:25.000, защото при 200 или 250 мтр. въ сантиметра още е възможно графическото изобразяване на сравнително малки повършини форми почти безъ никакво обобщение. Освенъ това, тѣзи карти могатъ да задоволятъ нуждитѣ и на нѣкои хора на науката (геолози, геоморфолози, ботаници и др.), които много пжти теглятъ важни заключения и отъ грижливото наблюдение на едва доловимитѣ неравности на земната повърхностъ, отъ пречупването на склоноветѣ, отъ малкитѣ негативи и позитивни форми на природната скулптура, отъ следитѣ на ледниковата ерозия и т. н. Съ карти въ сравнително едри мѣрки, тѣзи проучвания могатъ да се подготвятъ още отъ кабинета. Прочее, картографнитѣ нужди на нѣкои учени, които се занимаватъ съ така нареченитѣ „наблюдателни науки“, съпадаютъ съ нуждитѣ на планинаритѣ.

Но за нашия планинаръ и ученъ представлява особенъ интересъ и важния въпросъ за вѣрното изобразяване на скалитѣ, скалнитѣ формации и въобще денудиранитѣ части на нашитѣ високи планини. За жалостъ, досегашната ни официална карта, основана на даннитѣ на руската топографна снимка на България презъ освободителната война, е най-слабата тѣкмо тукъ. При една сравнително дребна мѣрка (1:40.000), скалитѣ въ нея не сж изобразени, а само означени съ условенъ знакъ — кръстосани щрихи — на мѣста даже доста произволно. Истина е, че щриховото изобразяване може да даде по-нагледни и ясни образи, но то е ценно само когато възпроизвежда напълно реалистично и вѣрно повърхнитѣ форми на

скалитъ, както това е сторено въ пре-
красната швейцарска карта, известна
подъ името Зигфридъ. Съвремениятъ
стремежъ въ новата Картография е на-
соченъ тъкмо къмъ таквъ начинъ на
изобразяване на скалитъ. Но ако щрихо-
вото изобразяване се комбинира и съ
хоризонталнитъ сѣчения на височинитъ
въ скалнитъ формации, по такава карта
могатъ да се опредѣлятъ точно и висо-
чинитъ имъ (когато не сж коти съ озна-
чени въ картата височини), а сжщо и
жглитъ на наклонитъ имъ, което е отъ
значение въ катерачната техника.

Българскитъ планинари трѣбва да се
считатъ щастливи, че нашата нова карта
се снима въ основна мѣрка 1:25.000, коя-
то открива възможности за задоволява-
не и на тѣхнитъ особени нужди. На из-
ложбата е представенъ единъ оригина-
ленъ планшетенъ листъ № 1888 въ сѣ-
щата мѣрка, обхващащъ частъ отъ ска-
листия централенъ Пиринъ (части: отъ
Елтепенския дѣлъ, централния масивъ
на Тодоринъ връхъ, Мангъртепенския
дѣлъ). За жалость, отъ тоя листъ се
вижда, че и въ новата ни карта не е
отдадено необходимото значение на ска-
литъ. Тѣ не сж възпроизведени въ абсо-
лютно вѣрнитъ имъ форми, а само при-
близително и по-скоро даже съ условенъ
знакъ. При това положение, явно е, че
картата не ще може да задоволява на-
пълно и особенитъ планинарски нужди.
Усвоениятъ начинъ за изобразяването на
скалитъ е, може би, достатъченъ отъ
гледнщето на общитъ цели, за които се
снима картата, но очевидно е твърде не-
задоволителенъ отъ гледнщето на наши-
тъ особени нужди.

Сега, когато е започната публикация-
та на нѣкои вече готови листове отъ но-
вата карта предимно отъ по-низкитъ мѣ-
ста, крайно време е да се предяви молба
предъ съответното мѣсто щото листове-
тъ, отнасящи се до високитъ ни планини
(Рила, Пиринъ и Витоша), да се обрабо-
тятъ съ по-голѣми подробности, като се
държи смѣтка за нуждитъ на българ-
ското планинарство. Едно крупно дѣло,
изпълнението на което трае десетилѣтия

и което, по естеството си не може да се
повтаря често, трѣбва да задоволи по-
рече културни нужди наведнѣжъ. Отъ
това нѣма да пострадатъ въ нищо инте-
реситъ на народната отбрана, нито пъкъ
ще се предизвика чувствително одѣлжа-
ване на работата.

Нѣма съмнение, че инициативата за
подобна постѣпка трѣбва да изхожда
преди всичко отъ непосредно заинтере-
сванитъ туристични съюзи и планинар-
ски организации. Тя трѣбва да получи
подкрепата и на други културни органи-
зации, имащи сжщия интересъ, като:
географското дружество, пещерното дру-
жество, дружеството на геолозитъ и др.,
за да се подчертае масовия характеръ
на искането.

Въ кръга на оскѣднитъ български
възможности и до изготвянето на
листове отъ новата карта, които ни
интересуватъ, българскитъ планинари и
туристи ще се задоволяваме, доколкото
е възможно, съ сжществуващитъ сегѣ
карти на Рила и Пирина, като попълваме
и изправяме тѣхнитъ недостатѣци било
съ лични бележки, било съ фотографни
панорами, каквито всѣки планинаръ, кой-
то владѣе фотографния апаратъ, може
самъ да си приготи. Въ това направле-
ние могатъ да бждатъ особено полезни
и аерофотографнитъ снимки, защото тѣ
обхващатъ по-голѣми земни участѣци.
Нашата Дирекция на въздухоплаването
притежава богата аеросбирка отъ пано-
рамични и отдѣлни изгледи отъ нашитъ
прекрасни планини Рила и Пиринъ. Това
ценно отъ планинарско гледище богат-
ство, при известни условия, може да се
използува за нашитъ цели, стига рѣко-
роднитъ туристични организации да ча-
правятъ съответнитъ постѣпки дето
трѣбва.

Накрая нека се знае, че подробната
карта, въ повечето случаи, може да за-
мѣсти почти напълно и най-добритъ пъ-
теводители, а сжщо и да улесни много
уредбата на винаги болния за насъ въ-
просъ: маркировката на планинитъ.

Прочее, да не пропускаме благоприят-
ния моментъ.

ЗЛОПОЛУКАТА НА АЙГЕРЪ

На високия 3974 м. връхъ Айгеръ (въ Бернския Оберландъ) презъ месець юлий т. г. се случи една злополука, която струва живота на четирима германски алпинисти. При опита за изкачване на неизкачената досега северна стена, четиримата алпинисти попаднаха въ снѣжна буря и, следъ четиридневна защита отъ снѣжни и каменни лавини, загинаха единъ следъ другъ, въпрѣки свѣрхчовѣшките усилия на швейцарски водачи да ги спасятъ.

Следъ миналогодишното нещастие съ двамата нѣмски алпинисти Мерингеръ и Седлмайеръ, тази нова катастрофа потърси цѣлото европейско общество. Нададоха се много викове на упрѣци и осъждане, което даде поводъ на кантоналното управление прибързано да забрани изкачванията по тази стена.

Ние считаме за неизлишно да запознаемъ читателитъ съ фактитъ по тази катастрофа, както ги намираме въ списанието „Деръ Бергщайгеръ“, септемврийската му книжка.

Когато планинската зима премина рано надъ високата планина, спускаща се на северъ стръмно 1.800 м. до полянитъ на Алпигленъ, тя покри съ бѣлъ саванъ първитъ мъртавици Мерингеръ и Седлмайеръ, на които тѣлата останаха, за снѣжени и вледени, като пазачи на мъртвото планинско царство. Въ Мюнхенъ, обаче, планинаритъ склочиха едно съглашение, никой да не изкачва стената, преди да сж намѣрени и погребани труповетъ на загиналитъ другари.

Въ ранното тазигодишно лѣто, много по-рано отъ обичайното време, върху полянитъ на Малкия Шайдегъ израстнаха нѣколко палатки — събраха се тричетири вжжета, обрекли се на Северната стена на Айгеръ. И докато тази вестъ стане известна на Европа, пристигна и съобщението за първото нещастие: отъ двоицата Хербсъ и Тойфелъ последниятъ се откъсва при слизането, а Хербсъ се спасява едва тежко раненъ.

Разузнавателни вилазки за откриване въздушнитъ гробове на загиналитъ свои другари правятъ нѣколко вжжета. Въ

швейцарскитъ водачи, обаче, възбуждението расте, защото повече и по-ясно отъ самитъ изкачвачи тѣ разбиратъ не-обхватната опасностъ на предприятието и предвиждатъ трагичния му край. Тѣхниятъ водачъ даже се явява предъ своето началство съ молбата въ случай на нещастие мѣстното водачество да бжде освободено отъ задължението да дава помощъ, защото такъвъ опитъ би билъ едно изискване, което слага и живота на спасителитъ на карта.

Но дветъ вжжета Хинтерщойсеръ-Курцъ и Ангереръ-Райнеръ въ надвечерието се съединяватъ и на 18 юлий тръгватъ нагоре къмъ . . . своята смъртъ!

Въ продължение на първия день четирмата достигатъ въ стената височината 3.200 м., където установяватъ първия си бивакъ. Ангереръ вече е раненъ отъ падащъ камъкъ въ главата, защото — наблюдаващитъ бинокли виждатъ ясно това — бива крепенъ отъ Райнеръ и двамата изтеглени отъ първото вжже.

19 юлий: Стената е обвита съ мъгла и позволява временни и само частични наблюдения. Напредването на четирмата е значително по-бавно. Презъ този день тѣ печелятъ на височина само надъ 100 м. и достигатъ снѣжното поле въ подножието на челната стена, която представлява последната трета отъ цѣлия възлазъ.

На 20 юлий четирмата решаватъ връщане: преумората прави изкачването нагоре технически неизпълнимо. При слизането къмъ долното снѣжно поле, което на отиване сж изкачили за петъ часа, тѣ правятъ опасни маневри по вжжето и едва презъ нощта успѣватъ да установятъ третия си нощенъ бивакъ на 3.050 м. Презъ този день тѣ сж слѣзли всичко 300 м., подъ тѣхъ зѣятъ още 900 м. отъ черната стена.

21 юлий: Небето показва влошено време. Около планината вече се носи тънтежъ. Четиримата стигатъ до отвес-

ния прекосъ, където Айгеръ е поставил сеята примка: напразни сж всички усилия — скалата е хлъзгава, силитъ сж изчерпани. Цъла сутринъ бива загубена въ тѣзи опити и по обѣдъ тѣ взематъ отчаяното решение да се спуснатъ по вжже направо 100 м. Вкопчването въ отвесното ребро успѣва. Но Айгеръ спуска тежка облачна завеса надъ страховитата трагедия, която почва да се разиграва.

Въ ргнния следобѣдъ отъ отвора въ стената за изсипване сгурия на линията Юнгфрау излиза единъ пазачъ и чува викове за помощъ. И съ чудна бързина започва опита за спасение. Въ станцията Айгеръ има случайно трима швейцарски водачи и тѣ се впускатъ — забравили парола за ненамѣса — да спасяватъ планинаритъ въ беда: Кристенъ Руби, Адолфъ и Хансъ Шлунегеръ се казватъ тия храбреци.

Тѣ се опитватъ да се изкачатъ въ стената всрѣдъ падащи камъни: невъзможно, защото една втора катастрофа би била неизбѣжна. На единъ недостижимъ скаленъ издатъкъ е залепналъ човѣкъ, подъ него виси другъ мъртавъ. Презъ фученето на бурята и свисгенето на камънитъ водачитъ успѣватъ да се разбератъ съ живия още Тони Курцъ:

— Трима сж мъртви. Нѣмахме повече куки за траверсиране.

— Можешъ ли да издържишъ още една нощъ?

— Не!

Нощта настѣпва и съ тежко сърдце водачитъ трѣбва да изоставятъ Курцъ въ скалата като осжденъ на смъртъ.

22 юлий е последния день на трагедията. Въ 5 часа сутринтъ водачитъ, подсилени съ енергичния Арнолдъ Глатхардъ, започватъ своето мъчително дѣло. Тѣ успѣватъ да прекосятъ 200 м. въ стената и се отзоваватъ само 40 м. подъ висияния Курцъ. Но тѣзи 40 м. сж единъ огроменъ отвѣсенъ издатъкъ. Като чудо проехтява надъ тѣхъ гласътъ на издържалия и тази четвърта нощъ Курцъ. Слава Богу — сега той ще бжде спасенъ!

— Помощъ! — вика Курцъ отгоре.

— Имай търпение, — му отговарятъ

водачитъ. — Ще те спасимъ. Кжде сж другитъ?

— Всички мъртви! — Кога?

— Вчера. Самъ съмъ Единъ падна вчера долу. Ангереръ замръзна горе, Райнеръ виси тука.

— По указание на водачитъ Курцъ разръзва съ нечовѣшки усилия (дѣсната му ръка и рамо сж замръзнали) вжжето на зисящия мъртвецъ и той отлетява надъ водачитъ 1000 м. надолу. Дълги часове следъ това -- въ които водачитъ мръзнатъ беззащитни въ падащитъ лавини — Курцъ развързва и спуска вжжето, по което му изпращатъ две вжжета, куки и карабинеръ. Най-послѣ, следъ нови 4 часа, Курцъ започва да се спуска по вжжето, бавно, метъръ по метъръ. Достигналъ до вжжения възелъ, той спира и продължава да си говори нѣщо, висящъ тѣй близко надъ водачитъ, че тѣхнитъ издигнати пикели достигатъ жжитъ на коткитъ му.

— Развържи възела и ти си спасенъ! — го окуражаватъ водачитъ. Курцъ опитва съ жжи, мърморящъ неразбранъ на водачитъ. По тѣхно искане той имъ хвърля пикела си. Вътрѣтъ го люлѣ настрани, снѣжни лавини се сгромолясватъ върху него и водачитъ. Внезапно Тони Курцъ простенва три, четири пѣти и тѣлото му пада предъ водачитъ. Последниятъ отъ стената на Айгеръ е мъртавъ.

Напраздни бѣха смѣлостта и пожертвувателността на швейцарскитъ водачи, напразни бѣха усилията и на притеклитъ съ съ аеропланъ отъ Мюнхенъ другари — на тѣхъ остава да изпълнятъ тѣжната помощъ на погребването: Айгеръ не изпусна никоя отъ своитъ жертви.

Въ цълата алпийска и обща преса се надигна ураганъ отъ укори, забележки и . . . честни съчувствия. Безъ да излагаме подигнатата се по този случай полемика, ще цитираме само най-хубавитъ думи на „Бергцайгеръ“:

„Предъ тѣгата по нашитъ добри другари, дребнавитъ въпроси „защо“ трѣбва да замлъкнатъ“.

ТУРИЗЪМЪ И ХРАНЕНЕ

д-ръ ИВАНЪ ПОПИВАНОВЪ

Правилното разрешение на въпроса за храненето през време на планинските излети се налага по две съображения: 1) че туристът при излетуването се поставя при условия различни от тъзи, при които той обикновено живее и следов. изискванията по отношение храната се промънят и 2) че последиците от едно неподходящо и нецелесъобразно хранене не могат да бъдат лесно отстранени, било поради особените условия през време на излетуването (пътуване, умора, неудобства), било поради невъзможността да се приложи ефикасна и бърза медицинска помощ.

По отношение на храненето трябва да се знае единъ основенъ физиологиченъ фактъ: че храната не е само вещество, което храни, но и вещество, което дразни и което, споредъ случая, трови. Следователно, стойността на дадена храна трябва да се определя не само по отношение на хранителните вещества, които тя дава на организма, но и по отношение на способността ѝ да дразни храносмилателните органи, както и по отношение вредните продукти, които съдържа и които създаватъ умората.

Въ процеса на храненето има едно интересно явление, за което малцина си даватъ смѣтка. То се състои въ това, че още въ време на яденето и твърде наскоро следъ него се усеща едно бързо придобиване на сили и енергия, едно благоразположение и то (забележете!) въ единъ моментъ, когато и дума не може да става, че храната е претърпѣла всичките промѣни на своето смилане и е постъпила, чрезъ кръвта, въ тъканите за да попълни загубите. Това благоразположение е отъ рефлексенъ произходъ и се дължи на дразненето, което храната упражнява върху смилателните органи. Допуща се, че това дразнене, на чисто нервненъ път, става причина да се освободятъ енергии, чийто пазители сѫ нервните центрове. Трябва, обаче, да се знае,

че така действа само храната, която подхожда на смилателните органи. Ако на тяхъ се даде неподходяща храна или храна, която те не могат да понасятъ, резултатътъ е обратенъ. Отъ тука се вижда колко важно е правилото: че по начало храната трябва да бъде такава, съ която храносмилателните органи сѫ свикнали.

Най-после, силата и енергията се усещатъ до тогасъ, докато стомашътъ е заетъ съ работа; почне ли той да изпразва съдържанието си въ червата, те почватъ да чезнатъ и когато се опразни напълно, настъпва отпадналостъ и отслабелостъ, които ни подтикватъ отново да се хранимъ. Отъ това се вижда, че трябва да се поддържа бавно, непрекъснато, безъ рѣзки промѣни работата на стомаха, чрезъ една подходяща и целесъобразна храна.

А кои храни сѫ най-подходящите? Кои храни сѫ най-богати източници на сила?

Честно казано всѣка храна е източникъ на сила; но отъ гледище на целесъобразностъ при определени случаи известни храни трябва да се предпочитатъ предъ други.

Туристътъ през време на излетуването се нуждае предимно отъ т. н. „динамични храни“. Това сѫ храните, които бързо се трансформиратъ въ мускулите. Такива сѫ захарта и нешестенитъ (брашнени) храни.

Захарта е най-големия източникъ на динамична сила и при това най-бързо и най-лесно се преработва въ организма. Следов. тя е най-подходящата храна при случаите, когато има да се правятъ продължителни движения (ходъ) или да се развива скоростъ. Трябва, обаче, да се знае, че когато въ организма постъпятъ отведените големи количества захаръ, превръщането ѝ не става пълно и се образуватъ химически продукти, които засилватъ умората. Заради това,

захарта трѣбва да се приема по начинъ, че да се избѣгне натрупването ѝ наведнажъ въ голѣми количества. А това най-лесно се постига, като се използва не концентрираната трѣстена захаръ, а преснитѣ (или сушени) сладки узрѣли плодове, компотитѣ, мармаладитѣ, сладката, меда, гроздовия сокъ, шоколада. Тѣхната захаръ по-лесно се усвоява и по-мѣчно довежда до претоварване на организма съ несмѣтна захаръ.

На второ мѣсто по производство на динамична сила стоятъ ни шестени тѣ храни: хлѣба, брашнени тѣ (тестени) произведения, ориза и пр. Качествено тѣ не се различаватъ много отъ захаритѣ, защото въ процеса на своето смилане тѣ се превръщатъ въ захари и даватъ сѣщитѣ крайни продукти, както тѣхъ; разликата е тамъ, че смилането имъ става по-бавно, а поради това и опасността отъ бързо натрупване на захаръ въ организма е отстранена. Това прави нишестенитѣ храни най-подходящи при случаитѣ гдето е нужна издържливостъ. Едно много важно условие за правилното и пълно смилане на тѣзи храни е дѣвченето. Непромѣненитѣ отъ плюнката при дѣвченето нишестени храни преминаватъ въ стомаха ч при по-нататѣшната си преработка се промѣнятъ въ продукти, които създаватъ умора. Затова, специално при тѣхъ дѣвченето играе грамадна роля.

Цененъ източникъ на енергия сѣ и тлъстинитѣ, но механизмътъ на тѣхното превръщане е твърде бавенъ и сложенъ. Тѣ се отнасятъ къмъ т. н. „термогенни храни“ т. е. къмъ хранитѣ производители на топлина, затова стойността имъ се състои въ това, че забавятъ изпразването на стомаха и отдѣлянето на сокове. Това при здрави стомаси не е отъ значение, но у хора съ лениви стомаси може да бѣде причина за храносмилателни разстройства.

Добри храни сѣ: млѣкото, спец. киселото млѣко, млѣчнитѣ продукти (каш-

кавалъ — не много старъ, масло, каймакъ, сирене), яйцата, зеленчуцитѣ и плодетѣ.

Бѣлтѣчнитѣ храни (месо, риба и всичкитѣ произведени отъ тѣхъ консерви) не сѣ подходящи при излетуването. Тѣ принадлежатъ къмъ т. н. „пластични храни“ и предназначението имъ е да дадатъ на организма строителенъ, пластиченъ материалъ. Източници на сила тѣ не сѣ. Независимо отъ това при своето разпадане даватъ много киселинни продукти, които създаватъ и усилватъ умората. По тѣзи съображения тѣ трѣбва да се избѣгватъ. Хора свикнали съ тѣхъ, а несвикнали съ други храни, могатъ да ги употребяватъ, но винаги въ ограничено количество.

Много важно е храната да бѣде понасяна отъ храносмилателнитѣ органи. Тя може да бѣде неподходяща отъ гледище на целесъобразностъ при специалнитѣ изисквания на броденето изъ планинитѣ, но въ тѣзи случаи тя трѣбва да бѣде само приспособена, а не замѣнена съ храна, съ която смилателнитѣ органи не сѣ свикнали. Рѣзкитѣ промѣни въ хранителния режимъ се съпровождатъ винаги съ разстройство.

Накрая, трѣбва да бѣде обяснена ролята на т. н. „възбудители“: алкохола, чая, кафето, какаото и др. Трѣбва да се знае, че тѣ не сѣ храни, защото не даватъ на организма нищо. Тѣхната роля се свежда до едно активизиране на организма, при което той мобилизира повече сили и става способенъ да прояви по-голѣми усилия. Имаме, значи, едно по-голѣмо изразходване на готови сили безъ да се създаватъ нови — това засилва умората още повече. Тѣ могатъ да се използватъ въ планинарството само при единъ случай — когато трѣбва да се прояви голѣмо усилие, но следъ това организмътъ има възможностъ да се подкрепи съ почивка и добра храна.

ФРАНЦЪ НИБЕРЛЪ

Отъ многото писатели, които издателството Ротеръ направи известни на широкия кръгъ планинарска публика и които и сега продължаватъ да се мъркатъ редовно изъ алпийскитъ списания, Францъ Ниберлъ е може би най-непретенциозния: той свежда всичко до простъ разказъ, който има единичката задача да пресъздаде повече преживяното, отколкото обстановката. Затова и у него въ двустранното отношение човѣкъ-планина ударението е поставено повече върху човѣка. „Преживяно и премислено“ е надсловътъ на неговата книга, по начало нѣщо значи като „Дѣло и блѣнъ“ на Оскаръ Ерихъ Майеръ (вж. бр. 1). Но Ниберлъ самъ подчертава голѣмата разлика — въ дълбочина и изразъ — между своето и „най-значителното събитие на цѣлата европейска литература“, за каквото той счита книгата на Майеръ.

И действително, Ниберлъ е може би, авторътъ, който най-много би допадналъ на нашитъ четци. Мжчителната и понѣкога неразбираема проблематика на духа и съзнанието, която измъчва Ламмеръ, възвишената до недостъпност символика на Майеръ или сведената до абстрактност естетика на Пфанлъ у Ниберлъ липсватъ: тамъ всичко е сведено до нормалното ежедневие и обикновеностъ, съ която живѣе всѣки човѣкъ. Ниберлъ не пресъздава планината, не прави отъ нейния посетителъ рѣдъкъ герой — той му приписва само една отличителна жизнерадостъ, която му позволява да допълни обикновения си животъ съ по-висши и здрави преживявания.

Както всички други автори, и Ниберлъ завършва планинскитъ си разкази съ обяснението „Защо отивахъ и отивамъ въ планинитѣ“ (стр. 123—136), въ което се мжи да отговори на себе си на въпроса „защо“, който измъчва всѣки съвѣстенъ планинаръ. Отговорътъ, който

ни дава Ниберлъ, е, може би, твърде „баналенъ“ и известенъ на насъ. Той не се влияе отъ мирогледи, не вижда въ планинитѣ нѣкакъвъ особенъ свѣтъ и не търси особени прояви на духа, освенъ тѣзи, които съпътствуватъ обикновения животъ въ една промѣнена обстановка. Както казаве, Ниберлъ е лишенъ отъ всѣкаква проблематика и за него животътъ въ планината не е мжчителната и спасяваща противоположностъ на този въ града, а едно радостно негово допълнение.

Ниберлъ приема, че всѣки отива въ планината „отъ радостъ“ и единствениятъ въпросъ, на който се стреми да отговори, е многостранния изворъ на тази радостъ. Ниберлъ не отдава планинарството на нѣкаква вътрешна потрѣба или нѣкакво особено предназначение, пресилено до предопредѣление, които пращатъ човѣка въ планината и го изправятъ предъ една друга съдба, а той отдава планинарството на чувството за радостъ, което всѣки търси и — за щастие! — намира въ планината.

И за Ниберлъ планинарството преминава едно тристепенно развитие, което въ планинарската си кариера преминава и всѣки планинаръ поотдѣлно. Тритѣ степени Ниберлъ ги скицира така: стремехъ къмъ новостъта на висинитѣ, гдето човѣкътъ иска да изследва и открива; на второ мѣсто жажда за надмогване планината, когато върхътъ добива значението на победа и най-после спортната алпинистка, която се свежда до техническо превъзможване на опасността и до крайни постижения. Едно раздѣление, по което би могло много да се спори.

Ниберлъ раздѣля днешнитѣ планинари на такива, които гонятъ постижения и тѣзи, които се стремятъ къмъ удоволствието, едно раздѣление твърде повърхностно, което заплашва да открие несъществуваща пропастъ между смелчацитѣ и кроткитѣ съзерцатели.

Познатият приятел на Съюза ни г. проф. Г. Каснеръ, Берлинъ, е отпечатаал въ Списание то за приложна метеорология (год. 53, кн. 7, стр. 230/2) една статия за новата българска метеорологична станция и хижа на Черни връхъ, заедно съ една снимка на сжщата.

Процесътъ на обединение алпийскитъ сдружения въ Австрия — следъ като преди нѣколко години къмъ най-голѣмата организация Германо-Австрийския алпийски съюзъ се присъединиха като отдѣлни секции Австрийския Туристически клубъ и Австрийския Планинарски съюзъ — продължава съ усилено темпо. Напоследъкъ къмъ секцията „Австрия“ въ Виена на Г. А. А. С. сж се присъединили алпинистскитъ сдружения „Шулкеръ“, „Файстрицталеръ“ и „Камерщайнеръ“, а къмъ секцията въ Грацъ се присъедини цѣлия Щаерски Планинарски съюзъ.

Сега ни идва сведението отъ Виена, че две отъ най-активнитъ алпийски сдружения (тѣ работятъ повечето въ опредѣлени алпийски области) сж се присъединили къмъ Алпенферайна, всѣко отъ тѣхъ съ своето притежание отъ по три хижи, така, че хижниятъ имотъ на голѣмиятъ Алпенферайнъ вече образува цѣлъ хиженъ градъ отъ 600 хижи. Става дума за алпийскитъ сдружения „Фойсталеръ“ и „Прайнталеръ“, вънъ отъ които оставатъ действително още не много самостоятелни сдружения въ Виена.

На международната алпийска изложба, състояла се въ Женева по случай конгреса на Международния алпийски съюзъ, сж били изложени всичко 550 одобрени отъ журито снимки, между европейскитъ държави разпредѣлени така: Чехославия — 23, Югославия — 41; Испания — 41, Франция — 15, Италия — 64; Швейцария — 238, Полша — 18 и Швеция — 63. България не била представена съ нито една снимка.

Планинарство въ Албания. Споредъ сведенията на „Оюстерайхише Алпенцайтунгъ“, кралскитъ албански алпийски клубъ е решилъ построяването на три хижи въ областта на прохода Штаме, както въ Мурице и Селите. Къмъ високитъ 2700 м. албански планини е започнатъ строежа и на планински пѣтища. За съжаление на насъ липсватъ всѣкакви сведения за планинарския животъ на Албания — организации, дейность и пр. Не се ли открива въ албанскитъ планини едно активно поле за работа на активнитъ български планинари?

Жертвитъ на планината

Нѣмската статистика за жертвитъ на планинитъ дава различни цифри отъ тѣзи на италианската (вж, бр. 2, стр. 42). Споредъ тази статистика — печатана въ известията на Алпенферайна презъ 1935 г. числото на жертвитъ възлиза всичко на 248 души (италианцитъ даватъ 173), отъ които 37 жени. По народности се разпредѣлятъ: 164 нѣмци, 34 швейцарци, 27 италианци, 12 французи, 7 англичани, и по 1 белгиецъ, чехъ, унгарецъ и словенецъ. Споменато е и нещастieto съ нѣмския учител М. Пробстъ въ Рила планина.

Единствениятъ успѣхъ на всички тазгодишни опити въ Хималаитъ е отбелязала смѣсената англо-американска експедиция, която се отправи за върха Нанга-Деви въ групата Гарвалъ на Хималаитъ (вж. последното съобщение на стр. 184 отъ книжка 5 на списанието). Споредъ полученитъ сведения отъ Индия, експедицията е успѣла да изкачи върха Нанга-Деви (7820 м.) и съ това върха Каметъ (7756 м.) губи своето първенство на най-високъ изкаченъ връхъ, което отстъпва занаяпредъ на новия първенецъ Нанга-Деви. Подробности засега по тази експедиция и нейниятъ забележителенъ успѣхъ липсватъ.

За оживената дейность на рускитъ алпинисти презъ последнитъ години сведочатъ тазгодишнитъ резултати. Тримата планинари Надеждинъ, Зееле и Поповъ сж изкачили върха Джаликъ (4550 м.), а планинаритъ Аристовъ, Помаршански и Гартъ сж изкачили за първи пѣтъ четвъртия и пети върхове на Шхелда (4320 метра) въ Кавказъ. Въ началото на августъ алпинисти отъ Новосибирскъ сж изкачили най-високия връхъ на планината Алтай, Биелуха (надъ 4500 м.).

Въ 1935 г. планината Кавказъ е била посетена отъ повече отъ 4000 планинари, ксето е наложило построяването на туристически пѣтища, за които досега сж изразходвани около 4 милиона рубли (300 милиона лева). Въ Тегенекли, важенъ пунктъ за изкачвания, е била построена хижа съ 200 легла.

Втора английска експедиция презъ лѣтото е шетала въ групата Сикимъ, като е считала изкачването на върха Симву (6550 м.). Групата е преживѣла едно странно явление: земетръсъ въ високата планина, поради който току предъ палаткитъ на експедицията се е отворила една широка пукнатина въ леда. Изкачени сж били върховетъ Флутедъ Пикъ (6260 м.) и Сфинксъ.

Хималайски картички. За да проагитира идеята за превземането на Хималаитъ всрѣдъ нѣмскитъ планинарски кръгове, нѣмскиятъ хималайски институтъ е пустрналъ въ продажба една серия отъ 6 иллюстровани картички, оригинални фотографии отъ Кангчендзѡнга и Нанга Парбатъ, съ което се дава възможностъ за пръвъ пѣтъ на широката публика да се сдобие съ оригинални снимки отъ Хималаитъ, а отъ друга страна, приходътъ ще се употреби за бъдещи експедиции въ Хималаитъ. Мотивитъ на снимкитъ сѣ: три отъ Кангчендзѡнга (върха отъ ледника Зему, североизточното ребро и върха Синиолху) и три отъ Нанга Парбатъ (отъ Мерхенвизе, южната колона на главния връхъ и долния ледникъ Ракиотъ). Цената на всѣка картичка е 5 лв.

К Н И Ж Н И Н А

„Въ планината“ — Едмонъ д'Арси.

Едмонъ д'Арси, председателтъ на Международния алпийски съюзъ, е издалъ една отличителна книга, озаглавена съ простото име „Въ планината“.

Книгата е отличителна първо по това че нѣма претенция да налага нѣкакви схващания, както е случая съ повечето книги върху планината, пъкъ били даже и само повествователни.

Както самъ той заявява въ своя предговоръ, чрезъ тази книга той не се е стремилъ да даде едно произведение добро отъ къмъ литературно гледище, а още по-малко да прокара нѣкои свои разбирания. Едмонъ д'Арси, вече 75 годишенъ, е чисто и просто чувствалъ нуждата да направи достояние не само на своитъ приятели, но и на по-голѣмъ кръгъ любители на планината онова, което го е най-много затрогнало при многобройнитъ му посещения въ планината и което е давало най-много храна на подсъзнанието му. И ако го е направилъ, то не е защото е считалъ, че ще има нѣкакви особени лични облаги, а просто да се отърси отъ многото хубави моменти отъ планината залегнали отдавна у него, за които му е било съвестно да ги споделя само съ себе си. По този начинъ — отъ друга страна — той изглежда да намира случая да се отблагодари на планината за всички красоти, които му е дала въ живота.

Това е поне впечатлението, което се добива отъ книгата още при прочитанието на първитъ нѣколко разкази.

„Въ планината“ представлява единъ сборникъ отъ двадесетина разкази - пре-

За името на Еверестъ още се спори. Докато бѣ почти общоприето туземното име Чомолунгма (въ преводъ „божествената-майка на страната“), сега се установява, че името на Еверестъ е чисто тибетско и гласи **Кангъ Биямолунгъ**, което преведено значи „Снѣжната планина на птичата страна“. Това съобщение, потвърдено и отъ най-добрия познавачъ на тибетския езикъ, Съръ Чарлсъ Белъ, трѣбва най-после да се приеме за мѣродавно.

Една швейцарска експедиция — първата чисто швейцарска! — се е подвизавала презъ лѣтото въ Хималаитъ, въ групата Гарвалъ. Вънъ отъ научни постижения, обаче, въпрѣки, че е била водена отъ победителя на Миния Гонка, тя не е успѣла да достигне до планинарски.

живѣлици и наблюдѣния - имащи всички дълбока връзка съ идеята за планината. Въпреки изричното подчертаване на автора, че въ книгата му небива да търсиме нѣква особена стойностъ, разказитъ оставятъ впечатлението да сѣ написани отъ ржката на вещь наблюдателно-психологъ, свикналъ лесно да възприема и подчертава интересното и въ най-баналнитъ нѣща, както го предава въ единъ изященъ слогъ.

Последниятъ е пъленъ съ цвѣтисти изрази, засилени съ налучкани за планинския миръ сравнения и антитези. Що се отнася до отношенията му къмъ нѣщата, навсѣкжде намираме една слаба, добродушна ирония, която обаче става веднага добре изразена, щомъ като е въпросъ за накръняване или потъпкване на природата въ всичкитъ ѝ образи.

Това, обаче, което притегля най-много вниманието на читателя, сѣ редкитъ психологически качества на автора и умѣлото имъ използване въ начина на предаване приключенията му. Всичко е добре почувствано и проникнато, преди да е било изнесено.

Отъ всѣкжде лѣха чувството на човѣчностъ, на зачитане природата, свързано съ нейното неизразимо могѣщество и величие.

Всичкитъ тѣзи качества на автора придаватъ особена стойностъ на разказитъ му, между които има и такива, които стоятъ далечъ по-долу отъ нашитъ обикновени спомени въ планината, но които поради изкуството имъ предаване се виждатъ крайно интересни.

Б. Стоичковъ.

ПЛАНИНСКА ФОТОГРАФИЯ

Една от най-големите празноти въ областта на фотографията у нас бѣ: липсата на едно ръководство - нарѣчникъ по фотография, което да може да даде на всѣки любителъ, въ който има желанието да напредне, поне едни основни, но солидни и ясно написани напѣтствия и познания. Старитѣ книги по фотография сѣ отдавна изчерпани, или пъкъ сѣ останали напълно неподходящи за целта, за която сѣ издадени поради голѣмитѣ промѣни и прогресъ на фотографията презъ последнитѣ години.

А фотографията е изкуство, свързано непосредствено съ редица технически познания, безъ които е немисливо едно напредване въ тая областъ. Въ едно ръководство любителътъ ще намѣри и използва не само техническитѣ познания. Случайното „учене“, по магазинитѣ, приказкитѣ на любителитѣ, не допринасятъ обикновено нищо полезно. Безъ една солидна подготовка, немислими сѣ каквито и да било по-големи постижения въ фотографията. И това е областъ въ която трѣбва да се работи упорито и последователно, за да се получатъ следъ това разнообразнитѣ и великолепенни възможности, които тя може да даде. И ако до сега това бѣ невъзможно за мнозина любители, които не знаятъ чужди езици, или нѣматъ чужди книги, сега вече не е така. Тая голѣма празнота е попълнена, и да признаемъ, по единъ великолепенъ начинъ. Излъзна отъ печатъ първата частъ отъ голѣмия трудъ на известния фотографъ - художникъ г-нъ Бончо Карастояновъ: „Нарѣчникъ по фотография“.

Книгата е особено цѣнна не само заради съдържанието си, но поради факта, че е написана отъ единъ голѣмъ фотографъ, далъ редица доказателства за своята голѣма и всестранна теоретическа и практическа подготовка. Книгата не е, и вървамъ и въ другитѣ си части не ще бѣде, суха теория на единъ теоритикъ, а практични, полезни и збити най-нужни опѣтвания на единъ практикуващъ и самъ опиталъ всички методи и препорѣчвани отъ него напѣтствия на практика. Препорѣчаното отъ него е резултатъ на неговиятъ личенъ голѣмъ опѣтъ.

Нѣма човѣкъ, който се интересува отъ фотография, който да не е гледалъ съ нескриванъ възторгъ и радостъ хубавитѣ сѣ финъ художественъ усетъ и рѣдко познание - снимки, който човѣкъ по скоро трѣбва да нарече картини, на нашиятъ рѣдкъ художникъ фотографъ — Г-нъ Карастояновъ.

Членоветѣ на нашиятъ съюзъ имаха възможността да се наслаждаватъ на неговитѣ картини на устроена художествена съюзна изложба. Това изтъквамъ не да хваля г-нъ Карастояновъ. Изтъквамъ го, като основна претовставка, която да служи на нашитѣ другари като доказателство, че събрания технически и практически опѣтъ въ една книга, на единъ такъвъ голѣмъ майсторъ въ нашата областъ, може да имъ бѣде само полезна и напълно необходима.

Г-нъ Бончо Карастояновъ може само да бѣде сърдечно поздравенъ за голѣмото му и много полезно за всички категории фотолюбители дѣло.

Първиятъ отдѣлъ на книгата съдържа (на кратко споменато) опѣтвания и описания на фотографическитѣ апарати, съ всички наставления за работа съ тѣхъ и най-важно за пазенето имъ. Пълни и ясни опѣтвания върху обективитѣ. Область по която всѣки любителъ, **ТРѢБВА** да бѣде основно запознатъ. Отъ тукъ нататъка той може да има каквито и да било солидни познания по фотография. Малцина любители запитани могатъ да ви отговорятъ ясно за така важнитѣ и необходими да се знаятъ въ фотографията нѣща като: Какво е фокусно разстояние, фокусна дълбочина, значението имъ въ фотографическитѣ обективи. Блендата, ползата отъ нея, кога и какъ се употребява. Разнитѣ видове обективи, кой за какво е пригоденъ. Какъвъ обективъ да изберемъ за дадена целъ. Отдѣла свѣтлина е също така много важенъ. Но специално трѣбва да подчертая необходимостта отъ тая книга за нашитѣ фотолюбители по отношение на четвъртиятъ дѣлъ на книгата: Негативенъ процесъ. Макъръ че болшинството отъ любителитѣ сами не работятъ свойтѣ филми, копия и увеличения (а това за единъ любителъ, който търси художествени ефекти въ фотографията, е много голѣма грѣшка) има нѣща които трѣбва да ги знаятъ отлично за да могатъ да прогресиратъ, особено при новитѣ усвършенствания на негативния материалъ. Тукъ може да се научи, най-цѣнното и това което е същевременно най-малко ясно за сега на мнозина любители: чувствителността, мѣрки за нея, цѣлѣточувствителностъ **ФИЛТРИ**, особености на разнитѣ филмови повърхности и състави, проявяването, техниката му и особеноститѣ съ огледъ на цѣлитѣ на филма, усилване, отслабване **ГРѢШКИТѢ** въ негативниятъ процесъ и пр. и пр. полезни и необходими нѣща.

Книгата завършва с важният от-
дъл на позитивен процес: видове
хартии, тонирането и проявяването им,
диапозитиви, **увеличения**, намаления, така
наречените благородни процеси, . . . Дава
познания върху цветната фотография,
химикалите и пр.

Книгата, еднакво ценна, както за про-
фесионалните фотографии, така и за лю-
бителите.

Препоръчваме я на интересувашите
се наши колеги.

Н. Ив. Божиновъ

„БЪЛГАРИЯ“

За да запознава чужденците с наше-
то отечество, Главната дирекция на же-
лзниците издаде през 1932 и 33 години
книга за България, написана на френски,
немски и английски езици (*Bulgarie*,
Bulgarien, *Bulgaria*, за което свое-
временно дадохме отзив в нашето спи-
сание).

Сега, по случай IV-я конгресъ на
славянските географи и етно-
графи в София (16—21 август,
1936 г.), организационният комитет на
конгреса е имал хубавата мисъл да из-
даде на френски езикъ също една книга
за България, но вече съставена по другъ
планъ. Докато въ първата „*Bulgarie*“
страната се описва по пътувания, опис-
вайки само посещаваните селища, — вто-
рата „*Bulgarie*“ представлява едно до-
ста подробно описание на нашето цар-
ство. Докато първата е съставена само
отъ едно лице — Д-ръ И. Петковъ, под-
помогнатъ за илюстрирането отъ трима
сътрудници, — втората вече е написана
отъ 11 души специалисти по разните раз-
глеждани въпроси, професори въ Унив-
ситета. Докато първата „*Бюлгари*“ има
повече описателен характеръ, втората
„*Бюлгари*“ е чисто научна книга, въ ко-
ято България е описана въ историко-
географско, етнографско и природо-науч-
но отношение.

Съдържанието на „*Ла Бюлгари*“ е:

1. Димитър Ярановъ — Прегледъ
на физическата география, при-
друженъ съ малка черна картичка на три-
те географски области: северна, сръдна
и южна (България).

2. Стефанъ Бончевъ — Геологиче-
ска скица на България (на нем-
ски езикъ), придружена съ картичка на
антиклиналите въ България.

3. Ст. Петковъ — Върху разпръс-
кването на известни групи та-
лофитни организми въ Бълга-
рия.

4. Н. Стояновъ — Фитогеограф-
ски характеръ на България,
придружена съ две картички за разсти-
телните формации и фитоклиматичното
влияние върху България.

5. П. Дрънски — Нѣколко бележ-
ки върху зоогеографията на

България, придружени съ картичка
на 8-те зоогеографски области въ Бъл-
гария.

6. Ив. Батаклиевъ — Прегледъ на
географията на човѣците.

7. Г. Данайловъ — Бележки вър-
ху демографията на България.

8. Хр. Вакарелски — Бележка вър-
ху етнографията на България,
придружена съ 3 картички: а) български-
те племенни групи: шопи, балканци, рун-
ци, поляци и македонци; б) българските
облѣкла: облѣкло съ две престилки, сук-
манъ, сая и границата на бѣлодрешков-
ците; в) карта на народностите въ Бъл-
гария: българи, турци, цигани и ромѣни,
разпределени по околии и процентно.

7. М. Арnaudовъ — Българскиятъ
фолклоръ.

10. Ст. Младеновъ — Българ-
скиятъ езикъ и неговите диа-
лекти.

11. П. Никовъ — Прегледъ на
българската история.

Макаръ изброените статии да сж
предназначени повече за делегатите и
гостите на IV конгресъ на славянските
географи и етнографи, те сж еднакво
ценни и за насъ, българите, защото ни
даватъ въ сбѣтъ видъ знанията на бъл-
гарската наука за нашата държава, още
повече — че нѣмахме събрани въ една
книга нашите знания за България отъ
историко-филолошко и географско-при-
родонаучен характеръ.

Частно за четците на „Български ту-
ристъ“ сж по-интересни статиите на про-
фесорите Бончевъ и Батаклиевъ,
доцента Ярановъ и уредника въ етно-
графския музей Вакарелски.

Вижда се отъ показаното по-горе съ-
държание на „*Ла Бюлгари*“, че въ нея сж
разгледани много въпроси и то отъ най-
добрите представители на българската
наука, та новата книга нѣма нужда отъ
препорѣка. Ала за да могатъ изложени-
те знания да бждатъ използвани отъ
възможно най-голямъ брой българи-чет-
ци, добре ще стори организационниятъ
комитетъ да ни поднесе въ близко бжде-
ще своята хубава и ценна книга и на
български езикъ.

Сава Поповъ

СЕВЛИЕВО И СЕВЛИЕВСКО

(По случай новата книга на Сава Поповъ)

Нашата млада столица е била и си остава и досега преди всичко селище на пришълци — бѣжанци и преселници. На бѣжанци отъ Бесарабия, Добруджа, Македония, югоизточна Тракия и Западнитѣ покрайнини. И на прѣселници отъ всички свободни български селища — градове и села. Старитѣ софийски жители — „кореняци“, както сѣ кристали тѣ, сѣ незначителни по брой, за да могатъ самостоятелно да опредѣлятъ облика на престолния градъ, както правятъ това старитѣ жители на старитѣ столици и градове въ другитѣ държави. За това и почти цѣлия стопански, политически и културенъ животъ на бързо растящата ни столица е още въ рѣцетъ на родилитѣ се вънъ отъ нея. Даже градскитѣ кметове и помошници сѣ рѣдко родени софиянци. Такива тепърва се създаватъ и тепърва ще играятъ роля въ родния си градъ.

Различнитѣ положения на дветѣ преобладаващи въ София пришълски групи създаватъ и различни настроения въ неспокойния ни още престолень градъ. Докато дейната частъ отъ бѣжанцитѣ ни заразява предимно съ своето собствено безпокойство и понѣкога тика столицата ни, а заедно съ нея и цѣлата ни страна, къмъ рискувани почини, напротивъ, преселницитѣ отъ вътрешността сѣ по-успокоени и предпочитатъ въ всички житейски области мирно творчество. И еднитѣ и другитѣ иматъ въ столицата (и въ другитѣ по-голѣми градове) свои землячески сдружения (братства, дружби, дружества), носещи обикновено имената на околнитѣ градове съ прибавка името на нѣкоя бележита мѣстность, рѣка или събитие.

Рѣководителитѣ на тѣзи сдружения сѣ най-често умствени работници отъ по-старитѣ поколения, тѣсно свързани съ своитѣ родни огнища, къмъ които тѣхната челядь, родена и отрасла въ София, значително охладнѣла или пъкъ нѣма никакви отношения къмъ родния градъ на своитѣ родители. Тѣмъ тѣзи умствени работници, които прекарватъ своитѣ старини въ София, изпитватъ душевната потребда да изразятъ по нѣкакъвъ начинъ почитъта си къмъ родния край, къмъ който сѣ задължени и на който въ голѣма степенъ дължатъ постигнатото обществено положение. А съ натрупани материални средства най-често не разполагатъ, за да се яватъ като желани „благодетели“, затова тѣ се заематъ съ изучаване и описание на роднитѣ си кѣти-

ща, изтъкване на заслужили къмъ тѣхъ люде, въздигане на паметници и др. подобни почини.

И понеже въ София сѣ стѣпени най-буднитѣ синове на почти всички наши по-малки градове и въ нея има най-благоприятни условия за научна работа, починитѣ за такива изучавания излизатъ най-често отъ София и то предимно отъ земляческитѣ сдружения.

Хубавъ и заразителенъ примѣръ въ това отношение даде Казанлъшката дружба „Розова долина“ въ София, която въ продължение на 25 годишна дейность издаде за Казанлъкъ три грамадни тома отъ 1400 голѣми страници. Хубавиятъ примѣръ на Казанлъшката дружба се последва отъ ловчалии, панагюрци и пр. и пр.

Родоначалници на този родъ литература сѣ: Г. Славчевъ. (Ески-загренската кааза — 1858г.), Ст. Захариевъ (Т-пазарджишката кааза — 1870 г.), К. Петровъ (с. Горни турчета — 1870 г.), П. Р. Славейковъ и др.

Успоредно съ починитѣ на дружествата въ София вървятъ и много мѣстни такива на отдѣлнитѣ лица, читалища, общини и пр. (Сливенъ, Самоковъ, Дупница и др.).

Новата книга „Севлиево и Севлиевско“ е продиктувана отъ сѣщитѣ чувства на признателность и загриженость къмъ роднитѣ огнища и е изразъ на много добросѣдствено изпълненъ дългъ отъ страна на автора и Севлиевското дружество „Росица“ въ София.

Въ началото на книгата ученикътъ на Сава Поповъ — д-ръ Д. Гаврийски е далъ кратки животописни бележки за автора Сава Поповъ, познагъ на всички любознателни туристи отъ неговитѣ хубави географски пособия и главно отъ точнитѣ му преценки на географскитѣ и туристически съчинения и пѣтеводители.

Къмъ това, което г. Д. Г. ни казва въ своитѣ бележки, трѣбва да се притури, че Сава Поповъ обладава рѣдка придирчивость, която прилага преди всичко къмъ себе си и къмъ това, що самъ твори, а следъ това сѣщата мѣрка, смѣчена отъ трезва снисходителность, прилага и при оценкитѣ на чуждитѣ научни трудове.

Самъ специалистъ географъ, С. Поповъ научно е добре подготвенъ за работата, съ която доброволно се е нагърбилъ — да напише общодостѣпенъ физико-географски очеркъ за Севлиево и Севлиевско, който да послужи за ка-

нава на по-нататъшните проучвания на неговия любимъ роденъ край, за която целъ сж вече набелязани още 15 отдѣлни трудове все на севлиевци.

Отъ книгата на г. Поповъ научаваме, че Севлиевска околия заема пространство отъ 1.383.3 квадратни километра, върху което живѣятъ, работятъ и намиратъ поминѣка си 84.071 души.

Следъ това следва най-подробно описание на повърхнината съ нейнитѣ положителни (изпъкнали) и хлътнали (долини) форми. Почти върху цѣлия край господствува главната верига на Старата планина и на нейнитѣ северни разклонения, всрѣдъ които се гущатъ малки полянца. Нѣкога си, а именно презъ сръдновѣковието, тукашнитѣ планини сж наричали стария Балканъ Маторни гори, което научаваме отъ единъ писменъ паметникъ, запазенъ въ Батосевския манастиръ.

Преобладаващи сж планинскитѣ и хълмиститѣ мѣстности, които сж най-богатитѣ въ именословно отношение. Събранитѣ земеписни имена отъ славянски, грѣцки, турски, каракачански и другъ произходъ сж богатъ езиковъ материалъ за филоложки и етимоложки проучвания, нѣкои отъ тѣхъ сж добри указания за истории и археолози.

Следъ земеписа (орсграфията), на който сж посветени около 20 страници, авторътъ е миналъ направо къмъ климата на края (70 страници), а следъ това се възвръща къмъ втория отъ главнитѣ физико-географски елементи — рѣкитѣ, които сжщо излага съ най-голѣми подробности. Най-важната водна артерия на Севлиевско е Росица, която нѣкои истории сж склонни да уеднаквятъ съ древната рѣка Лигинъ, що се споменава въ връзка съ похода на Александъръ Македонски срещу тракийското племе трибали, които въ древността сж населявали севернитѣ поли на сръдна Старата планина.

Орохидрографията на Севлиевско е представена и съ една физическа карта съ мѣрка 1.200.000, начертана отъ самия авторъ. Отъ нея, обаче, пълна представа за външния строежъ на края не може да се добие, тъй като въ картата не сж представени хипсометричнитѣ отношения — отвесната подѣлка, която е включена между 2153 отвесни метри, които съставляватъ разликата между абсолютнитѣ височини на най-високата (Кадемлия — 2273 м.) и най-низката (при изхода на Росица отъ околията — 120 м.) точки. Изпусната е и разграничителната линия на Севлиевско къмъ съседнитѣ му околии.

Отъ климатичнитѣ проучвания особено интересни и за туриститѣ сж така нареченитѣ фенологични явления. Фенология е сложна грѣцка дума и значи наука за явленията, а въ земедѣлската метеорология се разбира онази областъ отъ науката, която има за целъ да изследва природнитѣ явления, настѣпващи въ растителния и животински свѣтъ, както и въ неодушевената природа, въ връзка съ промѣнитѣ навремето въ продължение на годината, като цвѣтене и разлистване на растенията, прелитане на пролѣтнитѣ птици и пр. Съ фенологичния методъ е работилъ още въ сръдната на XVIII вѣкъ Карлъ Линей, но самото име на науката фенология е установено сто години следъ Линей, — презъ 40-тѣ години на миналото столѣтие отъ лиежкия ботаникъ Карлъ Моренъ. А като най-стара люлка на тѣзи наблюдения, като тѣхно отечество се счита Полша и по-точно Краковъ, въ който градъ фенологичнитѣ наблюдения сж започнали още презъ 1490 г., но впоследствие били изоставени.

Въ България фенологичнитѣ наблюдения съвпадатъ съ началото на официалната метеорологическа служба следъ освобождението ни. Презъ 1891 г. тогавашниятъ директоръ Сп. Вацовъ е издалъ „Програма за изучаване климата на България съ особено внимание върху важнитѣ за земледѣлието периодически явления при животнитѣ и растенията“, а две години следъ това е далъ и „Упътвания за изучаване на климата“. На поканата на Сп. Вацовъ, покойникъ вече, отъ Севлиевско се отзовалъ само предприемчивиятъ учителъ и общественикъ Марко Вачковъ отъ Сухиндолъ, чиито наблюдения, заедно съ малко такива отъ Севлиево, сж изложени въ края на климатическитѣ проучвания.

Фенологията, поставена вече на строгонаучни и международни основи, се работва още по-основно отъ подпредседателя на централното ни настоятелство на Българ. туристически съюзъ и директоръ на Метеорологическия институтъ К. Кировъ (Вижъ студията му „Земедѣлческа метеорология“, официално издание на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти).

Въ услуга на фенологията могагъ да се поставятъ мнозина просвѣтени и работливи туристи и по този начинъ биха се осмислили не само излетитѣ, но и живота си въобще.

И по този въпросъ трѣбва да се помисли въ туристическитѣ сръди и подреди възможното.

Работливиятъ С. Поповъ не е забра-

жил да спомене и за рѣдкото свѣтлинно явление отъ вида хало съ петъ „лъжливи“ слѣнца, наблюдавано на 25 януарий 1910 г. въ Севлиево и Сухиндолъ.

Следъ водописа сж. обрисувни нѣкои отъ по-живописнитѣ изгледи отъ Севлиевско и сж. посочени по-важнитѣ климатически и стопански качества на края като лѣтовищно мѣсто.

Следъ текста е даденъ схематиченъ планъ за проучване на Севлиевско въ географско, културно и стопанско отно-

шение, който планъ ще бѣде ценно ръководство за всички, които ще се заематъ съ подобна благодатна работа.

На края на моитѣ кжси бележки трѣбва отново да подчертая, че уважаемииятъ Сава Поповъ се е отплатилъ къмъ своя роденъ край най-добросъвѣстно и плодотворно и е далъ добъръ примѣръ за подражание на многобройнитѣ си ученици какъ се служи на роденъ край и на наука.

П. Делирадевъ

Известия на Българското географско д-во

По случай конгреса на славянскитѣ етнографи и географи презъ м. августъ т. г. въ София, Българското географско дружество е посветило кн. III отъ год. 1935 на известията си.

Дебелиятъ, 312 страници томъ, дава изобиленъ географски материалъ за България. Безъ да можемъ да разгледаме обширно ценнитѣ монографии ще отбележимъ само по-важнитѣ, които засѣгатъ страната ни.

Проф. А. Иширковъ печати „Дунавъ“ и нашитѣ дунавски градове; отдѣляйки по нѣколко реда за всѣко отъ нашитѣ дунавски пристанища. Сравнително обширно ни запознава г. Г. Гунчевъ съ Ловечъ въ северна България“ (60 стр.), „Забуване невѣстата“ е кратка, но интересна статия отъ г. Хр. Вакарелски, А. Монеджикова подробно разглежда „Стопанството въ долината на Сръдна Струма“. За едно старо пътуване преди 230 години на П. Лукасъ изъ България съобщава г. В. Миковъ.

Сравнително най-интересна за насъ, туриститѣ е статията на кап. д-ръ Ив. Кр. Мирски, за „Новата топографска карта на България“, отъ довършването на която ние, туриститѣ си обещаваме много.

Нашиятъ подпредседателъ К. Кировъ печати дълга статия за „границата на черноморското климатично влияние въ Балканския полуостровъ“. Г. Ив. Батаклиевъ е посветилъ труда си на „Нашия Дунавски брѣгъ“.

Сборникътъ (въ който българскитѣ планини сж. пренебрегнати) завършва съ съобщения на дружеството и книжовни вести.

Водачъ на туриста

Издание на Централното настоятелство

Трето издание 1935 г.

Цена 20 лева

Всички необходимими данни за посетители на българскитѣ планини, градове, природни и исторически забележителности.

Доставя се отъ Центр. н-во на съюза

Излъже отъ печатъ първа часть отъ НАРЖЧНИКЪ ПО ФОТОГРАФИЯ

сѣставенъ отъ столичния фотографъ
Цена 80 лв. БОНЧО КАРАСТОЯНОВЪ Цена 80 лв

Изданіе на фото склада
БЪЛГАРСКИ ЛЮМИЕРЪ — СОФИЯ, ПЛ. АЛЕКСАНДЪРЪ № 4.

СПИСАНИЯ

Хърватски планинар, 9, септември, съдържа: Ц. Милкович — Фауната на нашите палнини; Проф. Джиромета — Хубостите на Брача; Д. С. Кривокапич — Още нещо за защита на планинарството; А. Трухелка — На Бъгушчини; Вести и книжнина.

Книжка 10, октомври: Отъ Сушакъ до Сараево — Й. Плачекъ; Д-ръ Фр. Кушанъ — Защита на планинската флора; Инж. Й. Ледвинка — Планина Визиторъ; Вести.

Вестникъ на клуба на чехословашките алпинисти, бр. 5, септември-октомври: Днешниятъ алпинизъмъ — А. Флайшеръ; Юнгфрау — Л. Шкворъ. Вести и книжнина.

„Деръ Бергшайгеръ“, издание на Алпенфайна, год. 6. кн. 11, августъ. Изъ съдържа: Иоз. Шецъ — Северната стена на Айгеръ; Сепъ Шмидбауеръ — Второто изкачване северната стена на Матерхорнъ; Ад. Носбергеръ. Пътувания въ групата Шоберъ; К. Марцелъ. — Сини енциани; Х. Хофъ — Малки проходи въ Бернина; А. Граберъ — Парнасъ и Олимпъ; Р. Андернъ — въ споменъ на Ото Бартъ; Вести и книжнина.

Септемврийската книжка на **„Деръ Бергшайгеръ“** съдържа едно съобщение за конгреса на Алпенфайна и излетъ до Инсбрукъ; Смъртта на Айгеръ — Г. Лангесъ; Ранни изображения на Алпитъ — Х. Ландгребе; Пътуването на Гюте въ Бренеръ преди 150 години; Източната стена на Монте Роза — Х. Франке; Известия отъ Хималаитъ; 50 г. юбилей на обсерваторията Зонбликъ — Е. Бенешъ; разкази, вести и книжнина.

Известия на Германо-Австрийския Алпийски съюзъ, септември 1936 г. Изъ съдържа: Петдесет години на обсерваторията Зонбликъ — А. Вагнеръ; Първото изкачване на Монбланъ преди 150 г. — Оскаръ Ерихъ Майеръ; Алпийски нещастия презъ 1935 г. — Г. Блабъ; Вести и книжнина.

Августовската книжка на същите **„Известия“** е посветена изцѣло на необичайно тържествения конгресъ на 25 и 26 юлий въ Гармиш — Партенкирхенъ. Отъ даденитъ сведения, наистина личи, че това първо тържество следъ нормализирането отношенията между Германия и Австрия се е обвърнало въ единъ всенароденъ празникъ, върхътъ на който е билъ достигнатъ съ специалния влакъ до Инсбрукъ, който е носелъ първитъ германски посетители отъ две години въ Австрия.

Известията за м. октомври съдържахъ протокола на конгреса на ГААС, Р. Шварцгруберъ — Австрийската кавказка експедиция 1936 г.; Празникътъ на Зонбликъ, августъ 1936 г.; Годишнината отъ смъртта на Уймпръ; вести и книжнина.

„Обстеррайхише Алпенцайтунгъ“, издание на Австрийския Алпийски клубъ, Св. 1172, августъ. Книжката е посветена изцѣло на борбата за Еверестъ съ статии: Хенри Хокъ — Изследването на М. Еверестъ; Е. Шиптънъ — Изучаването на Еверестъ презъ 1935 г.; П. фонъ Калтенегеръ — Хималаенъ клубъ и неговото списание „Хималаенъ Жърналъ“.

„Обстеррайхише Алпенцайтунгъ“ — септември 1936 г. Св. 1173. Изъ съдържа: Химнъ — Оскаръ Ерихъ Майеръ; Монте-Канеле — Х. Петерка; Вести и книжнина.

Октомврийската книжка на същото списание е посветена на Кавказъ и съдържа статии за тазигодишнитъ нѣмски експедиции съ статии отъ участващитъ.

„Ла Монтанъ“ — юлий 1936 г. № 281. Изъ съдържа: Планинитъ на Централна Норвегия — П. Л. Молю; Преминаване на Свартис — Ж. Бланкъ, Туризмътъ въ Лапония — Л. Бланкъ; Въ броя сж предадени последнитъ телеграми отъ експедицията на Хиденъ Пикъ, която завърши неуспѣшно.

Ривиста Менсале на Ит. ал. клубъ, августъ-септември: Въ Каракорумъ — инж. П. Джилионе; Преминаването на Грандъ мюрай отъ батальона „Абруцкия дукъ“ — проф. Р. Долио; Изкуството на XX година — Дж. Масано; бележки, вести и книжнина.

Дойче Алпенцайтунгъ, августъ 1936 г. Изъ съдържа: Хансъ Фишеръ — Планинитъ; Вернеръ Тотзонъ — Препреживно на Щюдлгратъ; Егонъ Хофманъ — Долината Маджиа въ Тесинъ; Г. Митереръ — Около групата Алечхорнъ; Свенъ Ларсенъ — На Олимпъ; П. Гайслеръ — Седемхилядницитъ; Вести и разни.

„Дойче Алпенцайтунгъ“, септември, кн. 9. Изъ съдържа: За носитъ — две статии отъ Х. Щифтеръ и Х. Ханзу; Седемхилядницитъ — П. Гайслеръ; Вацманъ — Е. Шварцъ; Замъци и дворци въ Каринтия — Фр. Кола; въ списанието — както въ всички останали нѣмски списания — се дава изразъ на радостта отъ вдигането на забраната между Австрия и Германия.

БЪЛГАРИЯ А. Д.

Първо Българско Патническо Бюро.
Централа: София, ул. „Московска“ 5
(пл. Александър), телефони: 2-26-28,
2-76-44, 2-76-45; пощенска чекова с-на:
София 1174, банкова с-ка Бълг. Търг.
Банка. Клонове: Русе, Пловдив и Варна

Продажба на желъвопътни, параходни и
аеропланни билети, опални мѣста, екокур-
зии и паушални пътувания. Анганиране
отай въ хотели. На разположение вода-
чи. Онабдяване оъ паспортни визи.

**Дава безплатно всички ин-
формации за всѣкакви
пѣтувания.**

ПРЕДСТОЯЩИ ЕКСКУРЗИИ НА БЮРОТО ПРЕЗЪ ЗИМНИЯ СЕЗОНЪ 1936/37

1. ЦАРИГРАДЪ — (октомврий—ноемврий)
2. БУКУРЕЩЪ—СИНАЯ—БРАШОВЪ — (октомврий—ноемврий)
3. ЦАРИГРАДЪ—АТИНА—СОЛУНЪ — (ноемврий—декемврий)
4. СЕНЪ-МОРИЦЪ—МИЛАНО—РИМЪ—НЕАПОЛЪ—ФЛОРЕНЦИЯ—ВЕНЕЦИЯ
(декемврий—януарий)
5. БАВАРСКИТЪ АЛПИ (ски турове) — (януарий)

Цени неимовѣрни ниски и отлична организация.

**Бюро „България“ е винаги готово да урежда по желание и посоченъ
маршрутъ единични и групови пътувания.**

1. Bulgarisches Reisebüro „BULGARIA“
A. G. Sofia, Ul. Moskowska 5.

1-er Bureau Bulgare de Voyages „BULGARIA“
S. A., Sofia, 5 Rue Moskowska.

БЪЛГАРСКА ТУРИСТ. КООПЕРАЦИЯ

УЛ. КН. КЛЕМЕНТИНА 4

ТЕЛЕФОНЪ № 2-61-19

**Предлага на МНОГО НИЗКИ ЦЕНИ всички при-
надлежности за скиори, туристи и спортисти.**

На г. г. чиновниците тримесечно изплащане

**Урежда всѣки празникъ и недѣля излети съ
автомобили до хижа Алюн, Мусала, Маѣвница, Завражица и др.**

ТУРИСТИ И СПОРТИСТИ,

за вашата екипировка търсете всичко отъ

БЪЛГАРСКА ТУРИСТИЧЕСКА КООПЕРАЦИЯ!